godina IX. / br. 32 / rijeka / rujan 2013. / besplatni primjerak

zeleno i pšavo

magazin primorsko-goranske županije

Čarobni Risnjak

primorsko goranska županija

gradovi i općine

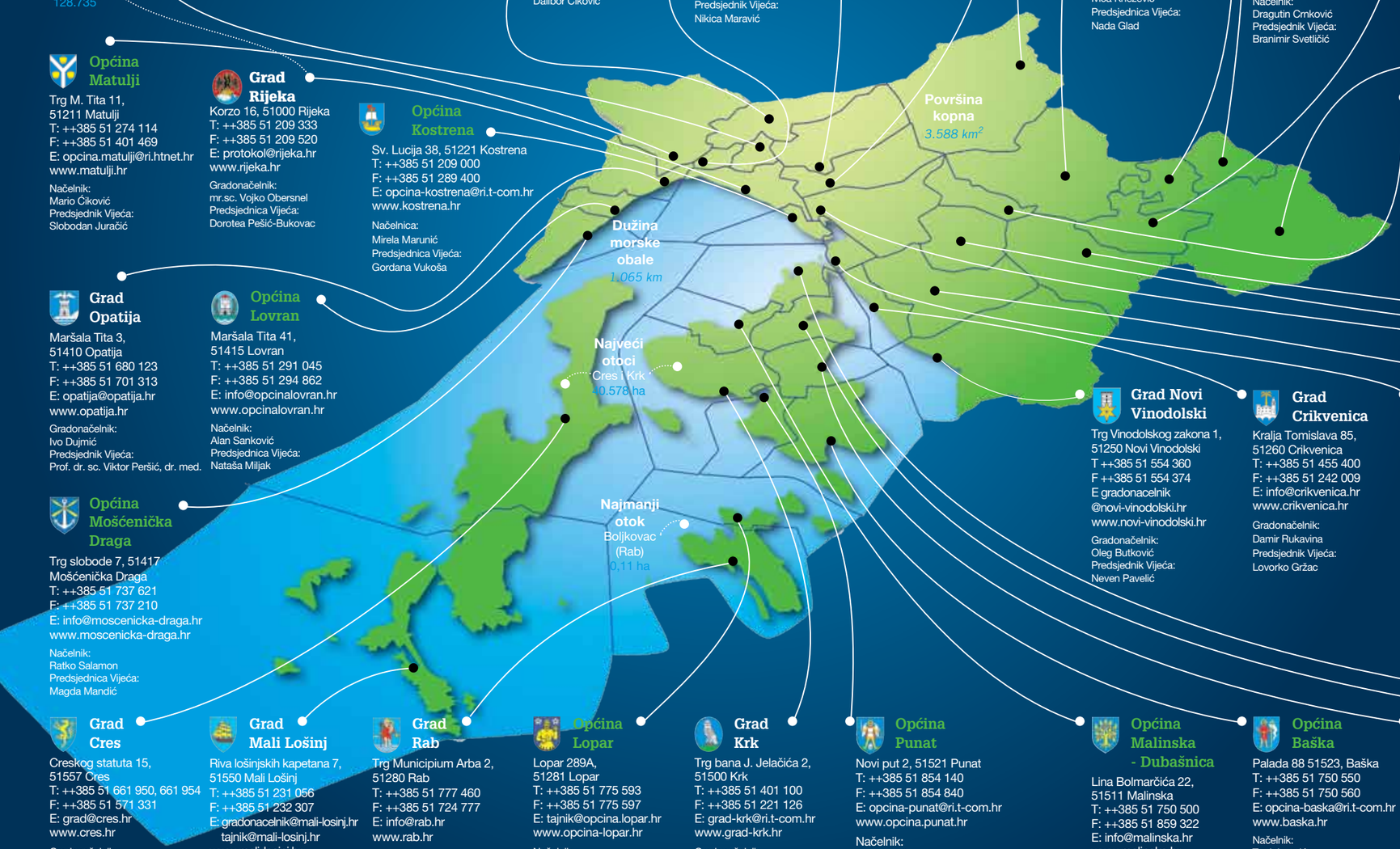

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska županija

Adamićeva 10, 51000 Rijeka
T: ++385 51 351-600 F: ++385 51 212-948
info@pgz.hr • www.pgz.hr

Župan:
Zlatko Komadina

Zamjenici župana:
Marina Medarić
Marko Boras Mandić
Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:
Erik Fabijanić

Grad Čabar

Narodnog oslobođenja 2,
51306 Čabar
T: ++385 51 829 490
F: ++385 51 821 137
E: info@cabar.hr
www.cabar.hr

Gradonačelnik:
Kristijan Rajšel
Predsjednik Vijeća:
Josip Malnar

Općina Skrad

Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T: ++385 51 810620
F: ++385 51 810680
E: opcina-skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr

Načelnik:
Damir Grgurić
Predsjednik vijeća:
Ivan Crnković

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice
865

Grad Delnice

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T: ++385 51 812 055
F: ++385 51 812 037
E: grad-delnice@ri.t-com.hr
www.delnice.hr

Gradonačelnik:
Ivica Knežević
Predsjednica Vijeća:
Nada Glad

Općina Brod Moravice

Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T: ++385 51 817 180
F ++385 51 817 002
E: opcina.brod.moravice1
@ri.t-com.hr
www.brodmoravice.hr

Načelnik:
Dragutin Crnković
Predsjednik Vijeća:
Branimir Svetličić

Općina Ravna Gora

I.G. Kovačića 177, 51314
Ravna Gora
T: ++385 51 829 450
F: ++385 51 829 460
E: opcina-ravna-gora
@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr

Načelnik:
Anđelko Florijan
Predsjednica Vijeća:
Loren Korenc

Grad Vrbovsko

Goranska ulica 1,
51326 Vrbovsko
T ++385 51 875 115, 875 228
F ++385 51 875 008
E: upravni.odjel.vrbovsko@email.t-com.hr

Gradonačelnik:
Dražen Mufić
Predsjednik Vijeća:
Šein Brinjak

Općina Viškovo

Vozišće 3, 51216 Viškovo
T: ++385 51 503 770
F: ++385 51 257 521
E: nacelnica@opcina-viskovo.hr
www.opcina-viskovo.hr

Načelnica: Sanja Udović
Predsjednica Vijeća:
Jagoda Dabo

Općina Klana

Klana 33, 51217 Klana
T ++385 51 808 205
F ++385 51 808 708
E opcinakl@globalnet.hr
www.klana.hr

Načelnik:
Matija Laginja
Predsjednik Vijeća:
Slavko Gauš

Grad Kastav

Zakona kastafskega 3,
51215 Kastav
T: ++385 51 691 452
F:++385 51 691 454
E:grad-kastav@ri.t-com.hr
www.kastav.hr

Gradonačelnik:
Ivica Lukanović
Predsjednik Vijeća:
Dalibor Ćiković

Općina Jelenje

Dražičkih boraca 64,
51218 Jelenje
T: ++385 51 208 080
F: ++385 51 208 090
E: opcina.jelenje@ri.t-com.hr
www.jelenje.hr

Načelnik:
Ervin Radetić
Predsjednik Vijeća:
Nikica Maravić

Općina Čavle

Čavle 206, 51219 Čavle
T: ++385 51 208 310
F: ++385 51 208 311
E: opcina@cavle.hr
www.cavle.hr

Načelnik:
Željko Lambaša
Predsjednik Vijeća: Marko Sobotinčić

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128.735

Općina Matulji

Trg M. Tita 11,
51211 Matulji
T: ++385 51 274 114
F: ++385 51 401 469
E: opcina.matulji@ri.htnet.hr
www.matulji.hr

Načelnik:
Mario Ćiković
Predsjednik Vijeća:
Slobodan Juračić

Grad Rijeka

Korzo 16, 51000 Rijeka
T: ++385 51 209 333
F: ++385 51 209 520
E: protokol@rijeka.hr
www.rijeka.hr

Gradonačelnik:
mr.sc. Vojko Obersnel
Predsjednica Vijeća:
Dorotea Pešić-Bukovac

Općina Kostrena

Sv. Lucija 38, 51221 Kostrena
T: ++385 51 209 000
F: ++385 51 289 400
E: opcina-kostrena@ri.t-com.hr
www.kostrena.hr

Načelnica:
Mirela Marunić
Predsjednica Vijeća:
Gordana Vukoša

Grad Opatija

Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T: ++385 51 680 123
F: ++385 51 701 313
E: opatija@opatija.hr
www.opatija.hr

Gradonačelnik:
Ivo Dujmić
Predsjednik Vijeća:
Prof. dr. sc. Viktor Peršić, dr. med.

Općina Lovran

Maršala Tita 41,
51415 Lovran
T: ++385 51 291 045
F: ++385 51 294 862
E: info@opcinalovran.hr
www.opcinalovran.hr

Načelnik:
Alan Sanković
Predsjednica Vijeća:
Nataša Miljak

Općina Mošćenička Draga

Trg slobode 7, 51417
Mošćenička Draga
T: ++385 51 737 621
F: ++385 51 737 210
E: info@moscenicka-draga.hr
www.moscenicka-draga.hr

Načelnik:
Ratko Salamon
Predsjednica Vijeća:
Magda Mandić

Grad Cres

Creskog statuta 15,
51557 Cres
T: ++385 51 661 950, 661 954
F: ++385 51 571 331
E: grad@cres.hr
www.cres.hr

Gradonačelnik:
Kristijan Jurjako
Predsjednik Vijeća:
Marčelo Damijanjević

Grad Mali Lošinj

Riva lošinjskih kapetana 7,
51550 Mali Lošinj
T: ++385 51 231 056
F: ++385 51 232 307
E: gradonacelnik@mali-losinj.hr
tajnik@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr

Gradonačelnik:
Gari Cappelli
Predsjednik Vijeća:
Anto Nedić

Grad Rab

Trg Municipium Arba 2,
51280 Rab
T: ++385 51 777 460
F: ++385 51 724 777
E: info@rab.hr
www.rab.hr

Gradonačelnica:
Rosanda Krstinić - Guščić
Predsjednik Vijeća:
Željko Peran

Općina Lopar

Lopar 289A,
51281 Lopar
T: ++385 51 775 593
F: ++385 51 775 597
E: tajnik@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr

Načelnik:
Alen Andreškić
Predsjednik Vijeća:
Damir Paparić, prof.

Grad Krk

Trg bana J. Jelačića 2,
51500 Krk
T: ++385 51 401 100
F: ++385 51 221 126
E: grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr

Gradonačelnik:
Darijo Vasilić
Predsjednik Vijeća:
Josip Staničić

Općina Punat

Novi put 2, 51521 Punat
T: ++385 51 854 140
F: ++385 51 854 840
E: opcina-punat@ri.t-com.hr
www.opcina.punat.hr

Načelnik:
Marinko Žic
Predsjednik Vijeća:
Goran Gržanić

Grad Novi Vinodolski

Trg Vinodolskog zakona 1,
51250 Novi Vinodolski
T ++385 51 554 360
F ++385 51 554 374
E gradonacelnik
@novi-vinodolski.hr
www.novi-vinodolski.hr

Gradonačelnik:
Oleg Butković
Predsjednik Vijeća:
Neven Pavelić

Grad Crikvenica

Kralja Tomislava 85,
51260 Crikvenica
T: ++385 51 455 400
F: ++385 51 242 009
E: info@crikvenica.hr
www.crikvenica.hr

Gradonačelnik:
Damir Rukavina
Predsjednik Vijeća:
Lovorko Gržac

Grad Kraljevica

Frankopanska 1A,
51262 Kraljevica
T: ++385 51 282 450
F: ++385 51 281 419
E: gradska-uprava@
kraljevica.hr
www.kraljevica.hr

Gradonačelnica:
Nada Đurić Turina
Predsjednik Vijeća:
Aleksandar Kružić

Općina Vinodolska općina

Bribir 34, 51253 Bribir
T: ++385 51 422 540
F: ++385 51 248 007
E: pravna@vinodol.hr

Načelnik:
Ivica Crnić
Predsjednik Vijeća:
Boris Miklić

Grad Bakar

Primorje 39, 51222 Bakar
T: ++385 51 455 710
F: ++385 51 455 741
E: gradonacelnik@bakar.hr
www.bakar.hr

Gradonačelnik:
Tomislav Klarić
Predsjednik Vijeća:
Milan Rončević

Općina Fužine

Dr. Franje Račkog 19,
51322 Fužine
T: ++385 51 829 500
F: ++385 51 835 768
E: opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr

Načelnik:
Marinko Kauzlarić
Predsjednik Vijeća:
Damir Zanoškar

Općina Lokve

Šet.Golubinjak 6,
51316 Lokve
T: ++385 51 831 336
F: ++385 51 508 077
E: opcina-lokve@ri.t-com.hr
www.lokve.hr

Načelnik:
Toni Štimac
Predsjednica Vijeća:
Gordana Božić

Općina Mrkopalj

Stari kraj 3, 51315 Mrkopalj
T: ++385 51 833 131
F: ++385 51 833 101
E: opcina-mrkopalj
@ri.t-com.hr
www.mrkopalj.hr

Načelnik:
Ivica Padavić
Predsjednik Vijeća:
Miljenko Kauzlarić

Najviše naselje
Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh
Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Opći podaci

Ukupno stanovništvo
296.123

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128.735
Općina Viškovo
14.495

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice
865

Gradova
14

Općina
22

Naselja
510

Naselja bez stanovnika
42

Naselja s 1. stanovnikom
14

Infrastruktura

Ceste
3.490 km

Željeznice
135,5 km

Luke
86

Zračne luke
4

Grad Čavle

Grad Jelenje

Grad Matulji

Grad Kostrena

Grad Lovran

Grad Mošćenička Draga

Grad Lošinj

Grad Krk

Grad Novi Vinodolski

Grad Kraljevica

Grad Bakar

Grad Fužine

Grad Lokve

Grad Mrkopalj

Grad Vinodolska

Grad Vrbovsko

Grad Delnice

Grad Ravna Gora

Grad Brod Moravice

Grad Skrad

Grad Čabar

Grad Viškovo

Grad Klana

Grad Kastav

Grad Rijeka

Grad Opatija

Grad Lovran

Grad Cres

Grad Mali Lošinj

Grad Rab

Grad Lopar

Grad Punat

Grad Vrbnik

Grad Dobrinj

Grad Omišalj

Grad Malinska - Dubašnica

Grad Baška

sadržaj

5-8 90 dana
županijski info

9-13 razgovor
Župan Zlatko Komadina
Povjerenje građana moj je najveći motiv

16-17 na kafe
Ratko Salamon, načelnik Općine Mošćenička. Draga
Drugi mandat kirurga Ratka

18-19 vizitka
R-Project d.o.o., Rijeka
Brodogradnja može biti isplativa

20-25 kartulina
Nacionalni park Risnjak
Najmanji a najljepši

30-33 susjedi
Občina Ilirska Bistrica
Slovensko zaleđe zeleno-plave županije

34-35 ustanove
Dom za odgoj djece Podmorvice
Dom koji vraća životnu hrabrost

36-41 reportaža
Ronilački sport
Zašto treba potopiti brodove

44-45 sport
Goran Protega, majstor pikada
Pikador na kraju karijere

46-47 sport
Maratonci iz Bribira
Prerano za počasni krug

48-49 oko nas
Uz zvuke heligonke - svijet je ljepši

54-55 pet pitanja
Diana Grubišić, harfistica
Začudni instrument odredio život

53 križaljka
Čarobni Risnjak

56-57 pijat
Konoba Montagna
Stari Laz, Gorski kotar

58 info zip
dobitnici nagradne križaljke

59 štorija
Kastavci bacili kapetana u bunar

Impressum:
zeleno i plavo
magazin PGŽ

ISSN 1845-5220
Izlazi 4 puta godišnje
Godina IX
Broj 32
Rujan 2013.

Izdavač:
Primorsko-goranska županija,
Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:
Zlatko Komadina

Odgovorni urednik:
Ermina Duraj

Glavni urednik:
Dragan Ogurlić

Autori tekstova:
Dragan Ogurlić, Marinko Krmpotić, Zdravko Kleva, Boris Perović, Slavica Kleva, Davor Žic

Fotografije:
Petar Fabijan, Sandro Rubinić, Marinko Krmpotić, Marko Vrdoljak, Damir Škomrlj
Naslovnica:
Željko Stipeć
Zadnja:
Renco Kosinožić

Ilustracija:
Vjekoslav Vojo Radoičić

Likovno oblikovanje:
Ivica Oreb

Marketing i produkcija:
Makol marketing, Rijeka, narudžba oglasa na e-mail: makol@makol.hr ili fax 051 / 677 226

Tisak:
Radin print, Sv. Nedelja

Naklada:
15.000

Idući broj magazina ''Zeleno i plavo'' izlazi u prosincu 2013.

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin Primorsko-goranske županije *zeleno i plavo*
info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612

90 dana

Na rujanskoj sjednici županijske Skupštine donijet je novi Prostorni plan Primorsko-goranske županije i usvojen rebalans proračuna

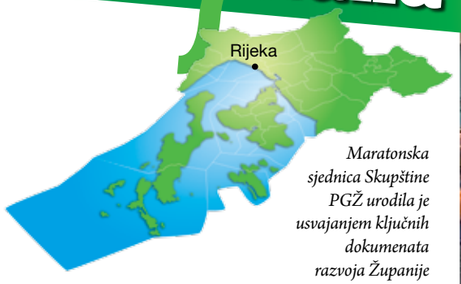

Maratonska sjednica Skupštine PGŽ urodila je usvajanjem ključnih dokumenata razvoja Županije

Županiji novi Prostorni plan

Članovi Županijske skupštine Primorsko-goranske županije prihvatili su na maratonskoj sjednici 12. rujna nakon gotovo osam sati rasprave, sa 27 glasova za, 2 protiv i 13 suzdržana, novi Prostorni plan PGŽ prema kojem su okosnica razvoja PGŽ turizam, energetika i promet. Podržan je i pohvaljen veliki posao tima izrađivača iz Zavoda za prostorno planiranje PGŽ na čelu s ravnateljem prof.dr.sc Mladenom Črnjarom koji je u svom obraćanju objasnio da se Plan temelji na Prostorno prometnoj studiji Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije čiji su nosioci IGH i zagrebački Prometni fakultet. Črnjar je rekao da geostrateški položaj županije nije dovoljno valoriziran te da je stoga cilj novog Prostornog plana bio stvoriti uvjete za razvoj županije i stvaranje pretpostavki za investicije prema osmišljenim planovima i projektima, uz brigu oko zaštite prirodnih resursa.

Župan Zlatko Komadina objasnio je da planiranje još nije i investiranje, ali da bez planiranja nema investiranja. "U izradi ovakvog Plana mora se gledati širi interes na način da se dobije više koristi, a minimalizira šteta. Ovo je pitanje odgovornosti, ne savjesti. Marišćina se ne može zaustaviti ako je izbacimo iz Plana. Danas se on ili usvaja ili odbacuje, a Prostorni plan bolje je imati nego nemati," zaključio je župan.

Inače, u izradi Plana posebno se vodilo računa o poticanju razvoja manje razvijenih dijelova PGŽ, Gorskog kotara i otoka. Također je naglašeno da je Prostorni plan izrađen do studenog 2012. godine i da su u međuvremenu održane dvije javne rasprave, a nakon toga se tražilo mišljenje jedinica lokalne i regionalne samouprave kao i resornog ministarstva koje je koncem kolovoza donijelo potvrdu o prihvaćanju Plana.

Odgovarajući na aktualnom satu na pitanje vijećnika vezano za ŽCGO Marišćina, župan Zlatko Komadina izjavio je da su, u skladu s ugovorom s EU koji financira projekt, radovi na budućem postrojenju županijskog centra za gospodarenjem otpadom u tijeku. Vezano za tzv. nultu fazu, odnosno privremeno odlagalište otpada, župan je rekao da KD Čistoća ima pravo građenja i uporabnu dozvolu za privremeno odlaganje otpada. Također je ponovio da postoji jasna razlika između CZGO Marišćina i nulte faze. "Kad projekt završi ovo će sve biti iza nas. Općina Viškovo će imati saniran Viševac i Sovjak i uredno odlagalište te modernu zaobilaznicu. U konačnici, zbir koristi za cijelu zajednicu će biti daleko veći nego što je zbir šteta", rekao je Komadina.

Odgovarajući na pitanje vijećnika o svom sastanku s predstavnicima Uprave HEP-a župan se osvrnuo na neke od zaključaka sastanka. "Urinja ili neće biti ili će biti na plin, ali za to trebaju planski dokumenti HEP-a koji još nisu doneseni. Rekonstrukcija termoelektrane dogodit će se najkasnije za par godina, odnosno kad ovoj istekne rok trajanja. Tada će se uvesti plin kao energent ili TE Urinj ni neće nastaviti s radom ", rekao je župan.

Na sjednici je usvojen rebalans proračuna za 2013. godinu, a pozdravljena je i najava da će država otkupiti zemljište za LNG terminal na Krku.

Regres za godišnji darovan hospiciju

Odlukom župana Zlatka Komadine, umjesto regresa za godišnji odmor koji su trebali dobiti zaposlenici županijske uprave a koji iznosi oko 200 tisuća kuna, novac za regres preusmjeren je za potrebe funkcioniranja hospicija u Rijeci. To je odgovor Županije na molbu riječke Nadbiskupije za financijsku pomoć Hospiciju Marije Krucifikse Kozulić, s obzirom da još nisu uspjeli sklopiti ugovor s HZZO-om za 2013. godinu. Novac je pronađen na stavci regresa za zaposlene, koji neće biti isplaćen u ovoj godini.

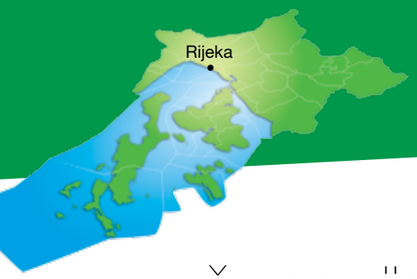

Među izabranim šefovima Odjela je sedmero pročelnika iz Županije i četiri pojačanja dovedena "izvana"

11 novih županijskih pročelnika

Nakon provedenog javnog natječaja za izbor 11 novih županijskih pročelnika župan Zlatko Komadina objavio je imena ljudi koji će do daljnjega s njim voditi upravu: mjesto pročelnika Ureda Županije pripalo je Goranu Petrcu, Odjel za proračun i financije vodit će Krešimir Parat, Odjel za prostorno uređenje Koraljka Vahtar-Jurković, za zdravstvo Đulija Malatestinić, za pomorsko dobro, promet i veze Nada Milošević, za odgoj i obrazovanje Edita Stilin, za gospodarenje imovinom i opće poslove Branka Ivandić, za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj Gerhard Lempl, za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima Ljudevit Krpan, za socijalnu politiku i mlade Dragica Marač, a za kulturu, sport i tehničku kulturu Valerij Jurešić. Među izabranima je sedmero pročelnika iz Županije i četiri dovedena "izvana": donedavni načelnik Viškova Goran Petrc, ravnateljica Učeničkog doma Sušak Edita Stilin, krčki književnik i sportaš Valerij Jurešić i ravnateljica Doma za odgoj djece i mladeži Dragica Marač. Pritom, dvije su pročelnice otišle u mirovinu – Jasna Blažević i Bosiljka Kalčić, a dosadašnji šef Ureda Županije Branko Škrobonja ostaje i dalje u tom uredu i radit će iste poslove kao i dosad kao rukovoditelj službe za zaštitu i spašavanje, te civilno društvo.

Djelatnice u mirovini

Tijekom ljeta dvije su ugledne djelatnice otišle u zasluženu mirovinu. Najprije je to učinila Vera Pajalić, nekadašnja tajnica Županije, a potom dugogodišnja predstojnica Ureda državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, na čije mjesto je došla nova predstojnica Jasna Turak. O dosadašnjoj suradnji Županije s Uredom državne uprave župan Komadina iznio je same pohvale. U Županiji su Veru Pajalić ponajprije zapamtili kao državnu službenicu koja konstituira općinska i gradska vijeća te županijsku skupštinu, a tako je bilo i nakon posljednjih lokalnih izbora.

Župan Zlatko Komadina s pročelnicima svih županijskih upravnih odjela u rujnu se oprostio i od dugogodišnje pročelnice Upravnog odjela za proračun, financije i nabavu Bosiljke Kalčić koja je otišla u mirovinu. Župan Komadina zahvalio se kolegici Kalčić na predanom radu i velikoj stručnoj pomoći koju je pružala svima u Županiji, ističući kako je posebno zahvalan bivšoj pročelnici što je formirala i educirala ekipu koja će je naslijediti, pa je tako novi prvi čovjek financija u Županiji njen dosadašnji zamjenik Krešimir Parat.

Svečano primanje za bivšu županijsku pročelnicu Bosiljku Kalčić

Na oproštaju Vere Pajalić

Povratak nagrada u kulturi

Sredinom srpnja na radnom sastanku s ravnateljima ustanova u kulturi kojima je Primorsko-goranska županija osnivač - a radi se o Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja, Prirodoslovnom muzeju Rijeka i Ustanovi za očuvanje kulturne baštine "Ivan Matetić Ronjgov" - kao i Županijskoj zajednici sportova i Goranskom sportskom centru, župan Komadina pohvalio je razvoj i dosege ustanova, ali i najavio osnivanje Upravnog odjela za kulturu i sport, koji bi trebao pridonijeti širenju ovih djelatnosti u županiji te njihovom kvalitetnijem i efikasnijem radu.

– Kad nema novca najprije stradaju kultura i sport. Moja je namjera upravo suprotna – nastojat ćemo da se to ne dogodi – rekao je župan, koji je potom saslušao izvješća ravnatelja o radu institucija kojima upravlja PGŽ.

Primorsko-goranska županija prati rad svojih ustanova sa 12 milijuna kuna (8 za kulturu i 4 za amaterski sport), čime financira osobne dohotke zaposlenih, održavanje programa ustanova i kapitalne investicije. U narednom razdoblju od četiri godine nastojat će se potaknuti vrijedne inicijative te ulagati u infrastrukturu koja omogućava djelatnost spomenutih ustanova.

Najavljeno je vraćanje županijskih nagrada za posebna dostignuća u kulturnom stvaralaštvu, po kojima je Primorsko–goranska županija bila jedinstvena u Hrvatskoj. Radi se o financijskoj potpori uspješnim djelatnicima i institucijama u kulturi, koja je prošle godine izostala jer su sredstva bila preusmjerena u druge potrebe.

U PGŽ najmanje nepismenih

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine kojeg je objavio Državni zavod za statistiku najviše je nepismenih u Šibensko-kninskoj županiji (2,02 posto) te Vukovarsko-srijemskoj i Požeško-slavonskoj sa po 1,6 posto. Najpismenija županija je Primorsko-goranska - nepismenih je samo 0,27 posto, a slijede Grad Zagreb s 0,3 posto i Istarska županija s 0,33 posto.

Otvaranje Vile Elisabeth

Povratak velološinjskog Lječilišta

U projektnu dokumentaciju, radove i opremanje Vile Elisabeth u Lječilištu Veli Lošinj, Primorsko-goranska županija uložila je 15 milijuna kuna

Elisabeth Lehner, praunuka nadvojvode Karla Stjepana, člana carske austro-ugarske obitelji Habsburgovaca, otvorila je u Velom Lošinju preuređeni dvorac a danas centralnu zgradu u sklopu kompleksa velološinjskog Lječilišta – Vilu "Elisabeth". Dogodilo se to ovog ljeta, a stotinu dvadeset i sedam godina nakon što je dvorac izgradio nadvojvoda Karl Stjepan.

U projektnu dokumentaciju, radove i opremanje Vile Elisabeth u Lječilištu Veli Lošinj, Primorsko-goranska županija uložila je 15 milijuna kuna. Objekt ima stotinu kreveta, a oprema je prilagođena osobama s alergijama. Namještaj je u retro stilu u skladu s vremenom izgradnje objekta s kraja 19. stoljeća.

Ova investicija smatra se novom razvojnom prekretnicom koja će ustanovu velološinjskog Lječilišta pozicionirati kao lječilišni centar ne samo otočnog već i kvarnerskog i hrvatskog zdravstvenog turizma s naglaskom na liječenje i rehabilitaciju osoba s alergijskim, dišnim te kožnim oboljenjima. Slijede nova ulaganja i u ostale objekte kompleksa koje planiramo realizirati sredstvima strukturnih fondova, obećao je župan Zlatko Komadina. Ravnateljica ustanove mr. sc. Renata Žugić poželjela je Lječilištu uspješan povratak na europsko tržište koje treba ponovno osvojiti kvalitetnim programima zdravstvenog turizma.

Povijesni podvodni park u uvali Čikat

U uvali Čikat u Malom Lošinju otvoren je prvi Povijesni podvodni park u Hrvatskoj. Za taj su projekt Ronilački klubovi Diver Lošinj i Diver sport Rijeka, koje vodi obitelj Valerijev, od Ministarstva turizma u sklopu Programa "Korak više u turizmu" dobili 100 tisuća kuna bespovratnih sredstava. Cilj je ove ideje bila promidžba ronilačkog turizma i upoznavanja ronilaca s povijesnim znamenitostima Kvarnerskog podmorja.

Projekt je jedinstven, kako je prigodom otvorenja rekao župan Zlatko Komadina, kao idealan spoj promocije sporta, turizma te prirodne i kulturno-povijesne baštine Primorsko-goranske županije. U jedanaest ronilačkih postaja nalaze se replike Apoksiomena u naravnoj veličini, amfora i mletačkih topova, starih sidara i druge zanimljivosti.

Zlatko Komadina,
župan Primorsko-goranske županije

Povjerenje građana moj je najveći motiv

Novi Prostorni plan razvojno je valorizirao geostrateški položaj Županije u prometnom, energetskom i turističkom smislu. Stoga, glavna poruka toga Prostornog plana i jest da naš geostrateški položaj bude ujedno naša razvojna mogućnost

Razgovarao: Dragan OGURLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Zlatko Komadina,
župan Primorsko-goranske županije

Bilo je primjetno da ste, i prije ponovnog stupanja na dužnost župana, u predizbornoj kampanji obišli sve općine i gradove na području Županije, a potom, u raznim susretima i prigodama imali prilike "skenirali" stanje u Županiji. Kakvo je ono, generalno?

- Prije svega, sasvim je logično u izbornoj kampanji obići i čuti građane, komunikacija je inače važna i to u kontinuitetu, kroz mandat. Tako da sam odmah nakon izbora napravio drugi krug i ponovo obišao cijelu Županiju, ovaj put u ulozi funkcije župana, za koju sam od građana dobio povjerenje već u prvom krugu, što posebno obvezuje, i ja se ovom prilikom građanima na tom povjerenju zahvaljujem. Upravo smo i htjeli nakon izbora sve obići, jer je bilo i dosta promjena u lokalnim samoupravama, a odradili smo i konzultacije sa svim pravnim osobama, bilo trgovačkim društvima ili ustanovama, kojima je osnivač Primorsko-goranska županija. Napravljena je inventura stanja, ljudi su se upoznali, jer i moji zamjenici su novi, a puno je novih načelnika i gradonačelnika... U tim prvim sastancima radnih partnerskih skupina razgovaralo se o pripremi i izradi proračuna iduće godine, rebalansu proračuna ove godine, kao i razvojnoj strategiji koju iduće godine moramo napraviti za period 2014.-2020.

Što se stanja u Županiji tiče, rekao bih, dijelimo sudbinu čitave Hrvatske, pa i cijele Europe. Mi u Hrvatskoj imamo jednu simptomatičnu situaciju: za nas u ovom dijelu primorske Hrvatske će Dalmatinci ili Slavonci reći "blago vama", jer po percepciji drugih živimo bolje od njih. Ali, naši su ljudi dosta kritični kad ocjenjuju svoje stanje, iz razloga što pamte i bolja socijalna vremena. Bilo je puno više radnih mjesta u ta vremena, i tu dijelimo sudbinu velike nezaposlenosti, kao i cijela Hrvatska, odnosno krize i recesije cijele Europe, naročito njenog južnog dijela.

Razvojni Prostorni plan

S tim u vezi, jedno je moja percepcija i stav koji iznosim kao župan i predstavnik građana, a drugo su stvari koje sama Županija čini ili može promijeniti kao institucija regionalne samouprave u smislu njenih zakonskih ovlasti. Mislim da su ljudi kod nas u upravljačkim strukturama dosta realni i znaju što se zakonski i objektivno može napraviti. Za temeljne pomake, koji obavezno moraju ići u razvojnom smislu, treba stvarati uvjete za investicije poduzetništva ili državne investicije, ili pak rješavanja državnih administrativnih i birokratskih barijera. Na nama je, kao regionalnoj samoupravi, stvarati te uvjete i odrađivati onaj dio za koji smo zakonski nadležni, a to su zdravstvo, školstvo, pomorsko dobro, prostorno planiranje itd. za koje mislim da relativno uspješno radimo.

Kako možete potaknuti poduzetništvo i stvoriti uvjete za veća ulaganja i bolju investicijsku klimu?

- Na posljednjoj Županijskoj skupštini usvojen je novi Prostorni plan Županije koji je dobio suglasnost resornog ministarstva a koji je zapravo krenuo revidirati situaciju zadnjih 10-15 godina i pokušava se postaviti razvojno; da se iz njega uklone ograničenja i rezervacije prostora na kojima se do sada nije ništa događalo. Naš prostorni plan otvorio je niz turističkih zona, pa čak i niz manjih poduzetničkih zona, ali važnije od toga su velike poslovne zone: dalje širenje poslovne zone Kukuljanovo kao najveće hrvatske industrijske i poslovne zone, nove i još veće industrijske zone Miklavlja u Općini Matulji na hrvatsko-slovenskoj granici, zatim zona Urinja i zona Krka u dijelu oko Omišlja gdje se očekuje nastavak širenja proizvodnih djelatnosti. Povezano je to s planom izgradnje nove ravničarske pruge kroz Vinodolsko područje pa prema Karlovcu. Mislim da je ovaj Prostorni plan razvojno valorizirao geostrateški položaj Županije u prometnom, energetskom i turističkom smislu. Stoga, glavna poruka toga Prostornog plana i jest da naš geostrateški položaj bude ujedno naša razvojna mogućnost.

Na što se troši županijski novac

Rebalans proračuna Primorsko-goranske županije donesen je kako bi se pomoglo zdravstvu i socijali, na koje uz školstvo ionako odlazi više od polovine proračuna. Kao i do sada, velik dio sredstava unaprijed je definiran, a samo mali dio slobodan za kreiranje investicija. Kako u takvoj situaciji biti maštovit i kreativan?

- To je dobro pitanje, a odgovor je da je ta situacija i dobra i loša. Dobra je zato što smo zakonski nadležni za točno određene stvari, odnosno imamo namjenski prihod za namjenski rashod. Znači, ne možemo raditi baš što nas je volja sa sredstvima koja su nam na raspolaganju, a s druge strane to doista predstavlja ograničenje jer nema previše slobodnih financija u proračunu. Županiju bi ljudi trebali možda i drugačije percipirati; mi nismo toliko proračunski jaki, koliko smo jaki upravljački, kroz institucije. Mi smo osnivači stotinjak pravnih osoba, što znači da smo dužni osigurati uvjete za njihovo poslovanje većinom u materijalnom smislu. Radi se o 69 škola i učeničkih domova, 8 zdravstvenih ustanova, 8 trgovačkih društava, 5 domova za starije i nemoćne osobe, 8 županijskih lučkih uprava i Županijskoj upravi za ceste. Dvije trećine proračuna jest namjenski definirano, ali rekao bih i više od toga. Jer, i novac od pomorskog dobra se mora vratiti u pomorsko dobro, novac od lovstva - lovcima... Tako da je namjenskih prihoda zapravo i četiri petine, i možda svega 15-ak posto proračuna može Županijska skupština na prijedlog županijskih odjela usmjeravati na nešto što se u datom trenutku smatra prioritetima kroz mandatno razdoblje ili u proračunskoj godini.

Ali, i u namjenskom dijelu proračuna mi donosimo odluke gdje i što. Popravili smo i sanirali čitav niz škola, napravili kotlovnice, izgradili čitav niz školskih dvorana zajedno s lokalnim samoupravama i državom. I sada su na redu tri-četiri školske dvorane, a to je sve način na koji se investira u školstvo. Čitav je niz investicija bio i u lučkim upravama. Kao što u novom mandatnom razdoblju imamo pet-šest velikih projekata, gdje ćemo se osloniti i na Europske fondove a ne više samo na domaći hrvatski proračun. Naravno, tu su i koncesije kao način realizacije projekata.

Marišćina je benefit za Viškovo i Županiju

Budući Županijski centar gospodarenja otpadom Marišćina sve je bliži realizaciji. Obavljene su pripreme za izgradnju pretovarnih stanica za Marišćinu, rade se pristupne ceste... Odlučni ste uz stavu: Jedino izgradnja Marišćine rješava problem Marišćine.

- Svakih se petnaest dana odvezem autom, obiđem Marišćinu, gradilište ceste... Gore se radi punom parom. Centar gospodarenja otpadom je ugovoren, ugovorilo ga je naše Ministarstvo zaštite okoliša sa Europskom unijom, a mi smo lokacija gdje se to događa. To je državni, nacionalni i europski projekt, a onda naravno i županijski i Grada Rijeke i gradova i općina. Ugovor je krenuo, radovi su u tijeku i on se jednostavno mora završiti. To sam pokušao objasniti ekološkim udrugama na sastanku u Županiji i mislim da sam uspio. Potpuno razumijem da nitko ne želi u svom dvorištu imati otpad, ali lokacija je davno utvrđena, davno otkupljena, za nju su rađeni glavni projekti, za nju je ugovoren europski novac i tamo se izvode radovi. Promjene lokacije ne može biti. Tehnologija je također određena zakonom i strategijom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske, nismo mi tu ništa dodavali ni oduzimali. Previše je struke u tome sudjelovalo, da bismo sada sve preispitivali. Dobro je da je Eko stožer ukazao na manjkavosti i kritične momente, jer se oni mogu u hodu ispraviti.

Hoće li onda Primorsko-goranska županija biti prva županija s cjelovito uređenim sustavom gospodarenja otpadom?

- Uvjeren sam. Na komunalnim društvima gradova i općina je da uspostave novi organizacijski i financijski sustav primarne selekcije otpada i stimuliraju građane da rade selekciju otpada u vlastitom domu. Što se više toga primarno izdvoji, manje će Marišćina u konačnici obrađivati. Ali, Marišćinu ipak gradimo za sadašnje navike i sustav naših građana. U PGŽ je trenutno ispod deset posto primarne selekcije otpada, u Hrvatskoj još i manje.

Mislim da je dobro za Viškovo da je zona kod njih. Na taj način su dobili sanaciju Viševca koja je već završena, a dobit će i

Zlatko Komadina: Zaslužili smo živjeti bolje, u ovako prekrasnom zemljopisnom okruženju

Mi u Hrvatskoj imamo jednu simptomatičnu situaciju: za nas u ovom dijelu primorske Hrvatske će Dalmatinci ili Slavonci reći "blago vama", jer po percepciji drugih živimo bolje od njih. Ali, naši su ljudi dosta kritični kad ocjenjuju svoje stanje, iz razloga što pamte i bolja socijalna vremena

Pogrešna statistika

Primorsko-goranska županija je GDP-u još uvijek treća županija u Hrvatskoj, iza Zagreba i Istre, po konkurentnosti smo niže. Za to su krive statistike, jer se kod nas zbraja samo ono što je registrirano u Županiji. A kod nas pola privrede nije registrirano kod nas nego u Zagrebu (HEP, INA Rafinerija, JANAF, itd.) pa doprinosi statističkoj priči Zagreba.

sanaciju odlagališta Sovjak, jer se država na to obvezala. Viškovo će dobiti novu modernu obilaznicu, i zbog otpada ali prije svega zbog svojih građana jer je to najmnogoljudnija samouprava iza Rijeke i jedna od najpoduzetničkijih općina u Hrvatskoj. I dobili su rentu i odštetu oni koji žive oko Viševca, a općina nekoliko milijuna kuna, a možda i desetak milijuna prihoda u proračun zbog toga što trpi otpad svih iz županije, a to su sredstva koja mogu upotrijebiti za druge sadržaje i razvoj Općine Viškovo. Mislim da će Općina Viškovo doživjeti veliku korist i ja se duboko nadam da će za par godina ovi nesporazumi biti iza nas i da ćemo vidjeti i benefite a ne samo štete.

Radimo za generaciju koja dolazi

Odlučili ste za komunikaciju putem društvenih mreža. Niste usamljeni među kolegama, koji na ovaj način komuniciraju s velikim brojem građana, naročito mladih. Koja iskustva nosite s društvenih mreža, kako i da li pomažu, jeste li imali neugodnosti?

- Morate ići ukorak s vremenom, premda osobno više volim da pričamo oči u oči, nego virtualno. Vrijeme to nosi, danas gotovo svatko ima računalo, profile i twitere. Danas je uobičajena takva komunikacija. Iskustva su mi dobra, i meni se čini da moji facebook prijatelji, a imam ih više tisuća, prate to što ponekad objavim ili komentiram. Naravno, ne možeš se uvijek dopasti baš svima, a najgori su oni koji anonimno pišu i vrijeđaju po portalima, naročito Novog lista. Ali, sve je to život. Ne očekujem preko sto posto glasova.

Govoreći o mladima danas, izjavili ste da su danas oni nažalost sve više socijalna kategorija, a sve manje dobna skupina. Susreću se s nebrojenim problemima, zaključno s nemogućnosti zapošljavanja i rješavanja stambenog pitanja. Stoga ste odlučili uklopiti Odjel za socijalnu politiku i mlade u novi ustroj Primorsko-goranske županije. Kako će im novi Odjel pokušati pomoći?

- Htjeli smo učiniti iskorak u smislu reorganizacije uprave Županije, da nadrastemo brigu o socijali kao takvoj nego da se bavimo i socijalnom politikom. Naglasak je na mladima, jer sve što živimo i radimo, i kao roditelji i kao odgovorni ljudi, radimo za generaciju koja dolazi. Mladima nastojimo pomoći prije svega kvalitetnim obrazovanjem, uvjetima da se mogu baviti sportom, pomaganjem i poticanjem njihove kreativnosti kroz nadstandard koji imamo u sustavu školstva. Međutim, nakon obrazovanja te sportskog i donekle društvenog života, u kojima još možemo stvarati adekvatne uvjete, sve je to premalo ako se mladom čovjeku ne može osigurati radno mjesto. Znači, vraćamo se opet na gospodarski rast i razvoj. Bez radnog mjesta nema stana, a bez radnog mjesta i stana - nema obitelji. Do toga nas je doveo brutalni neoliberalni koncept...

Nikad neću odustati od Žute Lokve

Koji su najvažniji županijski projekti i poduhvati pred Vama u novom mandatu.

- U razvojnoj strategiji je jasno da bez investicija ne ide, investicije donose radna mjesta. Potaknut ćemo dio toga što možemo sami, ili s našim partnerima gradovima dio pripreme za europske odnosno državne projekte. Od većih županijskih projekata CZGO Marišćina je u tijeku, gradi se, gore se vrti desetine milijuna eura posla. Idu četiri sportske dvorane: dovršava se dvorana u Matuljima, gradit će se dvorana u Ravnoj Gori, Baški i Puntu. Tu su nam smanjena sredstva ali ćemo nekako izdržati. Investicije su u lučka područja; širi se i dovršava trajektno pristanište Valbiska, a moramo se u državi izboriti za treću traku ceste zbog gužvi u turističkoj sezoni. Na Platku se širi cesta, počinje uređenje parkirališta, a treba napraviti akumulaciju vode za zasnježenje, ići će nove žičare, a u konačnici ćemo povući i vodovod na Platak i time vjerujem privući interes ulagača. Azil za životinje u Klani mora se izgraditi. To je razina društvene odgovornosti prema našim kućnim ljubimcima a naprosto i potreba.

Naši ljudi očekuju novu bolnicu. Tu očekujemo potpisivanje ugovora s ministarstvom i državom, vrlo vjerojatno po modelu javno-privatnog partnerstva. Naravno da očekujemo pomake u izgradnji lučke infrastrukture, najprije na Zagrebačkoj obali, a u budućnosti i na Krku. Zatim, tu je lokacija LNG terminala i njegova moguća gradnja, samo, budimo realni, neće ga graditi Hrvatska nego se moraju naći investitori. Ovih dana kreće projektna dokumentacija i ishođenje dozvole za dom za starije u Voloskom, što u budućnosti mora biti na tržišnoj osnovi, jer po dosadašnjem sistemu više neće ići. Tu je također izgradnja dvokolosiječne pruge Rijeka-Zagreb-Botovo kao najvažniji državni projekt. Raspisat će se natječaj za uređenje zone Miklavlje, koja je dvostruko veća od Kukuljanova.

Neki su od ovih projekata zaista strateški, za desetljeća, a to su državne investicije. Mi smo prostorno-planski omogućili ovu priču, a državna tijela, ministarstva i kordinacije moraju odraditi stvar i do kraja i prirediti međunarodne natječaje.

Treba dovršiti projekt i inzistirati na pravcu Rijeka-Žuta Lokva, jer je najmanje neisplativ cestovni pravac u Hrvatskoj, svi drugi su neisplativiji

Ekološka mreža

Više od 80 posto područja naše Županije nalazi se pod ekološkom mrežom, što znači da se na vangrađevinskim područjima, koja nisu definirana prostornim planom, za svaki građevinski zahvat u prostoru mora raditi osim procjene utjecaja na okoliš i procjena utjecaja na prirodu, znači na biljne i životinjske vrste. Stoga znadem spomenuti da je interesantno kako u zemljama s malom bioraznolikosti, kao u Skandinaviji, gdje ne žele živjeti ni biljke ni životinje, ljudi jako dobro žive, a kod nas gdje je bogom dana klima sjajno žive životinje i biljke ali ljudi baš i ne. Želim reći, zaslužili smo živjeti bolje, u ovako prekrasnom zemljopisnom okruženju.

Imam puno facebook prijatelja. Naravno, ne možeš se uvijek dopasti baš svima, a najgori su oni koji anonimno pišu i vrijeđaju po portalima, naročito Novog lista. Ali, sve je to život. Ne očekujem preko sto posto glasova

Od Žute Lokve niste odustali?

- Nikad ni neću odustati. Rijeka-Žuta Lokva je logičan pravac i nastavak Jadransko-jonskog koridora od Italije preko Slovenije i kroz Hrvatsku prema jugu. Žuta Lokva je turistička autocesta, alternativa Bosiljevu i sniježnoj dionici kroz Kapelu, to je autocesta s najljepšim pogledom na Jadran, projekt koji će sigurno dobiti podršku Slovenije, Italije, Austrije u smislu da se financira fondovima Europske unije. Treba dovršiti projekt. Naravno, nismo dovoljno bogati da bismo radili viškove cesta ili neisplative pravce. Žuta Lokva je najmanje neisplativ cestovni pravac u Hrvatskoj, svi drugi su neisplativiji. Drugo, zaposlili bismo operativu, približili Podvelebitsko primorje i Liku, približili Rab, integrirali prostor Sjevernog i Srednjeg Jadrana... Zato treba inzistirati na tom pravcu.

O opstanku "3. maja"

Bili ste u riječkom brodogradilištu "3. maj" na porinuću zadnjeg iz serije četiri tankera koje je "3. maj" gradio za švedskog naručitelja. U knjizi narudžbi nema novih brodova. Vjerujete li u opstanak riječkog škvera?

- Često sam u "3. maju", ne samo na porinućima. Ja sam počeo i raditi u "3. maju". Moje prvo radno mjesto je bio inžinjer specijalista za - zavarivanje. Radio sam u tadašnjem OUR-u koji se bavio izradom i predmontažom brodske opreme, a najviše cjevarijom. Mogu vam reći da mi je čast i zadovoljstvo da sam neki dan posjetio svoje radno mjesto gdje sam počeo, gdje me se neki zaposlenici dan danas sjećaju, i gdje sam našao svoj rad - po tom projektu koji sam napravio i danas se izrađuju palete za transport cijevi i opreme. Tako da, ajmo reći da sam imao svoj život i prije politike, radio sam u realnom sektoru, i za "3. maj" me vežu i emocije. Uostalom dijete sam Kantride, živio sam gledajući porinuća s balkona.

Danas, druga su vremena. Nažalost, tu je konkurencija Dalekog istoka, i po meni potpuno nepravedna pravila Europske unije koja diktira neoliberalni koncept, seli svoj kapital na istok i uništava vlastitu proizvodnju. Uz to promijenile su se i okolnosti u okruženju; u bivšoj državi imali smo čudo poduzeća koja su radila sastavne dijelove tako da je brod bio skoro u cijelosti hrvatski proizvod. Danas željezo uvozimo, sve je manje domaće komponente, cijena rada nije konkurentna istoku, i jako teško dolazimo do brodova, kriza je brodarstva i brodogradnje na svjetskom tržištu i uopće okolnosti opstanka brodogradnje u Europi i Hrvatskoj su loše. Mi bismo trebali pomagati a ne nepomagati vlastitu proizvodnju, međutim, to se u Europi smatra kršenjem konkurencije. U tim okolnostima čudotvorac bi mogao uspjeti u 3. maju ili Uljaniku ili u Brodosplitu. Nisam zadovoljan ni time što je "3. maj" izgubio pravnu osobnost, on je sada član Uljanik grupe, odnosno proizvodni pogon Uljanika na lokaciji Rijeka, ali važno je da ljudi rade. Da li će "3. maja" biti kakvog smo ga poznavali, nisam siguran, ali po meni će proizvodnja brodova na Kantridi opstati. Osobno bih volio i da se ne izgubi ime "3. maja".

Vjerujem u opstanak brodogradnje u Rijeci, ja sam inače optimista, bez obzira što su okolnosti loše. Vrijeme čini svoje. Dio ljudi je već otišao trbuhom za kruhom. Činjenica je međutim da već sada velik broj naših ljudi radi u dijelu Italije, u Austriji, a u jedinstvenom tržištu rada radit ćemo po cijeloj Europi.

U Kini se zatvorilo stotinjak brodogradilišta. Čak i Kinezi sada sele svoje pogone u Vijetnam, Indiju i na Filipine, u potrazi za još jeftinijom radnom snagom.

- Ja sam veliki protivnik neoliberalnog kapitalizma. Ne može ono što je dobro za manjinu biti dobro za većinu. Ljudi idu na zapad, kapital ide na istok - mimoilaze se. Taj sustav neoliberalnog kapitalizma nije održiv na duge staze. Pa nije nam kriza došla s kišom - došla je s pauperizacijom srednjeg sloja u zapadnom dijelu Europe.

Povjerenje obvezuje

Odnijeli ste ovog proljeća uvjerljivu pobjedu već u prvom krugu lokalnih izbora za župana Primorsko-goranske županije. Ima li veće motivacije od spoznaje - da Vam ljudi vjeruju?

- Nema. Povjerenje je najveća motivacija. Bez povjerenja nema ni obitelji ni prijatelja niti sreće u javnom poslu.

Prošle godine odnijeli ste važnu pobjedu na unutarstranačkim izborima.

- Meni su obje pobjede drage, a ova izborena na političkom terenu za potpredsjednika SDP-a bila je pokazatelj povjerenja kolega iz stranke. Bez podršku i logistike stranke, nema ni uspješnog javnog djelovanja.

Može li se reći da ova unutarstranačka - ima veću političku težinu?

- Ne, meni je u konačnici mnogo važnije povjerenje građana, jer građani nisu svi članovi SDP-a. Većinom nisu uopće članovi stranaka, a čak imam dojam ali i saznanja da su članovi mnogih drugih stranaka glasali za mene u direktnom dijelu izbora, što mi je posebno zadovoljstvo i satisfakcija. To naravno obvezuje, da učinite maksimalno koliko možete, da se zalažete u ime tih građana koji su vam dali povjerenje da ih predstavljate, ali i onih građana od kojih niste dobili glas.

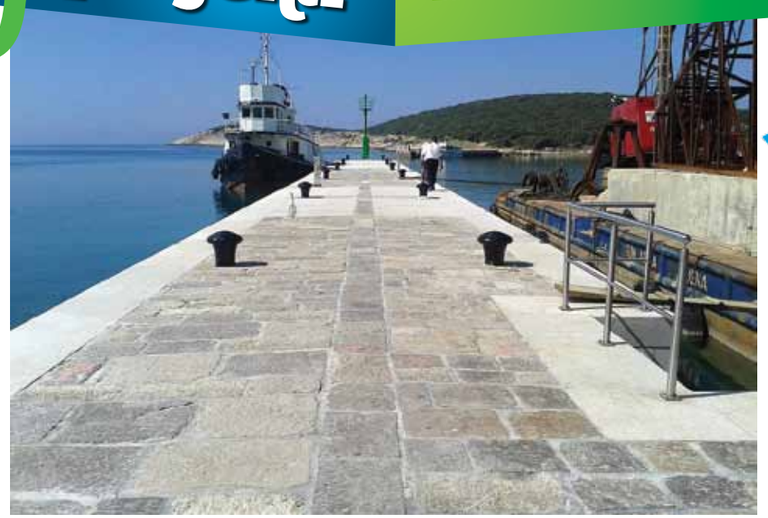

Produljenjem pristanišnog mula luke Martinšćica osigurani su bolji uvjeti za pristajanje brzobrodske linije Mali Lošinj-Cres-Rijeka i drugih putničkih brodova i plovila

Jaka tramontana oštetila je školjeru lukobrana koji štiti luku Valun od sjevernih vjetrova, stoga se pojavila hitna potreba za njegovom sanacijom

Ulaganja u luke
nužnost i perspektiva

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ i Arhiva ZiP

Ove će se godine uložiti ukupno 28 milijuna kuna u lučku infrastrukuru, a najviše u dogradnju trajektnog pristaništa u krčkoj luci Valbiska. Nužnost ove investicije čija vrijednost iznosi 14,3 milijuna kuna je konstantno povećanje prometa prema otocima Cresu, Lošinju i Rabu

Županijski lučki "fond solidarnosti"

Dio sredstava za investicije osigurat će se i putem županijskog investicijskog fonda u koje sve lučke uprave uplaćuju dio prihoda od koncesija. Ovaj fond je zamišljen i kao "fond solidarnosti" kako bi se smanjila razlika između otočnih lučkih uprava koje uprihoduju više sredstava i ostalih lučkih uprava, te se omogućila ravnomjernost ulaganja na čitavom županijskom području. Sve luke ulažu 20 posto sredstava u Fond, a o njihovoj raspodjeli odlučuju svi ravnatelji jednoglasnom odlukom.

- Iz svog proračuna sredstva daje i Županija, oko pet milijuna kuna, a oko dva milijuna kuna investiraju ŽLU. Svi ravnatelji ističu da je taj fond doprinjeo uređenosti i standardu luka u svim lučkim upravama, s obzirom da se u zadnje 4 godine radi u prosjeku oko 25 milijuna kuna investicija godišnje, odnosno ukupno oko 100 milijuna kuna ulaganja u luke otvorene za javni promet. Tim sredstvima se osigurava povećanje komunalnih ili nautičkih vezova, što je opet dodatni prihod za lučke uprave, pojasnio je Lempl.

Osam Županijskih lučkih uprava uložit će tijekom ove godine ukupno 28 milijuna kuna u lučku infrastrukturu, a najznačajniji dio tih ulaganja odvijat će se u lukama na otocima, prije svega Cresu i Krku. Najveća investicija u tom "paketu" odnosi se na dogradnju trajektnog pristaništa u krčkoj luci Valbiska, koja omogućuje povezivanje Cresa i Lošinja s kopnom zahvaljujući trajektnoj vezi do Meraga, a od 2008. godine linijom Valbiska – Lopar s kopnom je povezan i otok Rab. Konstatno povećanje prometa prema ovim otocima diktirao je nužnost ove investicije čija vrijednost iznosi 14,3 milijuna kuna, od čega će se polovica financirati od strane Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture, dva milijuna kuna "dodat" će Primorsko-goranska županija, a ostatak će namiriti Županijska lučka uprava Krk. Investicija se planira realizirati tijekom dvije godine, a dosad je izveden niz pripremih radova u vrijednosti od 4,5 milijuna kuna.

Dogradnja pristaništa Valbiska

- Cilj projekta dogradnje trajektnog pristaništa Valbiska je kvalitetno povezivanje četiri najveća sjevernojadranska otoka: Cresa, Lošinja, Raba preko Krka sa kopnom. Uslijed znatno povećanog intenziteta prometa potrebno je dovršiti izgradnju pristaništa koja je započela 1989. godine po kojoj je izgrađen jedan dio pristaništa, dok je za ostatak odgođena gradnja dok se ne ukaže potreba za njom. Osim predviđenog povećanja prometa prema otoku Cresu, u 2008. godini uvela se i trajektna linija prema otoku Rabu te je nužno odmah pristupiti dogradnji treće trajektne rampe tako da luka Valbiska može primiti više brodova i brodove većeg kapaciteta. Da bi se to ostvarilo potrebno je postojeći "zapadni" vez produžiti tako da može primiti duže brodove (SiS, Valun i Valbiska) te izgraditi "istočni" vez na mjestu prijašnjeg noćnog veza kao trajektnu rampu za liniju Valbiska – Lopar. Investicija je planirana u više faza, a izgradnjom druge faze bile bi zadovoljene sve potrebe za dodatnim kapacitetima priveza trajekata za dugi niz godina, te se u jednom dijelu otvara mogućnost i operativne obale za ribarske brodove koja je na otoku Krku izrazito nedostatna, a čije privezivanje ne bi ometalo trajektni promet, objasnio je Gerhard Lempl, pročelnik županijskog Upravnog odjela za pomorstvo, promet i turizam.

Glavni projekt je izradila tvrtka "Rijekaprojekt" 2007. godine, a izgradnja je započeta u studenom 2012. godine, i izvodi se na način da ne ometa promet trajektne luke, pa su radovi tijekom ljetnih mjeseci zaustavljeni i nastavit će se u rujnu ove godine.

Dio sredstava za investicije osigurat će se i putem županijskog investicijskog fonda u koje sve lučke uprave uplaćuju dio prihoda od koncesija

Proširenje luke Martinšćica

Kvalitetniju prometnu povezanost Cres je osigurao i s dvije dodatne investicije, od kojih je veća ona što se odvija u luci Martinšćica, gdje su završeni radovi na produljenju pristanišnog mula, čime su se osigurali bolji uvjeti za pristajanje brzobrodske linije Mali Lošinj – Cres – Rijeka te drugih putničkih brodova i plovila koji tiču luku Martinšćica. Mul se produžio za 25 metara te umjesto dosadašnje dužine od 55, ima dužinu od 80 metara. Vrijednost ove investicije iznosi 8,3 milijuna kuna, a financiraju ju Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture RH s iznosom 5,3 milijuna kuna, Županijska lučka uprava Cres s 1,5 milijuna kuna, Primorsko-goranska županija s milijun kuna, dok će ostalih pola milijuna kuna dodati Grad Cres.

- Sam produžetak navedenog pristanišnog mula u luci Martinšćica usko je vezan i s investicijom dogradnje luke u zapadnom dijelu luke Martinšćica. Za taj dio, Županijska lučka uprava Cres dodijelila je, nakon provedenog javnog natječaja, tvrtki "Sigurna uvala" iz Rijeke koncesiju na 29 godina. Radi se o projektu, u koji će tvrtka "Sigurna uvala" u slijedeće dvije godine uložiti više od 25 milijuna kuna i koji će u potpunosti promijeniti lučku infrastrukturu i izgled luke Martinšćica. Projekt obuhvaća opsežne radove u njenom zapadnom djelu, među ostalim, produžetak lukobrana za 60 metara te produljenje takozvanog "fratarskog mula" za 30 metara čime se dobiva prostor za 90 komunalnih vezova, te postavljanje tri plutajuća pontona za nautičke namjene koji će osigurati vezove za približno 120 plovila, kazao je Lempl. Ovaj ugovor o koncesiji potpisali su krajem lipnja ravnatelj Županijske lučke uprave Cres Anđelko Petrinić i predstavnik koncesionara Zsolt Pentek, a potpisivanju ugovora prisustvovao je župan Zlatko Komadina izrazivši veliko zadovoljstvo nastavkom ulaganja u pomorsko dobro na Cresu i planovima mađarskog investitora koji uključuju rekonstrukciju i dogradnju zapadnog dijela luke Cres, izgradnju primarnog lukobrana dužine cca 200 metara, te unutar luke još jednoga gata dužine 120 metara. Visina stalnog dijela koncesijske naknade iznosi oko 60.000 kuna kuna, a varijabilni dio koncesijske naknade iznosi 2,9 posto prihoda koji temeljem Studije investicijskog ulaganja mogu doseći i do milijun kuna godišnje.

Sanacija lukobrana u Valunu

Radi se i u Valunu, gdje se usred jake tramontane oštetila školjera lukobrana koji štiti luku Valun od sjevernih vjetrova, stoga se pojavila hitna potreba za njegovom sanacijom. Vrijednost te investicije iznosila je 1,2 milijuna kuna, od čega je nešto manje od 700 tisuća osigurala Primorsko-goranska županija dok je ostatak dodala ŽLU Cres. Sanacijom lukobrana stvoreni su preduvjeti njegovog produženja za što je u tijeku izrada projektne dokumentacije dogradnje same luke. ■■

Luke su na otocima jedina veza s kopnom, bez njih bi se vrlo teško bilo kretati i zato je nužno u njih ulagati - Gerhard Lempl

Sedam trajektnih i 96 luka lokalnog značaja

Na području Primorsko-goranske županije postoje 103 luke otvorene za javni promet, od toga sedam luka županijskog značaja – u pravilu trajektne luke – među kojima su Mali Lošinj, Merag, Mišnjak, Opatija, Porozina, Surbova Baška i Valbiska, dok ostale imaju status lokalnog značaja. Tako su vezane i investicije – najveći dio odvija se u lukama županijskog značaja koje su i najvažnije za javni promet, dok se manji dio, ali također značajan, ulaže u 96 luka lokalnog značaja.

- Luke su na otocima jedina veza s kopnom, bez njih bi se vrlo teško bilo kretati. Naši otoci nemaju razvijene aerodrome, a i zračni promet – koji se razmatrao kao mogućnost – bio bi iznimno skup i zahtjevao bi velike subvencije, zaključio je Lempl.

Ratko Salamon,
načelnik Općine Mošćenička Draga

Napisao: Davor Žic
Snimio: Sandro RUBINIĆ i Arhiva ZiP

Drugi mandat kirurga Ratka

Dr. Ratko Salamon, načelnik Općine Mošćenička Draga

Ono što možemo napraviti jest poboljšati uvjete života kako nam se mladi ljudi ne bi odseljavali i odlazili uglavnom na mjesta na periferiji Rijeke, gdje je život svakako jeftiniji i jednostavniji. Ali, ovdje je posebnost to da živiš u miru, zelenilu, bez velike buke i možeš biti s te strane opušten. Ta ugodnost življenja sve je veći "plus" u današnjem dobu, kaže načelnik Salamon

Ratko Salamon netom je zašao u svoj drugi mandat na čelu Općine Mošćenička Draga. Ovog puta bilo je to daleko lakše – za razliku otprije četiri godine, kada je "za dlaku" u drugom krugu smijenio dugogodišnjeg načelnika Antona Rudana, na izborima u svibnju Salamon je – kao kandidat liste HDZ-HSS - već u prvom krugu odnio uvjerljivu pobjedu. Nakon "pripremnog perioda" prve četiri godine tijekom kojih se "privikavao" na funkciju, u drugom mandatu siguran je da zna što Dragi treba i kako to ostvariti.

- Mogu reći da je ovaj prvi mandat doista brzo protekao. Osnovno, napravili smo preustroj Općine, prije svega kadrovski, nakon što nam je dugogodišnja pročelnica otišla u mirovinu. Povećali smo broj zaposlenih – s jednoga na sadašnja tri.

Utrostručili ste broj zaposlenika?

- Da, zvuči grozno, povećan broj ljudi za 300 posto. A zapravo se radi i o tome da smo preuzeli i znatno veći broj novih obaveza – dosad smo koristili vanjsko knjigovodstvo, a sada sami vodimo knjige, a nismo imali niti komunalnog redara, nego smo koristili onoga iz Lovrana, koji je dolazio po pozivu, što je također bilo jako atipično. Pogotovo ako se zna da sadašnji naš komunalni redar ima jako puno posla, posebice tijekom sezone. Uostalom, na troškove svih plaća i naknada otpada tek oko pet posto godišnjeg proračuna... Što se ostalih projekata tiče, nastavili smo izgradnju vodoopskrbnih i kanalizacijskih sustava, jer smo za njih već imali gotove građevinske i lokacijske dozvole. Završila je i otplata desetgodišnjeg kredita za visoku zonu vodovoda, koji nam je bio dosta velik financijski uteg za naš mali proračun od 8 ili 8,5 milijuna kuna. Ali se isplatilo – sada imamo svoj vodovodni sustav na koji je priključeno 95 posto stanovništva.

Mošćenička Draga završila je otplatu desetgodišnjeg kredita za visoku zonu vodovoda – isplatilo se, jer sada imaju svoj vodovodni sustav na koji je priključeno 95 posto stanovništva

"Baby boom" u Dragi

U prošlom mandatu napravili smo i reviziju kompletnog sustava naplate komualne naknade, prošli smo kroz sve kuće u Općini i izmjerili ih i na temelju toga napravili novi sustav te sada to jako dobro funkcionira – komunalna naknada sada nam gotovo u potpunosti pokriva one djelatnosti koje se iz nje namjenski financiraju kao što je održavanje javnih površina. Tako smo i krenuli s uređenjima pločnika, plaže, ulaza u mjesto s novim cestovnim rotorom, došlo je i do promjene javnog prijevoznika i sada to opet obavlja Autotrolej... Prvi puta u povijesti uveli smo cjelodnevni vrtić koji sada super funkcionira. Imamo jednu odgojnu skupinu koja nam postaje i premala – ove godine prvi puta nam je ostalo neupisane djece, i to čak 15, što je za Dragu puno, pa zbog toga nam treba i novi vrtić. Kad sam došao za načelnika, imali smo 19 djece u poludnevnoj skupini, a sada nam je 30 mjesta nedovoljno da bi pokrilo potrebe. Pratimo taj broj novorođene djece, uveli smo i naknade za novorođenčad, ali čini se da se događa nekakav "baby boom" jer u prvom razredu osnovne škole imamo petero učenika, a sljedeće godine trebalo bi ih biti 24.

Također, ponovo smo ustrojili DVD koji nije funkcionirao godinama, a sada je to organizacija na visokoj razini s dvadesetak doista kvalitetnih pojedinaca. Donijeli smo i izmjene i dopune Prostornog plana općine, a započeli smo i donošenje UPU-a Sveti Ivan, tako da sređujemo polako i tu prostorno-plansku dokumentaciju koja je nužna za bilo kakav razvoj.

Novi centar umjesto nogometnog igrališta

Čini se da je taj prvi mandat poslužio kao pripremno razdoblje za velike stvari koje se očekuju u drugome?

- Pa, već u prvom mandatu započeli smo – načelnik i Vijeće zajedno – razmišljati o novom centru Mošćeničke Drage. Nakon što mještani nisu podržali ideju da se izmjesti nogometno igralište i na njegovom mjestu postave sve javne funkcije, odlučili smo krenuti parcelizirano – u Svetom Petru planiramo graditi novi vrtić, a na parceli u blizini igrališta gradimo veći niz javno-korisnih "baby boom" prostora: imat ćemo apoteku, tri ambulante – obiteljska, turistička i stomatološka – nova knjižnica jer nam sadašnja ne funkcionira u adekvatnim uvjetima, te jedna multifunkcionalna dvorana sa šezdesetak mjesta koja bi služila za sastanke, rad udruga, javne prezentacije... Čitava zgrada nije tlocrtno velika, a već sada imamo građevinsku dozvolu i osigurana vlastita sredstva u iznosu od pet milijuna kuna. Ali, pošto se radi o gotovom projektu, a koji je ipak veliko opterećenje za naš proračun, prijavili smo ga i na financiranje putem europskih fondova pa se nadamo da ćemo i tu dobiti dio sredstva čime bismo bilo jako zadovoljni i ponosni.

Dosta pažnje posljednjih godina u Dragi se pridaje razvoju kulture. U prošlom mandatu otvorena je nova Galerija na rivi, a planira se i zanimljiv projekt – Eko muzej Mošćeničke Drage.

- Eko muzej ima četiri faze, a mi smo završili prvu fazu – njegovo osnivanje i ustrojavanje kroz potrebne programske smjernice. Ove godine u fazi je izrada vizualnog identiteta, no našli smo se u raskoraku između financijskih mogućnosti koje su skromne i naših želja koje su velike, pa planiramo i ovaj projekt prijaviti na fondove europske unije. Radi se o višegodišnjem projektu, koji bi trebao obuhvatiti čitavu kulturno-povijesnu baštinu Mošćeničke Drage, ali i sve manifestacije koje se u njoj događaju pod jedan kvalitetno osmišljen koncept. Dio koji se odvija "u zidovima" imao bi četiri punkta: pomorski dio nosila bi galerija na rivi, slavensku mitologiju predstavljala bi kuća u općinskom vlasništvu u Trebišćima, u Mošćenicama bi to bila prostorija Katedre Čakavskog sabora s njihovom arhivom i tošem koji se koristi, dok bi u Brseču to bila rodna kuća Eugena Kumičića. To već i sada postoji u parceliziranom obliku, ali razdvojeno, bez cjelovite politike na općinskoj razini...

Sv. Ivan nova turistička zona

Uz novi javni centar i planiranje eko muzeja, kakve još planove imate za drugi mandat?

- Jedan od važnijih planova tiče se Sv. Ivana, gdje stvaramo novu turističku zonu u kojoj bi se trebao smjestiti hotel s dvjestotinjak kreveta ili novi autokamp. Uz to, planiramo izraditi još dva UPU-a za manja građevinska područja – jedno na ulazu u Mošćeničku Dragu gdje bi bilo dvadesetak obiteljskih kuća, a drugo u zaleđu Sv. Petra. Ono što je također važno jest dovršetak kompletne vodoopskrbe – tih još pet, šest posto, te odvodnje i obrade otpadnih voda. Sada je manje od 50 posto stanovnika priključeno na kanalizaciju, a prema uvjetima Europske unije do 2021. godine moramo doći do 75 posto. U sljedećih godinu dana idemo u projektiranje sustava, koji se svode na četiri veća projekta vrijedna oko 2,5 milijuna kuna – rekonstrukcija postojeće taložnice u Mošćeničkoj Dragi i izgradnja oko 2 ili 3 kilometra mreže kroz samo naselje, zatim mjesto Kraj, sustav u Brseču te crpna stanica na ulazu u Dragu koja nam je važna da i u ljetnim mjesecima osiguramo dopremu pitkom vodom iz Rijeke. Očekujem da kroz sljedeće dvije godine dovršimo projektiranje, a realizacija svih tih projekata je priča za dva mandata...

Kako vi kao stanovnik Mošćeničke Drage doživljavate ovo mjesto? Kakvo je Draga mjesto za život?

- Dražani sasvim sigurno nisu skloni promjenama, a kada je mjesto malo onda svatko od 1.500 stanovnika zna svakoga, svatko lako iznese svoje mišljenje, a onda i ta mišljenja lako dođu do mene ili Vijeća. Time što ljudi ne žele velike promjene, pokazuju da su zadovoljni životom u ovom mjestu – osnovna naša gospodarska grana je turizam, uz nešto malo ribarstva i uslužnih djelatnosti. Ono što možemo napraviti jest poboljšati uvjete života kako nam se mladi ljudi ne bi odseljavali i odlazili uglavnom na mjesta na periferiji Rijeke, gdje je život svakako jeftiniji i jednostavniji – od bolje prometne povezanosti, do veće ponude svega: kulture, trgovina, sporta, vrtića... U Dragi je sve daleko i skupo. Ali, ovdje je jedna posebnost taj posebni mir – živiš u miru, zelenilu, bez velike buke i možeš biti s te strane opušten. Ta ugodnost življenja sve je veći "plus" u današnjem dobu. ■■

Poseban među čelnicima

Ratko Salamon spada među mlađe liburnijske čelnike – rođen je 1963. godine, a izvan politike svoje profesionalno usmjerenje pronašao je u medicini gdje je na glasu kao vrsan stručnjak, pogotov u kirurgiji kuka i koljena. Medicinu je diplomirao 1989. godine u Rijeci, a dugo vremena radio je kao ortoped i voditelj odjela operacijskih sala na Klinici za ortopediju u Lovranu. Kuriozitet može biti i vjerojatno jedna od najmanjih naknada za jednog nositelja izvršne vlasti u Hrvatskoj – tek 1.200 kuna mjesečno "zaradi" Salamon vodeći Općinu Mošćenička Draga kao volonter. Veći dio svog radnog vremena, uz vođenje Općine, posvećuje radu u Specijalnoj bolnici za ortopediju i opću kirurgiju doktora Borisa Nemeca u Matuljima gdje ima poziciju ortopeda i zamjenika ravnatelja, a sa suprugom, koja je također liječnica, lani je osnovao i Polikliniku "Ordinacije Salamon" u Opatiji.

Prilično je lako širiti se, ali održati konstantu poslovanja nakon širenja najteži je zadatak, smatraju u R-Projectu

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Brodogradnja može biti isplativa ako postoji dobra strategija

Projektiranje jaružala i specijalnih brodova te kruzera poslovi su koji nas potpuno okupiraju i naša 42 zaposlenika, uglavnom visokoobrazovane osobe, imaju dovoljno posla na tim projektima, kaže direktor tvrtke koja je od 2008. godine dio nizozemskog holdinga i uspješno se nosi s krizom u brodograđevnoj industriji

Tvrtka R-Project d.o.o. osnovana je prije točno dva desetljeća, 1993. godine, s osnovnom djelatnosti pružanja usluga projektiranja i inženjeringa u brodogradnji. Jedini osnivač tvrtke bio je Boris Rebić i imala je samo tri zaposlenika i pred sobom veliki zadatak – izgraditi povjerenje i dokazati kvalitetu kako bi privukla klijente na zahtjevnom tržištu brodograđevne industrije, a zatim tu kvalitetu zadržati kroz stalno ulaganje u nove tehnologije i razvoj i naravno – u ljude jer ključ uspjeha ovakve tvrtke su ljudi i njihovo znanje i razvoj.

– S nama su i danas ljudi koji su bili kad je tvrtka osnivana i to je vrlo važno za njenu stabilnost, kaže Ivo Rebić, sin osnivača i novi direktor R-Projecta, koji je čelno mjesto u tvrtki preuzeo početkom ove godine. To je bila zajednička odluka uprave R-Projecta i vlasnika, nizozemskog holdinga IHC Merwede, u čijem sastavu ova riječka tvrtka radi od 2008.

Nizozemski holding

Riječ je o vodećoj grupaciji na svjetskom tržištu morskih tehnologija koja je specijalizirana na području radova na moru i eksploataciji podmorja, a uključuje projektiranje i gradnju jaružala te brodova posebne namjene za konstrukcije na moru (cjevopolagači, kabelopolagači i razni drugi univerzalni brodovi koji služe razne off shore operacije) i podmorju (diving support i podmorska istraživanja) te gradnju specijalne opreme.

– Holding je zapravo nastao udruživanjem četiriju nizozemskih brodogradilišta i nekoliko njihovih kooperanata koji su proizvodili brodske sustave, opremu ili se, poput naše tvrtke, bavili projektiranjem. Taj holding danas zapošljava više od 3.000 ljudi u Nizozemskoj, Velikoj Britaniji, Francuskoj, Kini, Singapuru, Ujedinjenim Arapskim Emiratima, Nigeriji, Brazilu, SAD-u, Slovačkoj, Maleziji i u Hrvatskoj, kaže Ivo Rebić, objašnjavajući da je riječki R-Project jedna je od triju tvrtki u holdingu koja se bavi projektiranjem.

– Takvo objedinjavanje bilo je nužno da bi se napravila jasna strategija razvoja, objašnjava, dodajući da se tvrtka obitelji Rebić nije u njoj našla slučajno, niti kao tvrtka koju je trebalo "spašavati".

– Oni su bili naši klijenti i suradnja koju smo započeli puno godina ranije bila je jako dobra. Obje su strane bile zadovoljne i kroz godine stvorila se ideja o udruživanju, ali ne čisto komercijalnom, u smislu da netko nekoga kupi, nego u smislu integracije, prije svega tehnološke, kako bi se stvorila što veća baza znanja, ideja i resursa i onda se to zajednički koristilo. Kad smo ušli u holding, 2008. godine, kriza još nije bila zahvatila ovu industriju, tržište je još bilo u uzletu, ali mi smo imali viziju i strategiju razvoja firme, i to dugoročnu, a ne samo strategiju trenutnog preživljavanja ili premošćivanja krize, kaže čelni čovjek R-Projecta, zaključujući da se ta odluka o ulasku u holding pokazala na kraju "više nego dobrom".

– Cijeli je holding jako dobro osmišljen i pokazuje dobre rezultate. Ideja je to koja je poučna i za našu brodograđevnu industriju koja je u stalnim problemima i ide silaznom putanjom, bez da ima naznaka bilo kakvih pozitivnih pomaka. Nizozemsku se u Hrvatskoj ne doživljava kao neku brodograđevnu "silu" iako je njena brodogradnja, osobito u ovom segmentu kojim se mi bavimo, ali i u izgradnji mega jahti, na vrlo visokoj razini i jedna od najboljih u svijetu. Primjer ovog holdinga pokazuje da brodogradnja itekako može biti posao čiji će financijski rezultati imati pozitivan predznak, tvrdi Rebić, dodajući da je stvar samo u organizaciji, tehnologiji, planiranju i ciljevima koji moraju biti realni, a strategija takva da je održiva na tržištu.

Reference su najvažnije

Nakon ulaska u holding, tvrtka je zadržala ime R-Project. Zadržala je i dotadašnje tržište i klijente. Naravno, širi se i na druge klijente i to je jedna od osnova njihove strategije budući da im je cilj 50 posto prihoda ostvarivati izvan matičnog holdinga i tako pridonositi ukupnom rezultatu.

Najviše posla izvan Holdinga odrađuju za njemačke klijente, specijalizirane na području izrade velikih putničkih brodova za kružna putovanja (kruzera).

– Projektiramo brodove od početka do kraja – od idejnog projekta do pripreme za proizvodnju, uključujući i informacije koje se dostavljaju brodogradilištima u kojima se brod gradi. Projektiranje jaružala i specijalnih brodova te kruzera poslovi su koji nas potpuno okupiraju i naša 42 zaposlenika, uglavnom visokoobrazovane osobe, imaju dovoljno posla na tim projektima, ponekad čak naši kapaciteti i nisu za to dovoljni, no, važno je pronaći balans, kaže predsjednik Uprave R-Projecta. Objašnjava da su ranije radili i druge poslove, kao što je projektiranje tankera ili trajekata za Jadroliniju, koji su se gradili u hrvatskim brodogradilištima, ali od 2000-ih godina uglavnom su se specijalizirali za off shore i kruzere, jer se to najviše tražilo na tržištu. Upravo su im trajekti za Jadroliniju bili jedan od bitnih poslova kada je o referencama riječ jer su osmišljeni u potpunosti unutar tvrtke – od ideje do realizacije.

U EU puno lakše

S pronalaženjem stručnog kadra, kaže Rebić, nisu imali problema. Rijeka je uvijek bila jak brodograđevni centar i Tehnički fakultet obrazovao je stručnjake tog profila za riječke tvrtke. Da njegova tvrtka nema problema s kvalitetom kadra, pokazuje i činjenica da je ulaskom Hrvatske u Europsku uniju njegovim visokoškolovanim ljudima odmah omogućen rad i u zemljama koje su privremeno ograničile zapošljavanje hrvatskih radnika.

– U Uniji je manjak takvih ljudi tako da je nama tržište rada odmah, već u prvom tjednu ulaska u EU, otvoreno i to je veliki uspjeh, ali i veliko olakšanje jer trošimo puno manje vremena, energije i novca za rješavanje barijera kakve su postojale do sada, objašnjava Ivo Rebić.

Iako posla ima, kaže da ne razmišlja o proširenju kapaciteta, niti o novom zapošljavanju. Tvrtka za sada ostaje u ovim okvirima.

– Tijekom 2012. godine značajno smo se proširili, a naše iskustvo kroz dva desetljeća rada pokazuje nam da je sada najvažnije održati stabilnost. Nakon ekspanzije kakvu smo mi započeli 2011. godine, a uglavnom proveli 2012. godine, potrebno je vrijeme stabilizacije i održavanja kontinuiteta. Prilično je lako širiti se, ali održati konstantu poslovanja nakon širenja najteži je zadatak, tvrdi predsjednik uprave R-Projecta.

Ivo Rebić, direktor R-Projecta, tvrtke za projektoranje i inženjering u brodogradnji

Zlatna kuna

HGK – Županijska komora Rijeka nagradila je krajem prošle godine tvrtku R-Project d.o.o. Zlatnom kunom za najbolje ostvarene rezultate u poslovanju u 2011. godini u kategoriji malih poduzeća.

– Priznanje nam znači jako puno jer je to prvo takvo priznanje koje smo dobili nakon 20 godina rada. Dodijeljeno nam je na osnovu financijskih pokazatelja, ali ne toliko po apsolutnim iznosima, nego po ukupnim rezultatima bilance koji pokazuju stabilnost tvrtke, kaže Ivo Rebić. U 2012. godini, godini ekspanzije, rezultati poslovanja bili su još znatno bolji, a na početku 2013. na razini su 2012. godine.

– Voljeli bismo, naravno, ponovo biti najbolji, ali bilo bi dobro i za nas i za ovu regiju da ima još tvrtki koje će zaslužiti takvo priznanje, zaključuje Rebić.

Zaposlenici riječkog R-Projecta redom su mladi stručnjaci

Čarobni Risnjak

Iako je po tome što obuhvaća samo 6.350 hektara površine NP "Risnjak" najmanji Nacionalni park u Hrvatskoj, ljepote, pejzaži, posebnosti te biljni i životinjski svijet koji nudi čine ga jednim od najatraktivnijih prostora ove vrste

Izvor Kupe nalikuje jezercu, koje je zapravo vrh velike vodene mase koja se probija iz dubine veće od 150 metara

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Marko VRDOLJAK

Svaki drugi plati kartu

Godišnje se na području NP "Risnjak" proda oko 20.000 ulaznica, a stvaran broj posjetitelja je oko 40 do 45.000. Taj nesrazmjer posljedica je činjenice da se na područje Parka može ući s čak 23 prometnice (!) od kojih na većini ne postoji kontrola. Naravno, i tu je potrebno bitno poboljšanje stanja, ističe Gašparac: "Štoviše, ne samo da je moguća znatno jača kontrola, već mi po procjenama kapaciteta podnošljivosti na brojnim lokacijama možemo još i pojačati broj posjetitelja. No, da bi se to dogodilo nužno je i bitno povećanje broja zaposlenih što je u ovim recesijskim vremenima trenutačno neostvarivo pa ćemo na tom području rada morati ići polako", kaže Gašparac.

Na svega korak od mora - samo 15 kilometara zračne linije od mora - u samom zaleđu kvarnerskog plavetnila, smjestio se Nacionalni park "Risnjak", jedini Nacionalni park na području Primorsko-goranske županije, pravi mali dragulj prirodnih ljepota i neobičnosti, dragulj koji je, nažalost, premalo poznat ne samo u Hrvatskoj, već i ljudima koji žive u njegovoj matičnoj zeleno-plavoj županiji koje se veliki dio vidi upravo s vrha planine po kojoj je ovaj gorski ljepotan dobio ime.

Iako je po tome što obuhvaća samo 6.350 hektara površine NP "Risnjak" najmanji Nacionalni park u Hrvatskoj, ljepote, pejzaži, posebnosti te biljni i životinjski svijet koji nudi čine ga jednim od najatraktivnijih prostora ove vrste, prostora u kojem se nekoliko dana možete "izgubiti", pobjeći od svih i svega te iskonski uživati u prirodi kakva postoji već stoljećima i u kojoj nećete čuti zvukove automobila, osjetiti smrad industrije, susresti se sa užurbanošću i kaotičnim ritmom modernog čovjeka osuđenog na žurbu.

Dapače, ovaj je prostor Nacionalnim parkom proglašen upravo zbog činjenice da na tako relativno malom geografskom području postoji iznimno puno biljnih i životinjskih vrsta. Konkretno, na području Parka trenutačno obitava 1.148 vrsta i podvrsta biljaka od kojih status endema ima trideset i jedna. Šume Risnjaka kriju i sve tri velike europske zvijeri (medvjed, vuk, ris), brojnu jelensku i ostalu divljač te pravo malo bogatstvo od 114 vrsta ptica od kojih se njih čak 78 gnijezdi na području Parka. Doda li se ovim zaista pažnje vrijednim podacima i činjenica da je po svojim karakteristikama NP "Risnjak" klasičan primjer šumskih eko sustava tipičnih za klimatsko-vegetacijske pregrade između primorskog i kontinentalnog dijela (u ovom slučaju između Alpa i Dinarida, odnosno između primorskog i kontinentalnog dijela Hrvatske), onda je jasno kako NP "Risnjak" svakom posjetitelju pruža pravo malo bogatstvo sadržaja netaknute i dobro zaštićene prirode, zbog čega je sve češće odredište onim pojedincima koji su stručno vezani uz proučavanje prirode, ili pak svima nama drugima, običnim zaljubljenicima u prirodu.

Mistični izvor Kupe

Možda je najbolje u upoznavanje s ljepotama Risnjaka krenuti od mističnog izvora Kupe. Naime, posjet tom zaista divnom i nesvakidašnjem mjestu nudi ne samo iskonski susret sa prirodom, već budi poštovanje i ljubav prema snazi i vitalnosti prirode.

Na području Parka trenutačno obitava 1.148 vrsta i podvrsta biljaka od kojih status endema ima trideset i jedna. Šume Risnjaka kriju i sve tri velike europske zvijeri (medvjed, vuk, ris), brojnu jelensku i ostalu divljač te pravo malo bogatstvo od 114 vrsta ptica od kojih se njih čak 78 gnijezdi na području Parka

Ljepota izvora Kupe svakako je i u tome što baš i nije tako lako doći do njega, a za one koji to žele učiniti automobilom to je - nemoguće.

Naime, smještenom doslovce u dubinama podnožja Risnjaka, u malom prirodnom amfiteatru čije rubove čine, s izuzetkom jedne jedine pristupne staze, zelenilom obrasle strmine, do izvora je moguće doći jedino pješke i to iz dva pravca. Iz sela Razloge do izvora vodi uređena ali povremeno vrlo strma pješačka staza po kojoj se poslije treba i vratiti. Druga mogućnost je dolazak iz smjera naselja Kupari koje je nešto dalje od izvora, ali je pristup znatno povoljniji jer je pješačka staza, s tek jednim ozbiljnijim usponom, uglavnom ravna. No, uz malo truda i znoja (a kretanje je, ne zaboravimo, jedna od za zdravlje najkorisnijih aktivnosti), do izvora se ipak stiže, a nagrada za sav trud i muku slijedi, kako se to kaže, "na licu mjesta".

Naime, izvor Kupe djeluje poput omanjeg jezerca promjera 15-20 metara. Površina intenzivno zelenog jezerca potpuno je mirna i dojam pri prvom susretu s izvorom Kupe najčešće je nedoumica, čak i zaprepaštenje jer većina ljudi pod pojmom izvor podrazumijeva prštavu energiju i žubor vode, a umjesto toga pred vama je tiho smaragdno jezerce ukrašeno zvukom ptica i idealno uklopljeno u gusto zelenilo koje se nad njega nadvija. No, stvari se mijenjaju kad malo bolje pogledate okolinu te od vodiča ili sa zapisa smještenih uz izvor doznate kako je, u stvari, jezerce samo vrh velike vodene mase koja se iz dubine veće od 150 metara probija kroz dva velika nekoliko metara široka podzemna tunela. Oba ta tunela završavaju nekih pet do šest metara ispod površine isporučujući, tiho ali stalno, ogromnu količinu vode koja ih u potpunosti prekriva i stvara dojam vode stajačice.

No, svega nekoliko minuta promatranja površine tog jezerca i slušanja zvukova potvrđuje kako se, suprotno onom početnom dojmu potpunog mira, iza svega krije itekako velika snaga. Naime, voda koja izbija iz dubina masiva Risnjaka polako dolazi do vrha jezerca te mirno ali postojano kreće u korito Kupe pri čemu se prava snaga osjeća već stotinjak metara niže kad se Kupa već pretvara u žuborav i razigranu planinsku ljepoticu. Tek promatrajući njene prve valove i već tu vrlo široko korito čovjek postaje svjestan sve snage naizgled mirnog izvora koji, usprkos tome što na njemu samom vlada gotovo potpuni mir, već 200-300 metara niže Kupu "opskrbljuje" tolikom količinom vode da se već u tom trenutku može zaključiti kako je pred nama prava planinska rijeka.

Vrhovi Risnjaka i Snježnika

Ushit kojeg čovjek doživi u srcu šume koja Kupi daruje život, a to znači na nadmorski najnižim visinama područja NP, moguće je ponoviti - naravno, na drugi način - i na najvišim lokacijama ovog bisera prirode, a to znači na vrhovima Risnjaka i Snježnika. Puno bliži i stoga jači po broju posjetitelja je Risnjak do kojeg se može iz različitih smjerova, a koji god odaberete ponudit će vam ljepotu druženja sa šumom, radost uživanja u prekrasnim krajolicima u kojima je, na svu sreću, čovjek još uvijek samo

Kupa se nedugo nakon izvora pretvara u pravu planinsku rijeku

gost, a tijekom cijelog uspona možete, imate li dobrog vodiča, upoznati niz biljnih vrsta s kojima se NP "Risnjak" opravdano diči, uhvatiti okom ili kamerom dio bogatog ptičjeg svijeta, a budete li imali sreće moguće je susresti i poneku šumsku životinju.

Za planinare krajnji je cilj, naravno, vrh Risnjaka, kamenom "obrasli" planinski vrh s kojeg se kad je vrijeme lijepo odlično vidi veliki dio Kvarnera i otoci, a pogled puca i prema svim dijelovima Gorskog kotara i susjedne Slovenije. Odmor i okrjepa mogući su i prije i poslije završnog uspona i to u dobro uređenom Schlosserovom domu, prekrasnom Planinarskom domu koji je od svibnja do kraja listopada otvoren 24 sata i u kojem je moguće prespavati te dočekati rađanje sunca što je u ovom pomalo alpskom okružju zaista nezaboravan doživljaj. Sve što je rečeno za Risnjak, vrijedi i za Snježnik, još jednog planinskog ljepotana čije ime, kao i ono Risnjaka, govori puno o samoj planini. Još udaljeniji od civilizacije Snježnik je svojim pejzažima još divljiji od Risnjaka i stoga je češće meta onih zagriženijih planinara i ljubitelja prirode.

Uspješno s EU fondovima

2003. godine realizacijom projekta KEC (krški sustavi) počinje danas već desetogodišnja vrlo uspješna suradnja NP "Risnjak" s EU fondovima. Taj je projekt ostvaren uz pomoć Svjetske banke, a nakon toga se uz suradnju s raznim EU fondovima i institucijama realiziralo projekte "PANNET", "DinaRis", "Od vijeglavke do soka" i "Sožitje" vezane uz zaštitu biljnog i životinjskog svijeta te razvoj voćarstva, a trenutačno je u tijeku realizacija projekta NIP vezanog uz izgradnju edukativno-informacijskih centara u Kuparima i Razlogama.

Poučna staza Leska namijenjena je ponajprije najmlađima, ali naučiti puno mogu i stariji. Staza je stvorena i uređena prije dvadeset godina, kao prvi takav oblik turističko-edukativne poduke

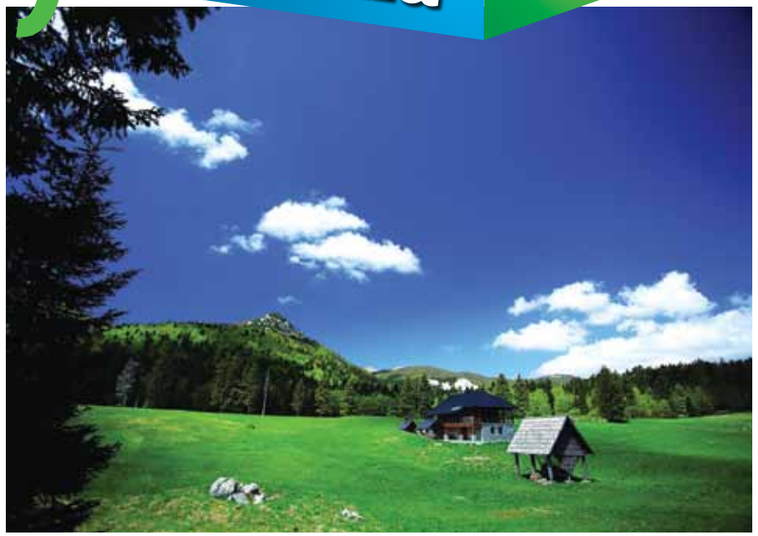

NP "Risnjak" prostire na području koje obuhvaća 6.350 hektara površine od čega je u zoni potpune zaštite 4.292 hektara, odnosno čak 67,7 posto

Budućnost NP "Risnjak" vezana je uz nastavak radova na istraživanju i zaštiti prirode - Miljenko Gašparac, ravnatelj NP "Risnjak

Područje NP Risnjak u tri grada i dvije općine

Koliko je NP "Risnjak" pravi županijski nacionalni park svjedoči i podatak da graniči sa pet vrlo različitih lokalnih samouprava - od goranskih (očekivano) preko Grobnika pa do mora. Konkretno riječ je o Delnicama, Čabru, Lokvama, Čavlima i Bakru. Štoviše - pokušajte pogoditi u kojoj je od ovih lokalnih samouprava vrh Risnjaka? Odgovor je najneočekivaniji - na području Grada Bakra! Dakle, ako neka lokacija u prekrasnoj Primorsko-goranskoj županiji veže zelenu i plavu ljepotu najljepše županije Hrvatske onda je to upravo - Nacionalni park "Risnjak"!

Poučna staza Leska

Četvrti adut NP "Risnjak" namijenjen je ponajprije najmlađima, mada u Poučnoj stazi Leska, jer o njoj se radi, mogu uživati i naučiti jako puno i oni stariji. Ta je staza stvorena i uređena 1993. godine čime je prvi put u Hrvatskoj stvoren takav oblik turističko-edukativne poduke. Smještena u neposrednoj blizini Upravne zgrade NP "Risnjak" Poučna staza Leska nudi niz sjajno uređenih staza i šetnica koje zalaze duboko u šumu i uz koje su smještene brojne info ploče s nizom korisnih podataka o biljnom i životinjskom svijetu cijelog NP "Risnjak". Uz to posjetiteljima su ponuđene i mogućnosti upoznavanja s nekadašnjim tradicijskim načinom izrade šindre ili paljenja ugljena, a u ovom dijelu Parka moguće je, uz dogovor sa nadležnima, provesti i dva-tri dana u promatranju životinja na za to posebno opremljenim i pripremljenim mjestima.

Leska je zanimljiva i stoga što pruža mogućnost odabira raznih varijanti šetnje pa će tako oni koji odluče obići cijelu šetati 4.200 m, a oni koji ne žele provesti tako dugo vremena na stazi mogu odabrati neku kraću varijantu. Također, Leska je dobra i za jednodnevni ili čak i popodnevni izlet jer je zahvaljujući svom smještaju uz upravnu zgradu idealna za, primjerice, popodnevni izlet iz Rijeke u mir, tišinu i svježinu Gorskog kotara.

No, želite li detaljno upoznati ljepote NP "Risnjak" onda je najbolje provesti tu minimalno tjedan dana i uživati u iskonskom dodiru s prirodom i ljepotama koje pune srce i dušu srećom. Nesvakidašnjih ljepota Risnjaka ljudi su svjesni odavno, a prvi pisani dokument o posjeti Risnjaku datira iz 1868. godine kad se na vrh te planine popeo bečki pristav Josip Sadler. Nakon njega brojne zapise o ljepotama i bogatstvu biljnog i životinjskog svijeta ovog područja stvarali su botaničari i putopisci Schlosser, Vukotinović, Hirc...

Prvi koji je još 1927. godine predložio dodatnu zaštitu ovog područja bio je dr. Ivo Horvat koji nije odustajao od tih traženja koja su napokon i uslišana 15. rujna 1953. godine kada je tadašnji Sabor RH proglasio područje Risnjaka nacionalnim parkom, u tom trenutku trećim po nastanku u Hrvatskoj, neposredno iza Plitvičkih jezera i Paklenice. Od 1954. godine NP "Risnjak" ima svoju upravu, a u početku je područje Nacionalnog parka bilo vezano ponajprije uz sam masiv Risnjaka i područje oko njega. Od 1997. godine u granice Parka ulaze i prekrasni izvor Kupe, planina Snježnik te Crni Lug i ostala manja naselja crnoluškog kraja (Razloge, Krašičevica, Kupari...) pa se tako danas NP "Risnjak" prostire na području koje obuhvaća 6.350 hektara površine od čega je u zoni potpune zaštite 4.292 hektara, odnosno čak 67,7 posto područja!

Puno planova

Budućnost NP "Risnjak", ističe ravnatelj ove ustanove Miljenko Gašparac, vezana je uz nastavak radova na istraživanju i zaštiti prirode, što i jest njihov temeljni zadatak:

"U osnovi smo mi i sada područje na kojem brojni domaći i strani stručnjaci često provode raznovrsna istraživanja vezana uz biljni i životinjski svijet te klimu. U skladu s zakonskim odredbama ta ćemo istraživanja širiti i obogaćivati, a među prvim novim projektima je izgradnja svojevrsnog laboratorija na otvorenom na području od oko 400 hektara, na lokaciji iznad Malog Sela prema Vršičku. U Kuparima će biti postavljena klimatološka postaja čime bismo uz postojeće dvije u Crnom Lugu i na Risnjaku imali pokrivena sva visinska područja što će pridonijeti još kvalitetnijem praćenju klime. Uz daljnji rad na znanstvenim istraživanjima najveći dio naših planova vezan je uz razvoj turizma kojem se NP "Risnjak" izraženije okrenuo sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća i od tog trenutka pa do danas razvijali smo, poštujući u potpunosti sve zakonske odredbe vezane uz zaštitu, turističku ponudu na četiri lokacije - Risnjaku, Snježniku, izvoru Kupe te uz Upravnu zgradu u Crnom Lugu.

Svaka od tih lokacija pruža dodatne mogućnosti razvoja i širenja ponude pa nam je tako u planu već 14. rujna, prigodom središnje proslave 60-godišnjice Parka, otvoriti u naseljima Kupari i Razloge edukacijsko-interpretativne centre. Zahvaljujući tome što je nedavno uređena prometnica od Hrvatskog prema izvoru Kupe planiramo i uređenje pješačke staze uz nju, a namjera nam je još i obnoviti drvenu splav kojom su se nekada ljudi koristili na vodotoku od izvora do Hrvatskog. Isto nam je tako želja izgraditi jedan viseći most nedaleko od izvora čime bismo povećali atraktivnost tog prostora.

Kad je riječ o Snježniku tu već nekoliko godina pokušavamo, a vjerujem da ćemo u predstojećem razdoblju uz pomoć Primorsko-goranske županije i nekih ministarstava to i uspjeti, urediti i obnoviti Planinarski dom te osmisliti Poučnu stazu Snježnik i urediti planinarske staze. Želja nam je planinarima dodatno približiti i sam Risnjak, pogotovo vrh te planine, pa je u planu uređenje staze kroz Viljsku ponikvu čime bismo stvorili uvjete da se do Planinarskog doma u podnožju Risnjaka dolazi s jedne, a odlazi s druge strane. Naravno, svjesni smo i toga da zgradi Planinarskog doma na Schlosserovoj livadi treba obnova i rekonstrukcija pa ćemo u za to tražiti sredstva kod domaćih i stranih izvora.

Poprilično planova imamo i za lokaciju kraj same Upravne zgrade gdje ćemo najprije parkiralište pretvoriti u prostor vanjske interpretacije ponude NP "Risnjak" te potom uz samu zgradu urediti i novi Centar za posjetitelje u kojem će se moći dobiti sve potrebne informacije. Želja nam je i znatno kvalitetnija cestovna veza od Upravne zgrade prema Crnom Lugu, a u samom mjestu u planu je izgradnja manjeg volonterskog centra hostelskog tipa u kojem bi boravili volonteri. Napokon, sve ozbiljnije razmišljamo i o mogućnostima otvaranja manjeg auto kampa koji bi se nalazio na lokaciji nedaleko od Upravne zgrade, a u taj posao planiramo ući uz suradnju s privatnim poduzetnicima", najavljuje Gašparac dodajući kako je NP "Risnjak" u sve većoj mjeri vezan uz ljude ovog kraja te kako, pogotovo od 1997. godine, itekako sudjeluje u razvoju cijelog ovog kraja", zaključuje Gašparac. ■■

Uz daljnji rad na znanstvenim istraživanjima najveći dio planova Uprave NP "Risnjak" vezan je uz razvoj turizma kojem se izraženije okrenuo sredinom devedesetih godina. Turistička ponuda razvijala se na četiri lokacije - Risnjaku, Snježniku, izvoru Kupe te uz Upravnu zgradu u Crnom Lugu - a sada se to namjerava proširiti

1 - *Planinarskom domu u podnožju Risnjaka treba obnova i rekonstrukcija, što je i u planu*

2 - *U Nacionalnom parku obitava 114 vrsta ptica*

3 - *Planinarima će se novim stazama dodatno približiti i Risnjak i Snježnik*

4 - *Kupa i pritoke raj su za ribiče*

5 - *Zimska bajka na saonicama*

Središnja proslava 14. rujna

NP "Risnjak" u dosadašnjem je dijelu ove 2013. godine već nizom raznovrsnih priredaba obilježio šezdeset godina postojanja i rada, a središnja proslava dogodit će se 14. rujna i biti obilježena otvaranjem edukacijsko interpretacijskih centara u Kuparima i Razlogama, mjestašcima koja su ishodišta za posjet mističnom i prekrasnom izvoru Kupe. U planu je i održavanje okruglog stola o promatranju velikih zvijeri, a već su održane neke tradicionale manifestacija (Razloško Petrovo, Furmanski dani, uspon na Risnjak, trail running utrka "Risnjak Trail 2013"), posjetitelji su mogli uživati u posebnim koktelima ("Risnjak", "Leska" i "Kupa"), izložbi likovnih radova učenika goranskih osnovnih škola o Risnjaku te pogodnosti da je kupac svake šezdesete ulaznice imati pravo na besplatan suvenir i desert.

Aktivni i razigrani

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Srpska kultuna društva u Rijeci i Viškovu "Prosvjeta" oaza su za nacionalni izričaj ali i spokojan suživot s Hrvatima i drugim sunarodnjacima

Petak navečer, proba folklorne sekcije i pjevačke grupe održava se kao i svakog petka u Vatrogasnom domu u Viškovu. Ovaj put to je zadnja proba uoči posjeta i nastupa u Gvozdu, prijateljski posjet sunarodnjacima. Veselo i razdragano, svatko pristupa probi odgovorno i ozbiljno, puna srca.

To su članovi Srpskog kulturnog društva Prosvjeta, pododbor Viškovo. Mladi su ali puni elana i znaju što hoće. To će potvrditi i predsjednik pododbora Radovan Malić s kojim sjedimo u prostorijama zajedno s Goranom Jankovićem, jednim od inicijatora osnivanja pododbora 2010. godine, a ujedno i predsjednikom Vijeća srpske nacionalne manjine konstituiranog u Viškovu 2011. godine.

Vijeće srpske nacionalne manjine u novim prostorijama

Folklorna i pjevačka sekcija SKD Prosvjeta Pododbor Viškovo

Čak 150 članova SKD Prosvjeta u Viškovu

U početku osnivanja bilo nas je oko dvadesetak članova, entuzijasta, a danas nas je već 150 članova, kazuje nam Radovan Malić. "Kroz svoje brojne aktivnosti poput kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija, pododbor je usmjeren na njegovanje nacionalnog, kulturnog, vjerskog identiteta kod građana srpske nacionalnosti, a uz čuvanje tradicionalnih vrijednosti Pododbor Viškovo svojim aktivnostima nastoji biti uključen u kulturni identitet Općine Viškovo. Odličnu suradnju imamo s podoborima Rijeka, Krnjak, Korenica, Sisak, Gomirje, Petrinja, Udbina te sa društvima nacionalnih manjina u Rijeci, u prvom redu KUD-om Sevdalije i MKD Ilinden. Postigli smo i dobru suradnju izvan granica Hrvatske, surađujemo sa Srpskim kulturnim društvom Nikola Tesla iz Postojne."

Pjevačka skupina SKD Prosvjeta Pododbor Viškovo osnovana je 2010. godine i broji oko desetak članova. Koreograf i repetitor pjevačke skupine je Boris Vukelić. Imali su nastupe pred brojnom publikom, a neki od značajnijih su nastupi za Dan Općine Krnjak i Matejnu, zaštitnika Općine Viškovo. Svake nedjelje probe se održavaju u Vatrogasnom domu u večernjim satima. Osnovana je tijekom prošle godine i folklorna sekcija Viškovo, nastavlja Malić naglasivši da je "Mala škola velikog kola" bio prvi projekt, škola za sve, od najmlađih do najstarijih članova koji imaju želju naučiti narodna kola uz ugodno druženje. Koreograf sekcije je Radmila Vukelić, a korepetitor Neven Rekić.

Već dvije godine zaredom Pododbor Viškovo organizira manifestacije povodom Pravoslavne Nove godine, Dana žena, Dana Općine Viškovo, Matejne, a bave se i organizacijom putovanja za sve članove. Pritom, odazivanje putovanju u Gomirje za Veliku Gospojinu je najbrojnije.

Sudjelovao je podobor Viškovo prošle godine i u proslavi Dana Općine Viškovo i Uskrsa po Julijanskom kalendaru. Uz tada zamjenicu načelnika Sanju Udović koja je na posljednjim izborima izabrana za načelnicu, na proslavi je bio i tadašnji predsjednik Općinskog vijeća Igor Rubeša te tadašnji konzul Republike Srbije u Rijeci Zoran Popović.

Prvo Narodno prelo

- Podobor Viškovo prošle je godine prvi puta organizirao Narodno prelo, manifestaciju kojom žele sačuvati tradicionalne stare običaje i spasiti ih od zaborava, naravno, najviše zbog mlađih generacija. Članice podobora izložile su ručne radove, vezene i heklane stolnjake, sagove, nadstolnjake, jastučnice, ručnike, pletene čarape, priglavke, ogrtače, prsluke, prekrivače, stolnjake od konoplje i zobnice drniškog kraja. Članice su pred posjetiteljima prele vunu, plele, heklale i vezle i mnogi su posjetitelji bili impresionirani vještinom ruku. Stoga nastojimo da se upravo na takav način otrgnu stari zanati naših baka i djedova od zaborava, a sve po onoj narodnoj "bolje da nestane selo nego da se običaji zaborave". Prelo je okupljanje momaka i djevojaka u večernjim satima u jednoj od kuća na selu, objašnjava Malić. Za prelo se uvijek znalo dan dva ranije prije održavanja. Djevojke predu vunu i od toga naziv prelo. Pletenje, vezenje, predenje vune obavezno se izvodi uz pjesmu i glazbu, pjevalo se uz tamburicu ili harmoniku. Prela su se odvijala do kasno u noć pa čak i do jutra. Održavaju se u vrijeme kad nije bilo velikih poljskih radova, a posebno za vrijeme nekog sveca. Tako smo i mi, kaže Malić, prelo organizirali povodom pravoslavnog praznika Duhova. Na prelima se rađala ljubav, dečko bi odveo djevojku s prela i oženio. Danas na žalost, u selu se ne održavaju prela jer uz ostalo, mladost najmanje "stanuje" u selu, dodaje Malić. Poneseni uspjehom organizacije prvog prela, dogodilo se i drugo potkraj prošle godine. Uspjeh nije izostao, a unatoč snijegu Dom hrvatskih branitelja bio je popunjen do posljednjeg mjesta. Uz pjesmu, članice su pripremile igrokaz, a kulminacija je svakako bila priprema starinskih jela. Očigledno, sve pozitivne snage usmjerene su da ovo prelo postane tradicionalna manifestacija.

Treću godinu zaredom Podobor Viškovo sudjeluje u proslavi Matejne, zaštitnika Općine Viškovo. No, slavi se i pravoslavni blagdan Male Gospojine. Posljednja Matejna, krajem rujna prošle godine održana je u Domu hrvatskih branitelja u Viškovu. U bogatom kulturno umjetničkom programu uz domaćine mušku i žensku pjevačku grupu SDK prosvjeta Viškovo, bila su i kulturna društva iz Krnjaka, Korenice, Udbine, Gračaca, Petrinje, Siska, Makedonsko kulturno društvo "Ilinden" iz Rijeke, te gosti iz Slovenije. Uz mnogobrojne uglednike, manifestaciju je popratio i predsjednik Srpskog narodnog vijeća i saborski zastupnik prof. dr. Milorad Pupovac, konzul RS u Rijeci Zoran Popović, danas načelnica Općine Sanja Udović, te načelnik Općine Krnjak Rade Kosanović.

Probe se održavaju svakog petka u Vatrogasnom domu u Viškovu

U novim prostorijama

Krajem prošle godine organizirana je književna večer u kojoj su se svojim stihovima brojnoj publici i štovateljima pisane riječi predstavili Obrad Z. Maleš i Dragiša Laptošević koji je neko vrijeme obnašao funkciju predsjednika SKD Prosvjeta Podobor Rijeka. Tada je u gostima, između ostalih, bio paroh Srpske Pravoslavne crkve u Rijeci jerej Marko Đurić zajedno s predstavnicima Općine Viškovo. Tada su uručene zahvalnice članovima i simpatizerima koji su dobrovoljnim prilozima omogućili da društvo kupi harmoniku vrijednu deset tisuća kuna.

Članovi Podobora Viškova vole i putovati, uz članove iz Rijeke, Kastva i Čavli našli su se na 70-toj obljetnici proboja na Biljegu na Petrovoj Gori. Sudjelovali su u Malom Gradcu na Baniji na susretu folklora. Povodom praznika Velika Gospojina Podobor Viškovo treću godinu zaredom pohodi Gomirje. U manastirskoj crkvi sv. Jovana Preteče okuplja se veliki broj vjernika na svetoj liturgiji i tako slavi veliki pravoslavni praznik Uspenija Presvete Bogorodice.

Vijeće srpske nacionalne manjine u Općini Viškovo od 13. srpnja prošle godine djeluje u novim prostorijama, trećem katu Poslovnog centra u Viškovu. Goran Janković, predsjednik Vijeća, ujedno obnaša i funkciju vjećnika u Općini Viškovo naglasivši da je ured isključivo financiran iz općinskog proračuna. Mi ćemo pomagati povratnicima srpske nacionalnosti koji su dobili povrat stanarskog prava na području općine Viškovo. Riječ je o osobama koje su ratnih devedesetih godina izgubili stanarsko pravo, a u daljnjem postupku će im se omogućiti otkup stana. U potpunosti smo zadovoljni suradnjom naših institucija s Općinom Viškovo koja prednjači u našoj regiji i jedinicama loklane samouprave upravo zbog načina na koji podržava rad manjinskih udruga, kazao je Janković. Surađujemo s Bošnjacima, a u sve programe koji se realiziraju na području Viškova rado se uključujemo.

Sanja Udović, načelnica Općine Viškovo

Prisutni na svim manifestacijama

Etnička i multikulturna raznolikost, duh razumijevanja, uvažavanja i tolerancije pridonose promicanju svake jedinice lokalne samouprave, a tako i u Općini Viškovo, potvrdila nam je načelnica Sanja Udović, uz podatak da je prema posljednjem popisu stanovništva u Općini Viškovo nastanjeno približno 870 pripadnika srpske nacionalne manjine, što čini 5,86 posto ukupnog broja stanovništva.

- Sukladno svojim mogućnostima Općina Viškovo se na razne načine već godinama zalaže za unaprjeđivanjem uvjeta potrebnih za održavanjem i daljnjim razvijanjem kulture, očuvanjem njihove vjere, jezika, tradicije i kulturne baštine. Posebno je to vidljivo poticanjem rada Srpskog kulturnog društva "Prosvjeta" pododbor Viškovo koje na našem području djeluje tri godine, te svojom prisutnošću uveličava sve manifestacije u organizaciji Općine Viškovo.

Obzirom da je u Općini Viškovo prema posljednjem popisu stanovništva prisutno više od 5 posto pripadnika srpske nacionalne manjine, tako da sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina u Vijeću Općine Viškovo jedno mjesto pripada predstavniku srpske nacionalne manjine, koji se trudi svojim radom i zalaganjem ostvariti interese i ciljeve pripadnika svoje manjine.

Dio mozaika kulture srpskog naroda

Knjižnica "Dositej" u fondu ima oko 7.000 knjiga - Svjetlana Janković Paus

Srpsko kulturno društvo "Prosvjeta" - Pododbor Rijeka u gradu Rijeci djeluje od 1993. godine. Sukladno razumijevanju nacionalnog i kulturnog identiteta Pododbor djeluje kao značajan segment kulturnog mozaika RH, kao i dio mozaika kulture srpskog naroda u cjelini. SKD "Prosvjeta" - Pododbor Rijeka broji oko 800 članova, od toga je 200 aktivnih.

U razgovoru s predsjednicom Pododbora Rijeka Biljanom Milošević doznajemo na koji se način ostvaruju zadaci na dobrobit svih članova srpske manjine:

- U prvom redu naglasila bih izdavačka djelatnost, dječji list "Bijela pčela", stručni časopis "Artefakti", godišnjak, tematski vezan za povijest Srba u Rijeci i PGŽ, časopis za književnost i umjetnost "Slijepi putnik" kao novitet na Prosvjetinoj izdavačkoj sceni okrenut afirmaciji suvremenih mladih književnika; izdavanje knjiga mladih, neafirmiranih srpskih književnika; izdavanje knjiga za djecu, biblioteka i čitaonica "Dositej", koja je značajna po raznovrsnosti knjižnog fonda; izložbena djelatnost, postavljanje kvartalnih izložbi slika, uglavnom akademskih slikara iz Hrvatske, Srbije, BiH, organizaciju okruglih stolova, promociju knjiga i gostovanja književnika, obilježavanje obljetnica i značajnih događaja iz nacionalne kulture, njegujemo kulturni amaterizam kroz osnovan folklorni ansambl "Sveti Nikola" i narodni orkestar.

- Biblioteka "Dositej" SKD "Prosvjete" - Pododbora Rijeka nastala je brojnim donacijama osnovnih i srednjih škola koje su se iz svojih biblioteka početkom devedesetih rješavale knjiga tiskanih ćiriličnim pismom, knjiga srpskih autora te srpskih izdanja uopće, dodaje tajnica društva Svjetlana Janković Paus. SKD "Prosvjeta" - Pododbor Rijeka pokrenula je akciju spašavanja tih knjiga, te je knjižnica "Dositej" svečano otvorena 20. veljače 2004. g. s fondom koji čini oko 7.000 knjiga. Od svog otvorenja knjižnica je kontinuirano opskrbljivana doniranim knjigama iz Biblioteke Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Središnje biblioteke Srba u Hrvatskoj iz Zagreba, Narodne biblioteke Srbije iz Beograda i brojnim privatnim donacijama.

Likovna i izdavačka djelatnost

U okviru svoje redovne djelatnosti SKD "Prosvjete" - Pododbor Rijeka pridaje značajnu pažnju likovnoj i izložbenoj djelatnosti. Od njezinog osnutka, u Galeriji Prosvjeta, Filodrammatici, Galeriji "Juraj Klović" i prostoru Generalnog konzulata Republike Srbije u Rijeci u organizaciji Pododbora izlagali su poznati likovni umjetnici, a mnogi su u znak zahvalnosti poklonili sliku i tako je nastao bogati fundus slika koji je u vlasništvu Pododbora Rijeka. Neke su izložbe popraćene i vrijednim predavanjima.

Suradnja s Pravoslavnom crkvom u Rijeci izuzetno je dobra, te se odvija na raznim razinama, od davanja arhive svoje građe na raspolaganje uredništvu časopisa "Artefakti" u svrhu istraživanja života pravoslavnog stanovništva na prostoru Rijeke i Primorsko-goranske županije, do pomoći u distribuciji dječjeg lista "Bijela pčela" te korespondenciji s drugim pravoslavnim općinama u Hrvatskoj i izvan granica kada god je to bilo potrebno za realizaciju nekog programa.

- Kao jednu od svojih aktivnosti njegujemo i obilježavanje značajnih datuma iz srpske povijesti i kulture, pozivajući na ta obilježavanja značajne intelektualce iz hrvatskog kulturnog kruga i ugošćujući brojne poznate književnike iz Srbije, primjerice bili su nam gosti poznati dječji književnici Mirjana Bulatović, Tatjana Cvejin, Rajko Lukač, Gradimir Stojković te književnici Mirko Demić, Jasmina Topić i brojni drugi, prezentirali smo vrijedna srpska izdanja kao što su antologija "Pripovijetka srpskih pisaca iz Hrvatske" autora Dušana Ivanića, reprint izdanje časopisa "Zenit", kaže tajnica Janković Paus.

Riječki pododbor njeguje brojne programe kako bi zadovoljili raznolike potrebe svog članstva, od izdavaštva, raznih izložbenih aktivnosti, prezentacija knjiga i književnih večeri, do folklornog amaterizma i glazbenih aktivnosti, zbog čega je prepoznatljiv unutar SKD "Prosvjete" i ostalih organizacija srpske zajednice u Hrvatskoj, no i izvan nje. Uz napomenu da se novo članstvo dobiva upravo ulaganjem u kvalitetne programe, Riječkom pododboru su, uz zadržavanje kontinuiteta postojećih programa, u dugoročnom planu edukativni programi u formi radionica, s temama iz srpskog jezika i pisma, književnosti i kulture, prilagođeni predškolskoj i školskoj dobi, nastavlja predsjednica pododbora Milošević.

Bijela pčela – list za svu djecu

U razgovoru s urednicom Bijele pčele Ljerkom Radojčić doznajemo kako taj izuzetno popularan časopis namjenjen učenicima od 1. do 8. razreda izlazi već devetnaestu godinu u izdanju riječkog pododbora SKD "Prosvjeta". List je inače osnovala i prva urednica bila nedavno preminula Tatjana Oluić Musić.

- Nakon prvih opreznih koraka na 36 stranica sa samo dvije tri forme u koloru, list je sadržajem i obimom narastao na 44 kolor stranice. Uz stalne rubrike koje nadopunjuju školske programe srpskom književnošću, historijom i vjeronaukom, list sadrži rubrike i priloge karakteristične za ostale dječje listove, zahvaljujući pojačanoj suradnji sa stvaraocima iz Srbije prezentirane na zanimljiv i duhovit način. Posebna vrijednost lista je poučavanje ćirilice važno za područja u kojima nema dodatne nastave srpskog jezika i kulture, te predstavljanje djece i dječjih kolektiva i poticanje njihove kreativnosti na stranicama na kojima se objavljuju dječji likovni i literarni radovi. Za taj je rad 2005. list nagrađen Nagradom Grada Rijeke, Nagradu "Sima Cucić" koju dodjeljuje Banatski kulturni centar za stvaralaštvo u dijaspori, a prošle godine Nagradu Zmajevih dečijih igara. Već sad se planiraju manifestacije za 200. broj i dvadesetu godišnjicu izlaženja, ponosno će urednica.

Suradnja s drugim zajednicama

U organizaciji Grada Rijeke SKD "Prosvjeta" - Pododbor Rijeka sa svojim folklornim ansamblom "Sveti Nikola" sudjeluje u Etnosmotri, smotri folklornih ansambala nacionalnih manjina koje djeluju u Rijeci, koja se održava već duži niz godina. Suradnja s lokalnom i regionalnom upravom izuzetno je dobra, i realizira se ne samo kroz financiranje, već i kroz kvalitetni dijalog s predstavnicima iz Odjela za kulturu i ureda Grada i naše Županije, savjetovanje i razmjenu mišljenja o programima i projektima koje riječki pododbor provodi. Suradnja s drugim nacionalnim zajednicama izuzetno je plodna, a među brojnim interakcijama osobito je vrijedna isticanja suradnja sa Zajednicom Talijana Rijeka s kojom je SKD "Prosvjeta" - Pododbor Rijeka 2012. g. realizirala izložbu slika Milene Pavlović Barili, te suradnja sa Slovenskim kulturnim društvom "Bazovica" kojoj se SKD "Prosvjeta" priključila u realizaciji projekta "Bogatstvo različitosti kroz fotografski izričaj", čija je izložba otvorena u galeriji "Juraj Klović" u srpnju 2013.g.

Njegovanje vlastitog kulturnog znaka temeljna je misija SKD "Prosvjete" - Pododbora Rijeka, te njegovo upisivanje u kulturni mozaik sredine u kojoj djeluje, kao jedan identitet među brojnima s kojima je u kontinuiranoj interkulturalnoj igri.

Srpsko kulturno društvo "Prosvjeta" - Pododbor Rijeka broji oko 800 članova, od toga je 200 aktivnih

Folklorna skupina

Jedna od redovnih aktivnosti Prosvjete u Rijeci svakako je folklorna sekcija koja broji 70 članova i muzička sekcija s pet članova. Koreograf folklorne seniorske sekcije je Spasa Mutavski, iskusni koreograf iza kojeg stoje vrhunski rezultati. Uvježbani su spletovi srpskih, crnogorskih i hrvatskih igara, a dosegnuta razina plesa i pjevanja može se mjeriti s kvalitetom profesionalnih ansambala, kaže nam Biljana Milošević. Probe se održavaju u dvorani Transadrije, dva puta tjedno po dva sata, dok se probe juniora održavaju također dva puta tjedno u prostorijama Prosvjete na Trgu Sv. Barbare.

Artefakti - stručni časopis za povijest Srba u Hrvatskoj

Pododbor u Rijeci SKD Prosvjeta objavio je 1994. godine u Zagrebu prvi svezak znanstveno stručnog časopisa Artefakti. Tada je urednik bio Miodrag Milošević, a likovno-grafički urednik Đuro Budisavljević nekadašnji predsjednik Podobora Rijeka, danas grafički urednik Bijele pčele. Akademik Petar Strčić tom prilikom je rekao kako su "Artefakti" zanimljivi za razne oblasti istraživanja, za povijesnu, pravnu, filološku, crkvenu, političku, nacionalnu, gospodarsku, socijalnu, a s obzirom da se radilo o maticama, napose za demografsko i onomasiološko područje znanosti.

U organizaciji SKD Prosvjeta Rijeka izlazi i časopis za književnost i umjetnost pod nazivom "Slijepi putnik" kojeg je urednica Svjetlana Janković Paus. Izdaje se uz financijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije, VSNM PGŽ-a i VSNM grada Rijeke. Prvi broj izašao je 2009. godine, a usmjeren je radovima književnika koji se bave temama suvremenih nacionalnih i kulturnih identiteta, centralne i periferne kulture, multikulturalnosti i hibridnosti u suvremenom društvu, pojasnila je urednica Svjetlana Janković Paus.

Slovensko zaleđe zeleno-plave županije

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Među onim dijelovima Slovenije koji su s najviše radosti dočekali ulazak Hrvatske u EU svakako je Ilirska Bistrica, gradić koji u sastavu Republike Slovenije pripada pokrajini Primorskoj i statističkoj regiji Notranjsko-kraškoj. Razlog je jednostavan - oduvijek je Bističanima i stanovnicima ovog pograničnog dijela Slovenije Rijeka bila najbliži veliki grad i oduvijek je život ljudi ovog kraja u velikoj mjeri bio vezan uz grad na Kvarneru. I danas su mnogi od onih stanovnika bističkog područja koji su stariji od 25 godina rođeni u Rijeci, puno je njih srednje škole i fakultete završilo na Kvarneru, znatan je broj njih poslovno bio vezan uz Primorsko-goransku županiju...

Logično je stoga da nam je župan Občine Ilirska Bistrica Emil Rojc u razgovoru koji smo za ovaj broj magazina "Zeleno i plavo" vodili neposredno pred ulazak Hrvatske u sastav EU rekao kako jedva čeka da "meja" nestane.

"Činjenica je da su Slovenija i Hrvatska stoljećima živjele u okvirima istih država pa je granica najčešće bila čista formalnost, a i prošlost naših naroda na ovom dijelu pograničja Hrvatske i Slovenije puna je suradnje i zajedništva. Slični smo po kulturi, karakteru, načinu razmišljanja i zato je na jedan način velika šteta što se ta granica posljednjih dvadeset godina ispriječila stoljećima uobičajenom životu ljudi ovog kraja. No, iako je suradnja bila otežana zbog niza administrativnih odluka i sličnih poteškoća, ostali smo u kontaktu, a sad se nadamo da će te veze iznova ojačati. Primjerice, mi smo i danas vrlo povezani s Matuljima i Klanom, iznimno je snažna suradnja kulturnih udruga i vatrogasnih dobrovoljnih postrojbi, puno je mješovitih brakova s obje strane, a groblje u Jelšanama koriste i ljudi sa hrvatske strane", govori čelni čovjek Ilirske Bistrice.

Ime zapečatio Napoleon

Ime ovog gradića zvuči pomalo i romantično jer asocira na Ilire, prastanovnike ovih prostora. Istina, živjeli su ovdje Japodi, jedno od znanih ilirskih plemena, ali Bistrica ipak prvi dio svog imena njima duguje tek indirektno. Glavni je krivac za današnji naziv mjesta čuveni francuski vojskovođa Napoleon koji je u svojim osvajačkim pohodima u prvom dijelu 19. stoljeća ognjem i mačem pokorio i ovaj dio Europe namijenivši mu, upravo u znak sjećanja na nekadašnje stanovnike, naziv Ilirskih provincija. Budući da je i u drugim dijelovima Napoleonovog carstva - posebno u Češkoj i Slovačkoj - bilo mjesta i gradića zvanih Bistrica, Napoleonova je administracija razliku odlučila napraviti tako što je ovoj slovenskoj Bistrici dodala pridjev vezan uz starosjedioce i tako je stvoreno ime Ilirska Bistrica.

Ruski konzulat

Oni malo stariji dobro se sjećaju kako je u Ilirskoj Bistrici bio stacioniran veliki garnizon JNA koji je ponekad brojao čak i 10.000 vojnika! Ogromni kompleks Bističani nastoje uz pomoć EU sredstava prenamjeniti pa su za energetsku sanaciju tog objekta dobili 850.000 eura, a planira im pomoći i država, tim više što bi na toj lokaciji svoje prostorije imao i ruski konzulat. Otkud Rusi u Ilirskoj Bistrici? Priča ide ovako - u 1. svjetskom ratu na ovom su se području borili brojni ruski vojnici, a u mjestašcima Dleto i Črni Dol nalaze se dva dobro očuvana groba ruskih vojnika koje mještani godinama održavaju. Za taj lijepi čin čuli su Rusi te pred nekoliko godina počeli slati svoje delegacije na polaganje vijenaca, a odnedavno su i u znak zahvalnosti odlučili u Ilirsku Bistricu smjestiti svoj konzulat!

Župan Občine Ilirska Bistrica Emil Rojc

Jedan od većih projekata ove i sljedeće godine je izgradnja zaobilaznice oko Ilirske Bistrice, a posao je dobio - GP Krk

Na ovom su području, potvrđuju to arheološka istraživanja, ljudi živjeli još u željeznom dobu, a vrlo "prometno" bilo je za rimskog carstva kad su ovuda prolazile brojne vojske. Današnji oblik središte grada dobilo je u 14. stoljeću, a smješten u pitomom i lijepom kraju ovaj gradić koji danas broji oko 5.000 stanovnika (cijela općina oko 14.000) i svega je tridesetak kilometara udaljen od mora, tijekom ovog modernijeg dijela svoje povijesti okrenut je bio ponajprije poljoprivredi, šumarstvu i drvoprerađivaštvu, djelatnostima koje su ljudima ovog područja osiguravale ne samo opstanak, već i zaradu kroz trgovinu usmjerenu ponajprije na obalu Kvarnera i Rijeku kao veliki grad koji je stalno trebao hrane, drva... Trajalo je to sve do početka devedesetih godina prošlog stoljeća, točnije do osamostaljenja Slovenije i Hrvatske kada je zbog uspostave granice između dvije države postajalo sve teže surađivati i prodavati proizvode na hrvatsku stranu. Da stvar bude gora prelazak iz samoupravnog socijalizma u prilično divlji oblik kapitalizma uzrokovao je privrednu krizu što se vrlo negativno odrazilo na zaposlenost.

Nezaposlenost veliki problem

"Prije osamostaljenja imali smo iznimno jaku privredu, a po ustrojstvu novog društvenog sistema izgubili smo oko 2.000 radnih mjesta što je na oko 5.000 radno sposobnih jako puno. Primjerice, početkom devedesetih u tvornici lesonita bilo je 1.300 uposlenih, a sada ih, uz istu količnu proizvodnje, radi 150! Sličnu sudbinu, ili čak i odlazak u stečaj, doživjele su i brojne druge firme (tvornica pokućstva, grafičko poduzeće, tvornica dječjih cipela "Ciciban", kemijska tvornica...) pa je nezaposlenost bila i još je naš veliki problem. Istina, dio izgubljenih radnih mjesta povratili smo kroz rad poduzetnika koji zapošljavaju više od tisuću ljudi, ali nam još uvijek ostaje vrlo veliki broj nezaposlenih", konstatira Rojc koji upravo u ulasku Hrvatske u EU vidi veliku priliku za oporavak Ilirske Bistrice, pogotovo na područjima poljoprivrede i turizma:

"Ono što mi nudimo su odlični poljoprivredni proizvodi kao što su krumpir i zelje koje smo desetljećima u bivšim državama plasirali upravo prema Rijeci koja je bila snažno industrijsko središte i trebalo joj je puno hrane. To ćemo sada pokušati nastaviti jer sada izvoz neće biti opterećen raznim davanjima, a u međuvremenu su se naši proizvođači modernizirali i podigli razinu ekološke zaštite i sada ono što nudimo ima sve potrebne ekološke certifikate i nedvojbenu kvalitetu.

Drugo veliko područje našeg razvoja u okviru kojeg možemo računati na suradnju sa Primorsko-goranskom županijom je turizam. Potencijalnim gostima Rijeke, Opatije i Kvarnera nudimo odmor i mir u prirodi drugačijoj od obale. Imamo dva akumulacijska jezera (Klivnik i Mola) uz koja je užitak odmoriti se i baviti se ribolovom, imamo bogatu povijesnu tradiciju s nizom pažnje vrijednih spomenika kakav je, primjerice, srednjovjekovni dvorac Prem, imamo brojne pješačke i biciklističke staze koje vode po dobro očuvanoj prirodi i kojima ▸

Ilirska Bistrica danas broji oko 5.000 stanovnika, a cijela općina 14.000

Ova slovenska općina od svih susjeda Primorsko-goranske županije ima najdužu granicu i dva najveća granična prijelaza - Pasjak i Rupu. Veza između Ilirske Bistrice i cijelog kraja s Kvarnerom odivijek su bile jake, a sada će biti i lakše ostvarive

Iako neke tvornice rade, Ilirska Bistrica muku muči s prevelikom nezaposlenosti

Sličnosti grbova

Bilo kojem pripadniku riječke navijačke skupine Armada srce sigurno brže zakuca čim ugleda grb Ilirske Bistrice! Zašto? Zato što je grb Ilirske Bistrice gotovo isti kao grb Armade! Naime, cijeneći prošlost vezanu iz Ilire i Kvarner, Bistričani su još početkom 19. stoljeća preuzeli grb Ilirskog kraljevstva na kojem se nalazi liburna, brzi mali ratnički brod ilirskog plemena Liburni, brodica na vesla koja je muke zadavala puno većim brodovima i jačoj vojnoj sili. Baš kao i Armada drugim većim navijačkim skupinama.

je užitak kretati se, imamo već dobro razvijen seoski turizam na lokaciji Berkini. Sve to nalazi se 20-30 kilometara od mora pa itekako vidimo mogućnost da u suradnji s kvarnerskim turizmom gostima ponudimo dodatne sadržaje i privučemo ih. Mogućnost suradnje sa PGŽ postoji, a iako konkretnih prijedloga i projekata još nema, u tom ćemo smjeru krenuti i vjerujem da će sada, nakon ulaska Hrvatske u EU biti lakše doći do EU novaca za zajedničke projekte", smatra Rojc.

Zaobilaznica oko Ilirske Bistrice

Župan Rojc dodaje kako je upravo pod njegovim rukovodstvom Općina Ilirska Bistrica povukla znatne svote EU novaca:

"U dvije godine iz EU fondova povukli smo 6 milijuna eura što je itekako puno ako se zna da smo u prethodnih osam godina iskoristili samo 2 milijuna eura. Ove godine u prilici smo iskoristiti 2,1 milijuna eura. Ako tome dodamo oko 600.000 eura nepovratnih državnih sredstava onda na raspolaganju imamo 2,7 milijuna eura. Nažalost, zbog političkih sukoba još nismo donijeli proračun, a spomenuta sredstva treba realizirati do rujna i ukoliko to ne učinimo taj će novac propasti, i to u općini kojoj su investicije nužno potrebne", govori Rojc potvrđujući kako su i na slovenskoj strani političke igre i igrice, kao i kod nas, dio "općeg folklora".

Ilirska Bistrica (njemački - Ilyrisch Feistritz, talijanski - Villa del Nevoso) sastavljena je iz dva stara naselja - Bistrice i Trnova. Iako mjesto danas izgleda jedinstveno, još pred samo stotinjak godina tadašnji su putopisci svjedočili kako od jednog do drugog mjesta treba petnaestak minuta hoda. Jedan od većih projekata ove i sljedeće godine je izgradnja zaobilaznice oko Ilirske Bistrice, a posao je dobio - GP Krk! Ta zaobilaznica veliku će korist donijeti i Hrvatskoj jer će se u doba turističke sezone brojne kolone automobila brže kretati prema Kvarneru. Radovi na prvoj fazi već su počeli, a plan je da do 2015. godine u cijelosti bude gotova, govore nam domaćini ne propuštajući priliku pohvaliti se i prirodnim te povijesnim ljepotama svog kraja.

Prekrasni Grad Prem

Ljubiteljima prirode na 480 četvornih kilometara prostora ove po veličini jedne od najvećih slovenskih općina na raspolaganju su brojne zanimljive lokacije - najviša izvanalpska planina Snežnik, kraške livade Zgornje Pivke, doline rijeke Reke, obronci, šume i doline Brkini gdje se uzgaja odlična jabuka i šljiva iz koje se izrađuju iznimno kvalitetne rakije, akumulacijska jezera Klivnik i Mola, rječica Bistrica i mlinovi na njoj, bogate šume, vodotoci, pješačke i biciklističke staze koje uživanje mogu ponuditi i najprobirljivijima.

Ništa manje nije zanimljiva ni šetnja povijesnim lokalitetima ovog kraja - od ostataka ilirskih i keltskih utvrda preko ostavštine veličanstvenog rimskog carstva pa do srednjovjekovnih građevina i palača u venecijanskom stilu, područje ove

Posjet utvrdi Prem za svakog tko navrati u Ilirsku Bistricu jednostavno je neizbježna obveza

Uz pomoć EU sredstava obnovljen je i uređen srednjovjekovni Grad Prem, prekrasna omanja utvrda koja se prvi put spominje 1213. godine

Tragični Dragotin Kette

Među najpoznatijim stanovnicima ovog kraja nedvojbeno je Dragotin Kette, čuveni slovenski književnik, jedan od najistaknutijih predstavnika slovenske moderne. Rođen u Premu 1876. godine Kette je imao kratak i buran život kojeg je skončao već u 23. godini. Zbog siromaštva te smrti roditelja (najprije majke, potom i oca), ali i nemirnog duha, školuje se uz puno poteškoća pa, usprkos nedvojbenoj inteligenciji i pjesničkoj nadarenosti, maturira tek u 20. godini. Tri godine kasnije umire, ponajviše od posljedica teške bolesti koju je zaradio služeći vojni rok tadašnje Austro-ugarske u Trstu. Nakon otpuštanja iz vojske živi kao beskućnik u Ljubljani gdje i umire 1899. godine. Čuveni slovenski književnik Ivan Cankar tragičnu smrt mladog Kettea popratio je riječima kako je "umro jedan od najvećih talenata, od Prešerna pa do danas."

općine nudi nesvakidašnji susret sa prošlošću koji tijekom godine zna biti ukrašen turističkim viteškim turnirima, srednjovjekovnim tržnim danom ili bogatom tradicijom pusta (i po tome smo jako slični). No, vrhunac susreta sa prošlošću nedvojbeno je tijekom proteklih godina uz pomoć EU sredstava obnovljen i uređen srednjovjekovni Grad Prem, prekrasna omanja utvrda koja se prvi put spominje 1213. godine, a nastala je na temeljima nekadašnje rimske utvrde. U 13. stoljeću Prem je u vlasništvu plemića Devinski koji vladaju područjem od Kvarnera do Furlanije, a od tog doba pa do danas dvorac Prem doživio je brojne gradnje i dogradnje pretvorivši se najprije u neosovojivi fortfikacijski objekt, a danas u pažnje vrijednu turističku lokaciju koja posjetitelja daruje iznimnim susretom s prošlošću. Sjajno uredivši sve prostorije ovog objekta Bistričani su na jednom mjestu u idealnom okružju ispričali priču ne samo o tom više od 8 stoljeća starom objektu, već o povijesti cijelog ovog kraja pa je posjet ovom biseru za svakog tko navrati u Ilirsku Bistricu jednostavno neizbježna obveza, a za romantične dušice naglasimo kako domaćini vrlo rado u ovom prelijepom malom dvorcu organiziraju vjenčanja!

"Bug dej srjećo duabri ldje!" - Bog vam dao sreće, dobri ljudi - jedan je od tradicionalnih pozdrava ljudi ovog kraja, a tu spontanost, srdačnost i spremnost na kontakt lako je uočiti već i pri kratkom susretu s ljudima koji žive na području ove slovenske općine koja od svih susjeda Primorsko-goranske županije ima najdužu granicu i dva najveća granična prijelaza - Pasjak i Rupu. Veza između Ilirske Bistrice i cijelog kraja s Kvarnerom odivijek su bile jake, a sada će biti i lakše ostvarive. "Bug dej srjećo duabri ldje!"

Ilirska Bistrica (njemački - Ilyrisch Feistritz, talijanski - Villa del Nevoso) sastavljena je iz dva stara naselja - Bistrice i Trnova. Iako mjesto danas izgleda jedinstveno, još pred samo stotinjak godina tadašnji su putopisci svjedočili kako od jednog do drugog mjesta treba petnaestak minuta hoda

Dom koji mladima vraća životnu hrabrost

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Njegujemo ulogu pozitivnog autoriteta odgojitelja koji svojim osobnim primjerom i profesionalnošću stvaraju pozitivno ozračje u kojem korisnici dobivaju mogućnost ostvariti svoje potencijale i postati korisni članovi društva, kaže ravnateljica Dragica Marač

Svakom korisniku Doma pružena je kontinuirana stručna pomoć i podrška koja je primjerena njegovim specifičnim potrebama

Nema dobre ni loše djece, ima samo obeshrabrene ili ohrabrene djece", davno je izrekao R.H. Popkin i na svojevrstan način ta ključna rečenica oslikava osnovnu djelatnost Doma za odgoj djece i mladeži.

To je javna ustanova socijalne skrbi čija je osnovna djelatnost pružanje usluga prihvata, zbrinjavanja, dijagnosticiranja i tretmana djece i mladeži različitih pojavnih oblika odstupanja u ponašanju.

U razgovoru s ravnateljicom Doma Dragicom Marač kojoj ne nedostaje entuzijazma, požrtvovnosti i pedagoškog rada s problematičnom djecom i njihovog vraćanja na pravi put, doznajemo da to može biti neprihvatljiv odnos s obitelji, okolinom i autoritetima, da odstupanje od uobičajenog ponašanja može biti laganje, loš uspjeh u školi, neopravdano izostajanje s nastave, bježanje od kuće i skitnja, agresivnost, nasilje, krađe, provale, razbojništva, korištenje i preprodaja psihoaktivnih sredstava. Djeca i mladi smještaju se rješenjem Centra za socijalnu skrb, rješenjem Općinskog ili Županijskog suda, a dakako sve temeljem Zakona o socijalnoj skrbi, Obiteljskog zakona i Zakona o sudovima za mladež.

Priča duga 60 godina

Prihvatilište za maloljetnike s ciljem da rješava probleme odgojne zapuštenosti i kriminaliteta kod maloljetnika rješenjem Narodnog odbora grada Rijeke osnovano je prije nešto više od 60 godina. I od tada traje kontinuirana priča između odgajatelja i djece kojoj je u jednom trenutku odrastanja trebala stručna pomoć. Samo sedam godina kasnije, u rujnu 1959. godine osnovano je i prihvatilište za maloljetnice, a rješenje o spajanju oba prihvatilišta u jednu samostalnu ustanovu koja će skrbiti o neprilagođenoj djeci i omladini pod nazivom Prihvatilište i savjetovalište za djecu i omladinu, donijela je Skupština općine Rijeka krajem prosinca 1964. godine. Tijekom niza godina nazivi su se mijenjali no ne i osnovna zadaća, tako da se od 2001. godine naziv ustalio i sada je to Dom za odgoj djece i mladeži.

- Planova je puno, Dom ipak postupno mijenja svoju ulogu na način da se od pružatelja usluga institucijskog smještaja transformiramo u centar za pružanje usluga u zajednici s novom ulogom pružatelja spektra izvaninstitucionalnih oblika smještaja i usluga, da širimo suradnju na udruge i volontere, prilagođavamo potrebama lokalne zajednice, a nudit ćemo nove vrste usluga korisnicima sukladno njihovim potrebama, to je prvenstveno profesionalizirano udomiteljstvo, savjetovanje i slično.

U intenzivnom tretmanu osigurava se stalni smještaj dječacima do 14 godina starosti koji iskazuju višestruke i intenzivne poremećaje u ponašanju.

Osiguravamo stalni smještaj mladićima i djevojkama od 14 do 18 godine života i mlađim punoljetnim osobama, do navršene 21 godine, s poremećajima u ponašanju. Cilj tretmana je zadovoljavanje životnih potreba kao što su stalna briga i nadzor, stanovanje, prehrana, briga o zdravlju i njega, odgoj, stručna pomoć kroz odgojne sadržaje i rad usmjeren na razvijanje osjećaja odgovornosti. Cilj nam je, reći će ravnateljica, razviti radne, kulturne higijenske navike, dati im socijalnu i psihosocijalnu podršku, stručnu pomoć u učenju, a provodimo i programe slobodnih i radno-okupacijskih aktivnosti. Razvijamo kontakte s članovima obitelji radi povratka u prirodnu životnu sredinu, obitelj ali i osposobljavanje za samostalan život i rad.

Djeca iz cijele Hrvatske

- Mi udomljavamo djecu iz cijele Hrvatske, u institucionalnom obliku to su djeca od osme do osamnaeste godine života. Trenutno na muškom odjelu imamo 12 dječaka i mladića, na ženskom odjelu se nalazi osam djevojaka i u intenzivnom tretmanu je trenutno šestero djece. To su djeca s teškim odstupanjima u ponašanju, sa psihičkim poremećajima u ponašanju, a moram naglasiti da ih je u nekim vremenima ovdje bilo i preko stotinu, upoznaje nas Marač. U poluinstitucionalnom obliku trenutno je 80-ero djece, odnosno u preventivnom programu, što znači da kod nas uče i odlaze u školu.

Sada trenutno, najmlađi član Doma ima devet godina, došao je iz okolice Zadra, ponavljao je prvi razred i došao kod nas. Prošao je s odličnim uspjehom, vezao se za učiteljicu, no vidjeti na dječaku tako ogromnu promjenu ne samo u učenju nego i u ponašanju, za nas je neizmjerna nagrada. On se potpuno promijenio, postao dobar, siguran u sebe ali toliko da ga ni vlastita majka ne prepoznaje, napominje Marač. Oko 95 posto sve naše djece s uspjehom završava školu, vrlo su redoviti na nastavi i to su naši uspjesi. Naša djeca završavaju trgovačku, medicinsku, školu za kozmetičare i moram priznati nižu lijepe rezultate. Jako smo puno truda i rada uložili ne samo kako bi oplemenili ovaj prostor, nego i humanizirali ga na način da nam djeca ne bježe iz Doma te da na neki način prihvate privremeni dom kao svoj.

Moram priznati, do prije desetak godina znalo se dogoditi da naša djeca svojim ponašanjem i (ne) djelima pune stranice "crne kronike" jer su pobjegli, nešto ukrali, potukli se, ali danas je to rijetkost, postigli smo visoke standarde u očekivanjima ali i zahtijevanju odgovornosti od naših štićenika. Ne znam ni sama koliko smo zavjesa sašili, a da nije bila probušena opuškom cigarete. No, malo pomalo,

uz edukaciju i stalne razgovore, muški odjel je sad ogledni primjer čistoće i urednosti. Kada smo krenuli urediti okoliš i zasadili cvijeće, mediteransko bilje, ruže, masline, naš trud je u početku bio kratkog daha. No, kada su vidjeli koliko se trudimo da njima bude ljepši pogled i okoliš, nestalo je kidanje cvijeća, sada svatko od njih pazi da nam ulaz u Dom bude lijep i ukrasan, otkriva nam ravnateljica.

Lepeza stručnih ljudi

- Osim rada na obrazovnom planu, individualni pristup i rad u grupi, tematske i iskustvene diskusije te likovne i kreativne radionice samo su neke od aktivnosti koje Dom provodi u kontinuitetu. Odlasci u kino i kazalište, obilježavanje rođendana, praznika i svih aktualnih događaja te uređenje prostora i okoliša dobro su došle aktivnosti na daljnjoj socijalizaciji djece.

Svakom korisniku Doma pružamo kontinuiranu stručnu pomoć i podršku koja je primjerena njegovim specifičnim potrebama u sigurnom i poticajnom okruženju ispunjenom prihvaćanjem, uvažavanjem i razumijevanjem. Njegujemo ulogu pozitivnog autoriteta odgojitelja koji svojim osobnim primjerom i profesionalnošću stvaraju pozitivno ozračje u kojem korisnici dobivaju mogućnost ostvariti svoje potencijale i postati korisni članovi društva, objasnila je ravnateljica.

U posljednjih desetak godina primjećuje se pomak u odnosu na strukturu korisnika Doma. Dok je 2002. godine u institucionalnom tretmanu bilo 48-ero djece, a u poluinstitucionalnom tretmanu, učenju i pohađanju nastave 32 djece, već 2005. godine omjer se promijenio u korist djece koja koriste vaninstitucionalni tretman i to u postocima 34 naprama 66 posto. Danas je taj omjer 75 posto naprama 25 posto koliko je broj djece u institucionalnom tretmanu. I zato je nužan nastavak reforme sustava socijalne skrbi sukladno Planu deinstitucionalizacije i transformacije, napominje Marač.

Od pedesetak zaposlenih, 35 je s visokom stručnom spremom i različitih kvalifikacija, od pedagoga, defektologa, psihologa, socijalnih radnika. Tu su i profesori hrvatskog jezika, tehničke kulture, doista lepeza stručnih ljudi koji su u svakom trenutku svjesni odgovoren društvene zadaće.

Znanjem do lakše integracije u društvo

Ono o čemu će ravnateljica Marač s ponosom prozboriti svakako je činjenica da su jedina ustanova socijalne skrbi koja je certificirana za ECDL, informatički tečaj, za rad na kompjutoru. U ovom trenutku imamo dva licencirana edukatora, pa će našim polaznicima biti itekako vrijedna dodatna vještina kada se susretnu s vanjskim svijetom. Dobili smo novac od Svjetske banke, kupili su nam deset računala, Domu u Cresu, našem partneru odnosno ispostavi šest, a Domu u Malom Lošinju je dodijeljeno osam računala. Jedan od partnera pri realizaciji ovog vrijednog projekta bio je Odjel za zdravstvo i socijalnu skrb PGŽ. Za odgajatelje je bila besplatna edukacija, a za naše polaznike, bez sumnje, lakša integracija u društvu. Slijedeće godine, nakon petogodišnjeg isteka roka, moći ćemo sami nuditi uslugu ECDL edukacije i evo nas na otvorenom tržištu. Dakako do tada ćemo se fokusirati na marginalne skupine, poput udruga, te njihove članove educirati ali i zaraditi koju kunu. Za naš program izobrazbe ECDL i dobijanje certifikata zainteresirani su kolege iz Bosne i Hercegovine, no za sada pregovaramo sa Sarajevom i Tuzlom, a u trenutku kada naše uvjete o suradnji potvrdi i Banja Luka, odnosno sva tri entiteta, jer polazimo od načela tolerancije i jednakosti, moći ćemo ponuditi cjelokupnu stručnu pomoć, otkriva nam ravnateljica. Osim cilja da se pruži potpora razvoju inovativnih usluga unutar sustava socijalne skrbi koje će se provoditi na razini lokalne zajednice koja treba prepoznati osjećaj vlasništva nad socijalnim uslugama, primarni je cilj osposobljavanje za trajnije i kvalitetno zapošljavanje po završetku tretmana u Domu. A zapošljavanje mladih iz domova čime se prevenira povratak društveno neprihvatljivim oblicima ponašanja, jedan je glavnih nacionalnih razvojnih prioriteta.

Javna ustanova socijalne skrbi na Podmurvicama obilježava 60 godina postojanja i rada

Dragica Marač: Iz Doma se više ne bježi, a naših štićenika nema više ni u crnim kronikama

Prihvat djece

Prihvat djece također je jedna od funkcija Doma. Riječ je o privremenom smještaju djece i mladeži koja se zateknu u skitnji bez nadzora do povratka u vlastitu ili udomiteljsku obitelj, ustanovu socijalne skrbi ili dok im se ne osigura smještaj na drugi način, a najduže 48 sati, objašnjava ravnateljica. Prihvat se mora omogućiti djeci i mladeži koji su rješenjem suca za mladež upućeni na privremeni smještaj do okončanja pripremnog postupka pred sudom. Pod jednakim uvjetima privremeni smještaj pruža se i stranim državljanima do povratka u zemlju porijekla.

Rijeka zove na potapljanje brodova

Uz spilje i grebene te druge prirodne atrakcije, najtraženije su lokacije upravo one koje sadrže olupine brodova, podmornica i zrakoplova. Štoviše, potražnja za takvim lokacijama nadmašuje ponudu, stoga se iz riječkih ronilačkih krugova pokrenula inicijativa za namjerno potapanje brodova, što je i praksa u najrazvijenijim europskim i svjetskim ronilačkim destinacijama

Napisao: Davor ŽIC
Snimili: Petar FABIJAN i Danijel FRKA

"Sezona" ronilačkog turizma traje minimalno osam ili devet mjeseci, odnosno od travnja pa sve do prosinca

Jadransko podmorje skriva veliko bogatstvo kulturne i povijesne baštine – čemu je dokaz i na morskom dnu 1996. godine pronađen kip Apoksiomena iz Lošinja

Hrvatska je u europskim okvirima supersila po značaju svoga podmorskog blaga. Imamo niz antičkih i srednjovjekovnih lokaliteta, zatim metalne brodove iz druge polovice 19. stoljeća te brodove iz Prvog, a zatim i Drugog svjetskog rata. Posjedujemo dakle kontinuitet od 2.500 godina, što se u svijetu jako rijetko nalazi, tumači podmorski arheolog Jasen Mesić

Ronioci su kultur-turisti

U Strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine, strateškom dokumentu koji je prošao raspravu u Vladi i Saboru, ronilački turizam smješten je kao "podvrsta" avanturističkog turizma – uz, primjerice, kajaking i lov – no zbog njegove specifične uloge u promociji hrvatske povijesne baštine, nije nelogično razmišljati o ronjenju kao dijelu ponude kulturnog turizma.
- Onaj dio ronilačkog turizma koji ima za cilj posjećivanje potonulih brodova, i ukoliko se radi o znanstvenom odnosno istraživačkom ronjenju, zasigurno ima elemente kulturnog turizma. Isto tako, postoje ronioci koji razgledavaju brod iz čisto turističkih pobuda, ali postoje i oni koji vrlo dobro poznaju povijest broda i koji putuju te ulažu velika sredstva kako bi posjetili specifični brod. Recimo, kulturna baština vezana uz prvi i drugi svjetski rat još uvijek ima živu memoriju kod stanovnika europskih prostora koji nama gravitiraju – od Češke preko Mađarske do Italije, pa se sigurno može smatrati kulturnim resursom. Ronjenje na potonulim brodovima, kakvo smo mi u Hrvatskoj propagirali, sasvim sigurno možemo svrstati pod kulturni turizam, tim više što smo kroz godine naglašavali potrebu očuvanja takvih lokaliteta – posjećivanje, razgledavanje, fotografiranje – ali nikako devastiranje ili narušavanje. Moramo reći da većina ronilaca koji posjećuju Hrvatsku na to se odluči zbog potonule hrvatske baštine i možemo ih uvjetno nazvati i kultur-turistima, smatra nekadašnji ministar kulture Jasen Mesić.

Topnik po "struci", a maršal po činu, August Louis Viesse de Marmont kao tridesetpetogodišnjak imenovan je glavnim guvernerom Ilirije, hrvatskih posjeda pod vlašću Napoleona. Poznat po svojoj dobroj organizaciji, vrlo brzo ustrojio je vojsku, te opremio obalne utvrde novim vojnim naoružanjem, između ostalog i – topovima. Nakon završetka Napoleonskih ratova, većina tih topova završila je u lijevaonicama kao staro željezo, no dio njih, koji igrom slučaja nije došao do bedema hrvatskih gradova, danas je izložen u najvećem hrvatskom "muzeju" – onom čije eksponate tisuće posjetitelja svakodnevno razgledava pod morskim valovima.

- Hrvatska je u europskim okvirima supersila po značaju svoga podmorskog blaga, ne pretjerujem niti malo kad to kažem. Hrvatske lokalitete UNESCO je stavio na svoje stranice koje su posvećene podvodnoj kulturnoj baštini – organizacija koja pokriva 150 zemalja svijeta odlučila je baš naše lokalitete istaknuti na svojim stranicama, što svjedoči o njihovoj važnosti u svjetskim okvirima. Naša amforišta koja su gotovo netaknuta su praktički jedinstvena na Sredozemlju, očuvana su "in situ" s mrežama na način kako su nađena. Mi imamo niz antičkih lokaliteta, zatim srednjovjekovnih lokaliteta, pa zatim dolaze metalni brodovi s razvojem parostroja iz druge polovice 19. stoljeća, i brodovi iz Prvog, a zatim i Drugog svjetskog rata. Prema tome, posjedujemo jedan kontinuitet od 2.500 godina u kojem se mogu iz svakog povjesnog razdoblja vidjeti atraktivni lokaliteti. Takva raznolikost i koncentracija povijesnih i kulturnih znamenitosti u podmorju – a imamo registrirano oko 500 podmorskih lokaliteta – u svijetu se jako rijetko nalazi. Nije naodmet reći i da podvodni lokaliteti ostaju onakvi kakvi su zatečeni u jednom trenutku povijesti. Za razliku od kopnenih koji su se s godinama mijenjali jer je na njima tekao život, oni su ostali zamrznuta memorija svog trenutka na lenti vremena, objašnjava Jasen Mesić, bivši ministar kulture i sadašnji saborski zastupnik, koji je podmorsku baštinu Hrvatske upoznavao iz prve ruke, zahvaljujući svom zanimanju podmorskog arheologa.

Ronjenje na potonulim brodovima sasvim sigurno možemo svrstati pod kulturni turizam

Turistička atrakcija

Jadransko podmorje skriva doista veliko bogatstvo kulturne i povijesne baštine – na morskom je dnu 1996. godine pronađen i jedan od najvrijednijih naših kulturnih spomenika, kip Apoksiomena iz Lošinja koji je otprilike u prvom stoljeću naše ere s trgovačkog broda tijekom oluje nestao među valovima. Putem Apoksiomena pošli su i Napoleonovi topovi osamnaest stoljeća kasnije, no za razliku od rimske brodice koja je nevrijeme preživjela, drveni jedrenjak koji ih je prevozio nije bio takve sreće, već je potonuo nedaleko sjeveroistočne obale otoka Plavnika, kao jedan od oko dvije tisuće brodova koji su potopljeni na Jadranu tijekom tri tisućljeća pomorske tradicije ovih krajeva.

Njihove olupine, izložene na dnu mora i nastanjene šarolikim podvodnim biljnim i životinjskim svijetom, danas su turistička atrakcija, i brojnim avanturističkim duhovima dovoljno odvažnim da navuku ronilačka odijela i zarone u mračne dubine otkrivaju bezbrojne sudbine i "moguće" priče. Je li bogati trgovac koji je uzalud čekao kip što mu ga je preotelo more to prihvatio kao izraz "božje volje" ili je oštro izgrdio posadu broda koji je unajmio? Je li neki francuski pukovnik poginuo odugovlačeći povlačenje i očekujući tovar topova koji je mogao preokrenuti tijek bitke? Pitanja su to na koja potopljeno blago Jadrana vjerojatno nikad neće ponuditi odgovore, ali umjesto toga ponudit će novu turističku privrednu granu koja u svijetu sve više dobiva na popularnosti...

- Potonula baština može poslužiti i kao motiv dolaska u Hrvatsku, ali ona apsolutno može i produžiti turističku sezonu. Kako sezona ronjenja traje praktički od Uskrsa do Sisveta, to može biti značajni doprinos turističkom poslovanju. Postoje zemlje kojima najveći postotak BDP-a dolazi upravo od ronilačkog turizma, kao što su Maldivi. Ne mislim da bi Hrvatska trebala biti takva zemlja, ali činjenica je da posjedujemo određeni kulturni i turistički resurs koji ne traži puno novaca za održavanje, nego samo određeni trud u prezentaciji i organizaciji ronilačkih centara, prihvatu turista i voditeljima ronjenja koji bi trebali znati barem osnove o tom brodu koji posjećuju, koji bi trebali ispričati jednu povijesnu priču i tako posjetiteljima to ronjenje učiniti još zanimljivijim, kaže Mesić istaknuvši kako postoji velik broj turista koji u Hrvatsku dolaze prvenstveno kako bi ronili, privučeni našom bogatom baštinom, ali i čistim morem te raznovrsnim podvodnim svijetom koji samo doprinosi atraktivnosti tog iskustva.

Ciljano potapanje brodova

Ronilački turizam u Hrvatskoj "uzgon" dobiva u drugoj polovici devedesetih godina, te prema podacima Hrvatske turističke zajednice svake godine raste po stopi od 15 do 20 posto – a radi se o stotinama tisuća gostiju, pri čemu strani turisti sudjeluju s oko osamdeset posto. Uz spilje i grebene te druge prirodne atrakcije, najtraženije su lokacije upravo one koje sadrže olupine brodova, podmornica i zrakoplova. Štoviše, potražnja za takvim lokacijama nadmašuje ponudu, stoga se iz riječkih ronilačkih krugova pokrenula inicijativa za namjerno potapanje brodova, što je pod imenom "scuttling" i praksa u najrazvijenijim europskim i svjetskim ronilačkim destinacijama. Sjedinjene Američke Države, primjerice, potopile su na stotine brodova kako bi izgradile dodatne atrakcije za ronilački turizam, što dnevno donosi na desetke tisuća novih "zarona", a njihovu praksu slijedile su i ostale države – jednu od najpoznatijih potopljenih olupina na svijetu, Frigatu 356 izgrađenu u sovjetskim brodogradilištima tijekom Hladnog rata, otkupila je i potopila vlada Kajmanskih otoka. To je ujedno jedini ruski brod do kojeg se može doći na zapadnoj polutci. Nove ronilačke destinacije stvara i Australija, koja je 2011. godine potopila 140 metara dugačak vojni brod HMAS Adelaide, a u europskim okvirima najviše je na potapanju brodova radila Malta, koja je tako stvorila desetak novih atrakcija u svome podmorju, a ronilački turizam donosi joj čak četvrtinu ukupnih turističkih prihoda.

- Velik je broj prednosti kad se govori o strateškom i ciljanom potapanju brodova. Osim turističkih, odnosno činjenice da tako omogućavamo nove atrakcije koje ronioci mogu istraživati, na taj se način i štiti podvodni ekosustav, jer koće ne mogu više grebati po dnu i uništavati ga. U svijetu je potapanje brodova kao turističkih atrakcija sasvim normalna stvar, a u tome prednjače Amerikanci koji su uz obalu Floride potopili više od 300 brodova, u New Jerseyju još 200... Na jedan potopljeni nosač aviona spušta se dnevno oko 1000 ronioca, a napravljeni su i još veći kompleksi koje dnevno posjećuje desetak tisuća ljudi, objašnjava prednosti ideje o potapanju brodova Ferdo Hitrec, voditelj ronilačkog centra Marko Polo iz Rijeke, te jedan od najiskusnijih hrvatskih instruktora.

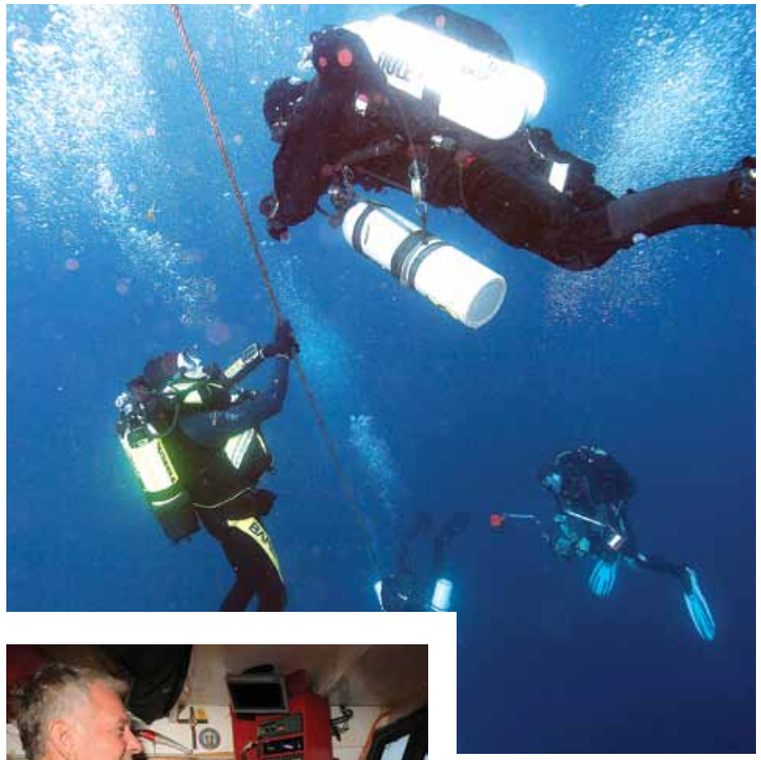

Ronilački turizam u Hrvatskoj prema podacima Hrvatske turističke zajednice svake godine raste po stopi od 15 do 20 posto

Riječka plivačka legenda Ferdo Hitrec zalaže se za strateško i ciljano potapanje brodova u Jadranu

Važan motiv dolaska u Hrvatsku

Značaj ronilačkog turizma za hrvatski gospodarski rast, ali i ukupan turistički promet naše zemlje ilustriraju i "amandmani" Hrvatske gospodarske komore na najnoviju strategiju razvoja turizma koju je izradilo Ministarstvo turizma – cilj je izdvojiti ronilački turizam kao zaseban oblik turizma te ga promatrati neovisno o pustolovnom i sportskom turizmu, pri čemu HGK navodi da je ronilački turizam već danas važan motiv dolaska turista u Hrvatsku te proizvod za kojim postoji velika potražnja, a ne samo

Ronilački turizam isplativiji od golfa

Golf se u posljednje vrijeme u hrvatskoj javnosti često spominje kao potencijalni "spasitelj" hrvatske turističke ponude, koji bi je mogao usmjeriti prema imućnijim i "ekskluzivnijim" gostima te osigurati produljenje sezone. No, uza svaku ideju o izgradnji golf-terena, uz ekonomsku računicu veže se i bojazan za okoliš.

- Vrlo nedavno je i Hrvatski sabor raspravljao o novoj strategiji hrvatskog turizma, a moram priznati da mi je malo čudno što se u tom kontekstu više govorilo o golfu nego o pitanju ronilačkog turizma. Ova potonja varijanta donosi istu dobit, ali uz puno manja ulaganja, i puno je više ekološki prihvatljiva opcija. Isto tako, produljuje turističku sezonu, dok golf traži velike količine vode i prostorne resurse, dugotrajne procedure izmjene prostornih planova, da se ne govori o ekološkoj upitnosti tih projekata, smatra Mesić, koji kaže da je jedino ulaganje koje ronilački turizam danas treba – bolje pozicioniranje i promocija na turističkom tržištu.

dio vanpansionske ponude. Uz stvaranje novog brenda ronilačkog turizma u Hrvatskoj, Komora Ministarstvu predlaže i jačanje institucionalnog okvira, odnosno izradu zakonske regulative u ovom segmentu turističke ponude. I sami ljudi koji žive od ovog oblika turizma upozoravaju da su zakonska rješenja manjkava, posebice ona koja se odnose na potencijalno strateško potapanje brodova, što je sada samo teoretski povezano s idejom izrade brakova, odnosno umjetnih grebena.

- U sadašnjoj zakonskoj regulativi mogućnost potapanja brodova postoji, ali nije dobro regulirana. Odnosno, Pomorski zakon kaže da se brod može izvanredno potopiti, ali nigdje nije definirano što to znači, kakve su to izvanredne situacije. I Zakon o ribarstvu kaže da se brod može potopiti s ciljem stvaranja umjetnih brakova, no propisi kojima bi se definiralo kada, kako, i na koji način je to moguće napraviti nisu donešeni. Kako bismo utjecali na tu situaciju, oformili smo i radno tijelo za ronilački turizam na razini Turističke zajednice Rijeka, u kojem su brojni predstavnici ronilačke struke, ali i direktor Turističke zajednice Petar Škarpa, neki ljudi iz Grada Rijeke... Krenuli smo s određivanjem koje nam sve zakonske odredbe trebaju, što sve treba regulirati. Uključili su se i predstavnici županijskog Zavoda za prostorno uređenje, a o svemu smo izvjestili i ministra turizma Darka Lorencina koji je vrlo pozitivno reagirao na inicijativu, objašnjava je Hitrec, koji je i imenovan predsjednikom ovog radnog tijela, te dodaje kako se u čitavu priču treba uključiti i institucije zadužene za očuvanje prirode, kako bi i one dale svoje mišljenje, jer zaštita prirodnog bogatstva prioritet je i imperativ ovog "projekta".

Brod "Sigrid", nekada prilično nezamjetljiv trgovački brod, sada ispred riječke luke živi "novi život" podvodne turističke atrakcije

Zakonski okvir

Hitrecov kolega iz radne skupine Danijel Frka, glavni autor "enciklopedije hrvatskog podmorja", knjige "Blago Jadrana", u kojem je s podvodnim arheologom Jasenom Mesićem popisao sve zanimljive ronilačke atrakcije na hrvatskom dijelu Jadranskog mora, slaže se s tvrdnjom da potapanje brodova zapravo pogoduje podvodnim ekosustavima.

- Naime, svi znanstvenici koji se bave područjem morske biologije podržavaju potapanje brodova, jer se time zapravo čuvaju ekosustavi koji postoje i stvaraju novi – brodove vrlo brzo preuzme morska flora, a onda su zanimljivi i ribama i ostaloj morskoj fauni, pa dobivamo zapravo veću i očuvaniju biološku raznolikost. I brodova koje bismo mogli potopiti i lokacija na kojima bi se to moglo učiniti ima i više nego što postoji potrebe u ovom trenutku, i stvarno ne bi bilo teško vrlo brzo ovu ideju provesti u djelo, kad bi postojao zakonski okvir unutar kojeg bi se ona mogla realizirati. Tehnologija nije problem, tehnološke metode već su dobro prokušane u svijetu i znamo kako bi se to moglo napraviti. Sad je sve samo pitanje političke volje – hoće li zakonodavci prepoznati brojne dodatne vrijednosti koje bi to moglo donijeti Hrvatskoj i našem turizmu. Vjerujem da će ministri turizma i prometa uvidjeti to, a očekujem da bi to mogli razumjeti i u Ministarstvu zaštite okoliša, tim više što ovi procesi ne utječu negativno na okoliš, nego upravo suprotno, objasnio je Frka.

Njegov "kolega po knjizi", Mesić, ističe kako čitavu problematiku strateškog potapanja brodova ne bi trebalo biti previše komplicirano regulirati.

- Tu ne možemo govoriti o kulturnom turizmu, nego o stvaranju novih turističkih atrakcija, odnosno ta je inicijativa više usmjerena avanturističkom turizmu. Što se tiče formalnog dijela, ne vidim tu nikakvog problema ukoliko se ispoštuju zahtjevni ekološki standardi i ako ta mjesta potonuća ni na koji način ne ugroze povijesne lokalitete koji već postoje, poručuje Mesić.

Kvarnerski arhipelag zanimljiv roniocima

Ronilački turizam jedan je od kvalitetnijih načina da se riješi česta boljka hrvatskog turizma – sezonalno poslovanje. Naime, kako minimalno ovisi o vremenskim uvjetima, ronilački turizam aktualan je generator turističke ponude i u ljetnim i u zimskim mjesecima, što znači da može produžiti sezonu i omogućiti cjelogodišnji rad turističkim destinacijama.

- Apsolutno ronilački turizam ne ovisi o vremenskim uvjetima, te samim time omogućava da se produži turistička sezona. Štoviše, vrlo često nam je predsezona i posezona bolje "popunjena" nego sama sezona. A što se tiče brojnosti turista koji se uključuju u ovaj vid aktivnosti, to je teško procijeniti, jer u svemu tome postoji i velik broj ljudi koji rade "na crno", pa se ne mogu stvarati statistike. U svakom slučaju, činjenica je da je to vrlo raširen oblik turizma, u čitavoj Hrvatskoj, koji stalno dobiva na popularnosti, objašnjava Hitrec.

Frka kaže kako "sezona" ronilačkog turizma traje minimalno osam ili devet mjeseci, odnosno od travnja pa sve do prosinca, te kako je kvarnerski arhipelag zanimljivo odredište za ronioce, ali i da bi mogao postati još zanimljiviji.

- Što se tiče riječkog područja, odnosno okolice Rijeke, tu imamo tri zanimljiva broda, a sve ostalo i nije jako atraktivno. No, zato je na Kvarneru prisutan velik broj iznimno dobrih ronilačkih lokacija – oko Krka, Cresa, uz obalu Istre... Umjetno potopljeni brodovi svakako bi donijeli jedan dodatan turistički potencijal, to pokazuju iskustva diljem svijeta, a pogotovo ako se zna da 80 posto ronioca zanima prvenstveno istraživanje olupina. Zapravo, upravo su lokacije koje nemaju toliko prirodno potopljenih brodova idealne za takve projekte. S obzirom da je nedavno zatvoreno brodogradilište u Kraljevici, volio bih kao Kraljevičan da se prvi brod potopi baš tu ispred naše obale. Pozitivni efekti vrlo brzo bi se vidjeli - otvorilo bi se nekoliko novih ronilačkih centara, deseci ljudi pronašli bi nova radna mjesta, a i lokalno gospodarstvo bi djelomično nadoknadilo gubitak koji mu je proizveo stečaj brodogradilišta, zaključuje Frka. ■■

Danijel Frka: Umjetno potopljeni brodovi svakako bi donijeli jedan dodatan turistički potencijal, to pokazuju iskustva diljem svijeta

Riječko podvodno blago

Riječki akvatorij danas raspolaže s tri značajna podmorska lokaliteta na kojima se nalaze potopljeni brodovi. Jedan od njih, kako ističu autori knjige "Blago Jadrana" Mesić i Frka, jest i Sigrid, motorni trgovački brod koji je potonuo sedamdesetih godina prošlog stoljeća, u vrijeme kada je riječka luka imala bitno veći značaj u svjetskim okvirima, te bitno veći obim posla. Zbog gužbe u luci, Sigrid se morao usidriti oko 800 metara ispred lukobrana, no sidra nisu brod zadržala pred orkanskim jugom koje ga je nasukalo na lukobran. Brod je potonuo za samo dvadesetak minuta, ali svi članovi posade na vrijeme su spašeni, a Sigrid, nakon dugogodišnje "trgovačke karijere" u kojem je bio prilično nezamjetljiv brod, sada živi "novi život" podvodne turističke atrakcije. Oko 500 metara od riječke luke nalazi se i olupina trgovačkog broda Elhawi Star, koji je potonuo 1982. godine i to pred očima cijelog grada, dok ga je iz sušačke luke izvlačio tegljač Beli kamik. Treća riječka podmorska atrakcija nalazi se nadomak brodogradilišta "Viktor Lenac" – riječ je o desantnim dvotrupnim penšama, jedinstvenim "plovećim mostovima" koja su tijekom Drugog svjetskog rata korištena za brza iskrcavanja. Prema svemu sudeći, potopljena su početkom 1945. godine tijekom savezničkog bombardiranja riječkog područja.

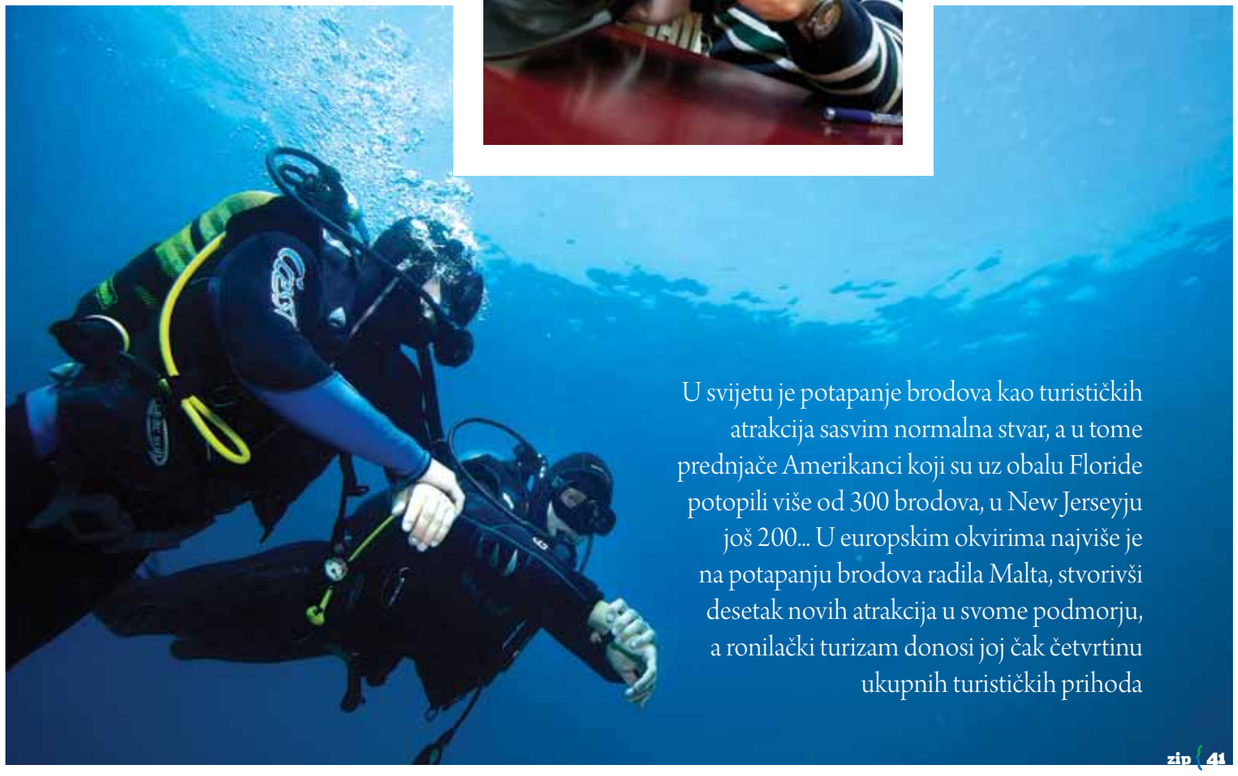

U svijetu je potapanje brodova kao turističkih atrakcija sasvim normalna stvar, a u tome prednjače Amerikanci koji su uz obalu Floride potopili više od 300 brodova, u New Jerseyju još 200... U europskim okvirima najviše je na potapanju brodova radila Malta, stvorivši desetak novih atrakcija u svome podmorju, a ronilački turizam donosi joj čak četvrtinu ukupnih turističkih prihoda

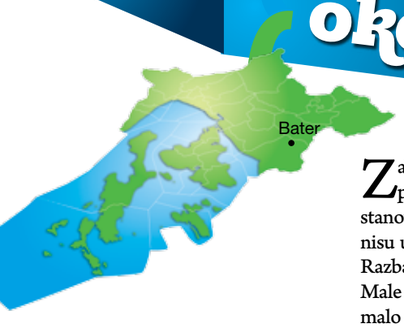

Udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka Primorac - Novi Vinodolski

Povratak konjima i korijenima

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Zdrav način uzgoja konja u zaleđu Novoga posebno je cijenjen danas kada je sve veća orijentacija i zahtjev tržišta za ekološkim uzgojem. Upravo Udruga Primorac odnosno njezini članovi pristupaju uzgoju kobila i ždrjebadi održavajući matično stado iz kojeg narastaju rasna grla i šampioni

Zaleđe Novog Vinodolskog je brdsko područje, prostranih pašnjaka i šuma. Za golem trud stanovnicima ovog kraja zemlja malo vraća. Zime nisu ugodne, a topli dani kasno stižu i kratko traju. Razbacani zaseoci, po rubovima šuma i pašnjaka Male Kapele slabo su naseljeni, a da nije konja, ni to malo stanovnika, što ovdje živi stalno ili povremeno, ne bi bilo. Bater, Krasnica, Breze, Ledenice, mjesta su iznad Novog Vinodolskog u kojima ljudi čuvaju i uzgajaju hrvatskog hladnokrvnjaka, pasminu konja koja je nastankom vezana i prirodno joj najviše odgovara područje sjeverozapadnog dijela Hrvatske.

Kirijaši, samaraši, furmani

S konjima i uz konje ovdje su stasale i održale se generacije. S konjima se radilo. Kirijaši i samaraši, izvlačili su trupce i drva uz cestu Rudolfinu, (Ogulin-Jasenak–Breza–Novi Vinodolski) i na konjima ih spuštali i prodavali u Primorju. Poslije II. svjetskog rata pojavljuju se furmani, prijevoznici s konjskim kolima kojima se pripisuju zasluge u poslijeratnoj izgradnji Rijeke. Furmani su pristizali uglavnom iz ledeničkog kraja. S napretkom civilizacije konji su sve manje sudjelovali u radu u šumi. Danas samo poneki za svoje potrebe na radnim konjima, kako ih zovu, iznose iz šume drva za ogrjev. Josip Rubčić jedan od uzgajivača i član Udruge Primorac ima 63 godine. Nikada kaže nije bio bez konja, otac mu ih je imao, a on već dvadeset godina ima svoje. "Nikada bez konja nisam bija, ponosno će. Ja sam otiša' odavde 66. godine u Crikvenicu, a sad sam treću godinu u penziji. Konje sam imao i dok sam radio dole. Sad ih imam 16 komada i jednog radnog konja, za donijeti drva za sebe. Troškovi uzgoja konja stalno rastu. Mi moramo sve kupiti jer ti nemaš ovdi di nakositi. Ali opet država daje poticaj i ti poticaji, iako mnogi pušu na njih, daju rezultate. Hrvatskog hladnokrvnjaka je bilo kad smo počeli dobivati poticaj, 2.916 grla, sad ih je 7.000 grla. Znači da se vidi napredak."

- Narod je ovdje živio od konja i za konja, ponavlja mi nekoliko puta Mijat Jovanović predsjednik Udruge uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka "Primorac" - to je bio izvor zarade. Prvo kirijanje, izvlačenje drva trupaca iz šume, drugo transport drva konjima na samaru i prodaja, i treće, ovdje u pet zagonskih sela su se isključivo držale kobile kotilice. Držale su se radi mule, križanca magarca i konja, kaže Jovanović i pojašnjava: Magarac oplodi kobilu i dobije se križanac, mula. E, te mule su se jako dobro prodavale u Velebit i na otoke. Jer mula ti je daleko izdržljivija od konja, a manje hrane joj treba nego konju. Ona je puno skromnija, otpornija je na bolest i vijek joj je duži nego konju. I tko je imao za prodati mulu ili dvije na godinu, taj se za cijelu godinu dana mogao opskrbiti sa soli, šećerom, uljem, kavom i svim onim što ovdje nije mogao osigurati i imati.

Kako bi istaknuo značaj konja u ovom kraju, Jovanović dodaje: "Propao je DI "Vinodol" u Novom, propala je Tvornica plastične stolarije u Ledenicama i neki su ljudi imali sreće da su se mogli ovdje vratiti, i konji su im ponovo omogućili egzistenciju."

Udruga "Primorac" čuvar matičnog stada hladnokrvnjaka

Prema stručnim izvorima, najveći broj grla hrvatskog hladnokrvnjaka, promatrajući po županijama, nalazi se na prostoru Primorsko–goranske županije (27,13 %) u čemu veliku zaslugu ima Udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka Primorac. Udruga je osnovana 23. siječnja 2005. godine i okuplja 33 člana, od kojih trideset živi i uzgaja konje u zaleđu Novog Vinodolskog, a preostala trojica su sa prostora Učke gdje pase 60 grla, Grobnika i Velebita. Udruga uzgaja ukupno tisuću grla konja, zaštićene izvorne pasmine, i specifična je po načinu uzgoja. Konje vlasnici puštaju na slobodnu ispašu. Krda cijele godine uglavnom žive u prirodi, slobodno se kreću, pasu čistu travu i piju vodu. Ovakvim načinom uzgoja prvi se počeo baviti Grga Uremović, osamdesetih godina prošlog stoljeća. Danas svi uzgajivači u zaleđu Novog Vinodolskog slijede praksu tog velikog zaljubljenika i poznavatelja konja. Nažalost ima i onih neodgovornih i neregistriranih uzgajivača konja koji zlorabe ovaj način uzgoja. Konje puštaju na tuđe pašnjake, bez kontrole i odgovornosti za štetu koju konji nanose tuđim usjevima, voćnjacima, vrtovima. Takvim uzgajivačima je zakon sada stao na kraj, zadovoljno će Mijat Jovanović:

- Pola hektara svog pašnjaka moraš imati po grlu i 4 kvadrata štale. Tko takve uvjete ne bude ispunjavao neće se moći baviti uzgojem. Nedavno je bila inspekcija i našla one koji imaju te uvjete i uredno uzgajaju i one koji to nemaju. Tko to ne bude slijedio izgubiti će poticaj i neće imati pravo držati konje. Problem su dugo bili pašnjaci, kaže Jovanović, i registriranim uzgajivačima. Velika prostranstva uz naše privatne pašnjake su u vlasništvu Hrvatskih šuma i tu je bilo problema. Konji bi na njima pasli i mi bi bili u prekršaju. No suradnja je uspostavljena, izašlo se na teren sa GPS-om, dogovorilo se i riješilo što može u pašnjak, što ne može. Prišlo se ograđivanju privatnih pašnjaka, a inicirali smo i da se korištenje državnih pašnjaka riješi na način da ih država natječajem da na korištenje Udruzi ili pojedinom uzgajivaču. Kada smo se s time u vezi obratili novom vodstvu Ministarstva poljoprivrede i rekli da čekamo odgovor na zahtjev kojeg smo podnijeli, oni nisu imali pojma o čemu mi govorimo. Potražili su ga, i našli ga u ladici u kojoj je bio odložen pune četiri godine. Odmah su obnovili postupak i uskoro će izaći natječaj za te pašnjake, a ovi prema Senju se sad ponovno rješavaju, snimaju se karte.

Josip Rubčić: Poticaji, iako mnogi pušu na njih, daju rezultate

Ždrebetina najzdravije meso

Udruga "Primorac" redovito na svom području organizira izložbe čistokrvnih pastuha hladnokrvnjaka, njihovo licenciranje i ocjenjivanje. Zahvaljujući državnim poticajima koji su se pokazali punim pogotkom, ističu u udruzi, licencu pastusi dobivaju već s dvije i pol godine. Naši primorski konji imaju dobru reputaciju na izložbama i sajmovima. Na sajmu u Gudovcu imali smo viceprvaka, trebao je biti prvak ali mu je prvo mjesto, kaže nam Mijat Jovanović, odnio konj za kojeg smo kasnije čuli da je bio uvezen iz Mađarske.

Udruga svojim članovima pomaže u pokrivanju troškova obveznog vađenja i kontrole krvi u konja, putovanja i odvoženja konja na ocjenjivačke izložbe u druga mjesta. U slučaju da konji na slobodnoj ispaši počine štetu, također Udruga posreduje u mirenju i nadoknadi štete oštećenom.

Zdrav način uzgoja konja u zaleđu Novoga, posebno je cijenjen danas kada je sve veća orijentacija i zahtjev tržišta za ekološkim uzgojem. Upravo Udruga Primorac odnosno njezini članovi pristupaju uzgoju kobila i ždrjebadi održavajući matično stado iz kojeg narastaju rasna grla i šampioni. U zadnje vrijeme hladnokrvnjak u Vinodolskom zaleđu upotpunjuje i turističku ponudu, kroz oblike rekreacijskog jahanja i jedinstvenu atrakciju, natjecanja u šlajsanju, povlačenju trupaca. U neku privrednu svrhu konji se drže i radi dobivanja ždrjebadi i prodaje njihova mesa. Ždrebeće je meso najzdravije meso ali mi nemamo kulturu jedenja, ističe Jovanović. A nema zdravijega mesa, konj neće piti prljavu vodu. Talijanima je to specijalitet, za konjsko meso ne pitaju koliko košta. A kod nas, na našoj trpezi, konjetina je jednostavno nešto što se ne servira, ne konzumira. I zato je i tržišna cijena žive vaga ždrebeta nikakva, 12 kuna. Prije rata omjer je bio, ako je teletina 20, ždrebeće je meso bilo 30 za kilo, a sada ako je teletina 20, ždrebetina je 10. Ranije su Talijani dolazili u Otočac, kupovali na sajmu ždrebad, a sada idu u istočne zemlje. Žalosno je da ta naša ždrebetina ne završi na trpezama u našim restoranima, kao što rade u Istri.

Mijat Jovanović: Narod je ovdje živio od konja i za konja

Josip Rubčić: Poticaji, iako mnogi pušu na njih, daju rezultate

Goran Protega, majstor pikada

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimili: Petar FABIJAN i Ivica TOMIĆ

U četiri sporta bio je državni prvak: u jedrenju, podvodnom ribolovu, motociklizmu i, naravno, pikadu. Bavio se i skokovima u vodu, biljarom, triatlonom, nogometom, a rekreativno igrao košarku s Bulevardom. Danas, nakon iznimne sportske karijere koju je ostvario u pikadu, kaže da je od svih sportova kojima se bavio - pikado bio najzahtjevniji

Prije dvadesetak godina na jednoj večeri u Umagu tijekom natjecanja u podvodnom ribolovu Goran Protega govorio je o "sportu budućnosti", koji će zbog svoje masovnosti jednog dana postati i dio olimpijske obitelji. Ovaj riječki zanesenjak sportom bio je u to doba vrlo uspješni podvodni ribolovac, iza sebe je već imao zavidne rezultate u motociklizmu i jedrenju, ali sport koji je bio tema razgovora te večeri je – pikado. Protega je krupnim koracima ulazio u njegov svijet, željan da i ovdje dosegne vrhunsku razinu. Tijekom dva desetljeća vinuo se u sam svjetski vrh, među najbolje pikadore svog vremena. U prostoru svog kafića Grand Prix na Škurinjama uredio je pikado klub i neviđenom upornošću i studioznošću ostvario rezultate kakvi će se teško ponoviti.

Nedavno je zbog poslovnih i obiteljskih obaveza odlučio staviti točku na blistavu karijeru, no sport i sve što ga okružuje ostaje dio njegovog života. Zbog svega što je postigao na raznim poljima djelovanja bilo bi nepravedno zvati ga samo pikadorom, bez obzira što je po tom sportu najpoznatiji široj javnosti, a on sam ipak je pronašao izraz koji ga najbolje opisuje…

– ...Moderna verzija Forresta Gumpa – run, run, run... Ali sam bio lukav i imam jednu veliku vještinu – uvijek nađem najboljega! Moji prijatelji uvijek su bili majstori nad majstorima, Frane Zanki u podvodnom ribolovu, ili Marin Kosić u motorima, ili najbolji svjetski i europski pikadori Chris Kotal i Bobby Boch, koji su bili moji idoli, a deset godina poslije su me zvali na telefon ako želim igrati parove s njima... Brzo sam učio. A ako nisam rješenje za napredak kada zapnem našao u prijateljima, uvijek sam ga našao u knjizi, ili u tečaju. Više-manje sam u sve sportove "upadao" iz ljubavi. Pikado je od svih mojih sportova bio najzahtjevniji, radi se o izrazito mentalnom sportu, u kojemu ne pomaže agresiva. Tu sam napredovao i to mi je kasnije pomoglo u svemu u životu. Svi ti tečajevi koje sam završio i koji su mi pomogli za koncentraciju, za vizualizaciju, sve te tehnike koje sam učio jer su mi bile vrlo bitne u mojim sportovima, dan danas mi pomažu da budem dobar i u poslu.

Prvak i u motociklizmu

Da sam nastavio mogao sam živjeti od pikada

Otkuda ljubav prema tako velikom broju sportova? Nije jednostavno u svima biti najbolji, bez obzira na očitu prirodnu nadarenost i svestranost.

– Postoji, još iz mladosti, jedan engram, što se kaže. Moj brat je bio odličan učenik i mama mi je često znala reći da budem kao on. I onda sam se već kao mali htio u svemu natjecati i biti najbolji. To, istina, može nekad biti i negativno ako nema uspjeha, ali kod mene je to bio pozitivan poticaj, davalo mi je dodatnu energiju. No tek danas, na zalasku karijere, shvatio sam što znači biti majstor u nečemu. Majstor možeš postati tek kada zaroniš u taj sport, kad uđeš iznutra, kad ga osjetiš u svakom segmentu, svakom detalju. Kad ga gledaš na televiziji i osjetiš kao da ga igraš. To je majstorstvo. To su stvari koje su mene oduševile u zadnjih desetak godina kad sam počeo osvajati velike turnire, kad sam s lakoćom, a ne u grču, s tremom i znojem, osvajao europska prvenstva. Onda sam shvatio da sam postao majstor. Kad sam uzeo europsko prvenstvo još desetak minuta mi je trebalo da shvatim da je gotovo. Postao sam takav "robot" da se nisam mogao isključiti, vrisnuti i reći: "Yes! Pobijedio sam!" Ne, ja sam očekivao još neki detalj i mislio da moram ostati maksimalno koncentriran. To su fenomenalne stvari koje ne možeš shvatiti dok nemaš to iskustvo, a vrlo malo sportaša je to zaista i doživjelo. Zato se više ne bojim niti jednog sporta.

S obzirom da ste praktički bili profesionalac, da li ste mogli živjeti od pikada ili ste samo imali profesionalne obaveze?

– Možda sam, da sam ovako nastavio i ušao među prave profesionalce, mogao puno bolje živjeti od onoga kako je bilo kad sam se time bavio, jer se sada počeo vrtjeti velik novac. Prvaci u pikadu su danas milijunaši. To je 14. sport u svijetu po nagradama, drugi nacionalni sport po gledanosti u Engleskoj, koji prenose sve televizije. Malo mi je krivo jer su moji prijatelji otišli u profesionalce, a i meni su sva vrata bila otvorena. No, odustao sam zbog svoje dvoje djece jer trebao bih 250 dana u godini biti odsutan od kuće. Pokrenuo sam svoju tvrtku – nažalost točno kad je krenula kriza – i u borbi s tim, odustao sam od pikada. Zbog svega ne mogu imati "čistu" glavu za sport, mogu igrati tek rekreativno. U sportu sam imao na tisuće prijatelja, šetao sam po najvećim gradovima svijeta, uživao sam, trenirao sam puno, pomagao sam puno. Imam fantastične priče o ljudima koje sam "ubacio" i koji su postali vrhunski sportaši. Imam i tužnu priču. Svog prijatelja Sebastijana Pečjaka iz Slovenije, koji je krenuo sa mnom, odveo sam u Italiju, nije bio ni među osam, i 2009. godine postane svjetski prvak. Prošle godine me zove da kreće prema meni na more i pogine na motoru.

Pikador na kraju karijere

Desetorostruki europski prvak

Što ste sve postigli u pikadu? Možda, od silnih uspjeha, nije lako ni nabrojiti...

– Jedan sam od rijetkih igrača koji je igrao sve asocijacije u svijetu, osim najjače PDC jer se onda tek osnovala. Igrao sam profesionalno u Italiji, nastupio sam na dva svjetska prvenstva u najvećim konkurencijama u Engleskoj, a u elektronskom pikadu sam osvojio sve, u svim asocijacijama. Deseterostruki sam europski prvak, i pojedinačni, i u rang listi, i u kriketu, i s reprezentacijom, i ekipno. Dvanaest puta sam bio viceprvak, a treća mjesta neću ni brojati. Mislim da imam 200-300 osvojenih turnira, među kojima su i neki na kojima je sudjelovalo i više od tisuću natjecatelja. Europsko prvenstvo sam uzeo nakon 12 sati igranja, na turniru u Švicarskoj gdje sam bez prestanka igrao 18 sati, do tri sata ujutro. Pikado je puno teži sport nego što ljudi misle.

Kakva je priprema potrebna za izdržati sve fizičke i intelektualne napore?

– Kad sam gubio turnire, odmah sam analizirao zbog čega se to dogodilo. Na primjer, ako igraš 10 sati, a noge su ti slabe i otkažu, to je gotovo. Onda shvatiš da treba ojačati fizički. Ja sam bio po sat i pol na orbitreku. Bilo je pitanje i kako to mentalno održavati jer ne možeš biti koncentriran 12 sati. Onda sam naučio tehnike – kod "spuštanja" ne misliš ni na što, a kada dođe "izlaz" onda se maksimalno koncentriraš. Imao sam na tisuće i tisuće bačenih strelica, ako sam imao problem s nekim "izlazom", morao sam ga pogoditi 300 puta. To traje 6-7 sati, poslije više nemaš problema s tim brojem jer si ga riješio, i u glavi i tehnički. Onda se na natjecanju pojavi buka, pa sam radio tako da sam pojačavao muziku i svima govorio da rade što god hoće dok sam trenirao. Imao sam i princip da počinjem trenirati u onoliko sati u koliko počinje turnir. Vrlo je važno imati"čistu" glavu, ako imaš privatnih problema ili te nešto boli, to umanjuje šanse za bilo što. Pravi rezultati postižu se kad igra prestane biti napor. Svjetski rekordi padaju kad je sve usklađeno, s osmijehom, poput atletičara Michaela Johnsona. Knjige su mi također jako puno pomogle. Na primjer, "Mentalni trening" Terry Orlick, pa "Duh, sport i tijelo" Johna Doulillarda, bišeg triatlonca i olimpijca, zatim priručnici, a puno mi je pomogao i internet. Zatim je tu prehrana, suplementi i sva ta iskustva. Jedino treba znati da niti jedan rezultat ne dolazi brzo, kada nešto bljesne, isto tako brzo se i ugasi. Najgore je napraviti rezultat, a ne znati kako si to postigao. Ne možeš ga analizirati.

Brojni sportovi

I prije nego šte ste shvatili što je sve potrebno za biti vrhunski sportaš, na najvišoj razini, bavili ste se s puno sportova i u svima postigli puno.

– U četiri sporta sam bio državni prvak: u jedrenju, podvodnom ribolovu, motociklizmu i, naravno, pikadu. Bavio sam se i skokovima u vodu, biljarom, odradio sam čak i triatlon, rekreativno igrao košarku s Bulevardom, redovito trčim na manifestaciji Homo si teć. Igrao sam i nogomet, baš onako forestgampovski, mogao sam trčati, ali nisam ga osjećao i nisam bio dobar u tome. Jedrio sam s najboljim majstorima, olimpijcima. Imao sam krstaš "Milka", bili smo prvaci 1992. godine, onda smo prešli na "Mandrake" kod prijatelja Vlade Petričića. U podvodnom ribolovu prvi sam ulovio licu na Sjevernom Jadranu i to je završilo u novinama. Ronjenje, kojim se još bavim rekreativno, donijelo mi je puno putovanja, puno prijatelja. Nastupio sam 22 puta na Novogodišnjem kupu na Lošinju. Mislim da sam preronio skoro cijeli Jadran. Znali smo zimi biti do deset sati u vodi.U motociklizmu sam bio prvak u vožnji spretnosti. Bavio sam se paralelno s tri-četiri stvari. Imao sam odličnu fizičku kondiciju i snaga volje je bila zaista forestgampovska. Ni danas mi ništa nije teško, a imam 51 godinu. Dignuti se u 4-5 ujutro, trenirati 7-8 sati. Imam samo veliki problem vremena pa ne stignem ni blizu napraviti sve ono što bih mogao ili htio. ■■

Protega s trofejima osvojenima tijekom karijere (Snimio: I. Tomić)

Mislim da imam 200-300 osvojenih turnira u pikadu - Goran Protega

Proizvodi za njegu kože

Čime se točno bavite sa svojom firmom?

– Moja firma bavi se proizvodima za njegu kože, prodajem ih u 340 ljekarni u Hrvatskoj, a sada se širimo na Sloveniju, Austriju i Njemačku. U sve to uloženo je puno truda i novaca. Bili smo na 29 sajmova. Pokušavam i firmu voditi po načelima koja sam primjenjivao u sportu. Ide mi malo teže zbog toga što ovdje ne ovisi sve samo o meni. Puno je tu birokracije, zakona, usporavanja... Firma je samo 30 posto mene. Ostalih 70 posto čine tržište, porezi, situacije. Zbog svega toga nemam uspjeha u firmi kao u sportu.

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Sandro RUBINIĆ i Arhiva ZiP

Svjesni opasnosti trčanja na cesti, u klubu su inicirali uređenje jedne kros staze

Prerano za počasni krug

Bribirski maratonac Blaž Barac

Blaž Barac – jedan od najzapaženijih maratonaca u klubu sada je i uspješan triatlonac. Ove se godine prvi put natjecao na nekoliko triatlonskih utrka i pokazao uspješnim. Na Rabu je ukupno bio treći i prvi u svojoj kategoriju. U Varaždinu na državnom prvenstvu je nedavno u kategoriji seniori II osvojio drugo mjesto i to nije sve. Ove godine, ističe, ima pobjedu na Maslenici, u Kastvu, te pobjedu na krosu Novog lista, a 7. srpnja na pojedinačnom prvenstvu Hrvatske u olimpijskom triatlonu Zagreb Open, u konkurenciji 79 natjecatelja, osvojio je prvo mjesto. Barac je postao prvak Hrvatske s vremenom 2.08:30 u kojem je preplivao 1.500 metara, 40 kilometara prešao na biciklu i pretrčao deset kilometara. Održana je i utrka "Be a Hero" u duatlonu na kojoj su nastupili Barčeva supruga Karmen i najmlađi član kluba njihov sin Gabriel Barac.
Barac je u kolovozu nastupio u Austriji na triatlonskom natjecanju pod nazivom "Iron Man" koje se sastoji od 3,8 km plivanja, 180 kilometara biciklom i 42 kilometra trčanja. Pripremao se svakodnevno, dnevno ponekad i osam sati, a tjedno bi pretrčao do 140 kilometara.

Za dobiti cjelovitu informaciji o kratkoj ali zanimljivoj povijesti trkačkog sportu u Bribiru, svojevrsnom raritetu u Primorsko-goranskoj županiji i Vinodolskoj općini, najpozvaniji je veteran tog sporta u Bribiru Pavao Kombol. Zašto raritet? Pa zato što se u Vinodolskoj općini, osim u Bribiru, u ostalim mjestima te općine Triblju, Grižanima i Driveniku tim sportom nitko ne bavi, niti se osobito zanima za njega. Nakon što je prestao igrati nogomet početkom 70-ih godina spomenuti Pavao Kombol, inače glazbeni pedagog, počinje rekreativno trčati a desetak godina kasnije i animirati svoje đake u OŠ. Dr. Josip Pančić, da se pridruže školskoj trkačkoj sekciji. Blaž Barac, danas istaknuti bribirski polumaratonac, tada đak četvrtog razreda, "utrčao" je u taj sport i svoju dugu prugu još uspješno trči.

- Bez ikakvih posebnih uvjeta, đaci su trčali, učili tehnike trčanja. Bilo je rizično, trčalo se po cesti, reći će Kombol, no ne toliko kao danas kada je promet na cestama daleko gušći. Djeca Bribirci, odlazila su i na državna školska natjecanja, osvajali mnoga priznanja, pehare i medalje. Svi ti trofeji su na žalost po kućama kod tih nekadašnjih dječaka i djevojčica. Šteta je da nemamo neki prostor pa da to sve skupimo na jedno mjesto, reći će Kombol.

Bribirci, dugoprugaši, nakon osmoškolskog uzrasta okupljaju se oko Atletskog kluba Jadran iz Crikvenice. Godine 1991. u Bribiru osnivaju vlastiti atletski klub "Maraton", koji djeluje kratko, nekih 4-5 godina. Ipak "virus" maratonskog trčanja ponovno se aktivira 2007. godine kada nekolicina zaljubljenika u tu disciplinu osniva Klub za brdsko i cestovno trčanje KBTC "Bribir 1288". Članstvo kluba danas je naraslo na dvadeset iskusnih maratonaca, prosječne dobi od 30 do 60 godina. U njemu su pojedinci iz Rijeke, Pasjaka, jedan je član čak iz Senja, iz druge županije. Člansku iskaznicu ima i Gabriel Barac devetogodišnjak, najmlađi aktivni sudionik a u klubu je i nekoliko žena, još uvijek malobrojnih za formiranje ženske ekipe.

Gdje trče tamo i pobjeđuju

U maratonskim krugovima članovi KBTC Bribir 1288 su prepoznati kao visoka klasa. Natječu se u rangu druge Hrvatske cestovne lige. Krovna im je organizacija HAS Hrvatski atletski savez. Od uspjeha tajnik kluba Marko Viduka, ističe:

- Tri puta smo bili pobjednici Riječke zimske lige čiji smo i suorganizatori jer se jedna od trka održava u Bribiru. Također osvojili smo treće mjesto na Riječkom polumaratonu u konkurenciji dvadeset najboljih ekipa iz Hrvatske. Od pojedinačnih uspjeha Blaž Barac je na prvenstvu Hrvatske u maratonu osvojio 4. mjesto a Kristijan Dundović je bio šesti. Blaž Barac također je pobjednik nekoliko utrka između ostalih "Maslenica-Novigrad" (16,5 km), zatim Krešo Glavaš koji je pretrčavši 32 kilometra, bio pobjednik utrke Brinje-Senj-Brinje. Ivan Marić Blekić u konkurenciji 160 natjecatelja osvojio je treće mjesto Istarske zimske lige. Organizatori smo i trčimo već tradicionalnu Memorijalnu utrku Bribir –Zalužnica koja se održava 5. kolovoza na Dan domovinske zahvalnosti a u spomen na poginule branitelje.

Prvoligaški status izmakao zbog novca

Predsjednik kluba Josip Brozičević požalio se na nedostatak sredstava i skromnu pomoć koju dobivaju od jedinice lokalne samouprave. Od Vinodolske općine dobivamo 7.000 kuna, govori nam, a samo nam za članstvo u Hrvatskom atletskom savezu trebaju 2.000 kn. Tu je 350 kuna koju moramo dati za članstvo u Hrvatskoj udruzi za cestovno i brdsko trčanje, da bismo uopće mogli nastupati. Sad po novom morat ćemo dati i za liječnička svjedodžbe bez kojih ne možemo nastupati. Lani smo tražili pomoć od Županije i dobili 3.500 kuna i to nas je spasilo. Također napominje Brozičević, lani smo imali šansu ući u prvu ligu, međutim zbog nerazumijevanja općine i nedostatka sredstva, nismo išli na pedeset posto utrka i tu smo izgubili priliku za osvajanje mjesta među prvoligašima. Iako su od Vinodolske općine dobili Godišnju nagradu kao zaslužni za njezinu promociju te im ni verbalna podrška lokalnih vlasti nije uskraćena, općenito nisu zadovoljni stanjem sporta u svojoj sredini.

Kontinuitet trčanja u Vinodolskoj općini, s tradicijom od gotovo 40 godina trebalo bi očuvati i nastaviti razvijati, odlučni su u kubu. Za to je potrebno osigurati uvjete. S time u svezi u klubu su inicirali uređenje jedne kros staze. Od općine i turističke zajednice smo dobili podršku, ističe tajnik Viduka, iza čega smo proslijedili i pismo Hrvatskim vodama. Staza bi se trebala prostirati uz korito Suhe Ričine od mosta sv. Mikula prema Novom Vinodolskom. Nju bi trebalo očistiti i staviti u funkciju ne samo za trening nas, maratonaca, već i za turiste za rekreativno trčanje. A na njoj, što je jako važno, bi mogla trenirati i djeca. Cesta je sve opasnija, ne možemo djecu pustiti da trče njome. A mi, dodati će Pavao Kombol, ako ne započnemo odgajati pomladak, kluba "Bribir 1288" više neće biti.

Trčanje kao brand Vinodolske općine

Pavao Kombol dodaje na kraju, da su rezultati kluba ujedno prilika da se općina brendira odnosno da po maratoncima bude prepoznatljiva na širem planu. U Rijeci na natjecanjima priđu nam anonimni trkači, maratonci, s molbom da trče pod imenom našeg kluba. To im je "in". I jedan Afrikanac je htio biti članom našeg kluba. Ja sam, neskromno će zvučati, nastavlja Kombol, sam istrčao 6 utrka po 100 kilometra, tri utrke po 63 kilometar, maratona više se i ne sjećam koliko po 50 kilometara, onda Celje-Logarska dolina 75 kilometara. Sve to po svojoj volji i podršci nekoliko prijatelja, članova kluba. Mi smo u trkačkim krugovima širom Hrvatske poznati ali jednostavno nismo prepoznati u našoj sredini u kojoj živimo. Ovdje smo mi čudaci. Trčanje, ponavlja Kombol, po čemu bi Vinodolska općina, uz ostalo trebala biti prepoznatljiva, ne može spasti na nas četiri, tu treba šira i snažnija podrška institucija i cijele sredine. ■■

Klub za brdsko i cestovno trčanje KBTC "Bribir 1288" sjedište je maratonaca u Primorsko-goranskoj županiji. Kontinuitet trčanja u Vinodolskoj općini, s tradicijom od gotovo 40 godina trebalo bi očuvati i nastaviti razvijati, odlučni su u kubu. A za to je potrebno osigurati uvjete

Pavao Kombol: Mi smo poznati u trkačkim krugovima širom Hrvatske ali jednostavno nismo prepoznati u sredini u kojoj živimo

Maraton počasti

Sama dionica Memorijalne utrke od Bribira do Zalužnice u dužini od 72 km ide smjerom Bribir-Bater koji se nalazi na 600 m/nv. Zatim se trči šumskim putem prema mjestu Bile i stazom dalje do Vrataruše te prolazom kroz Francikovac u općini Krivi put. Trčeći se stigne na prijevoj Vratnik na 700 m/ nv. Tu je 34 kilometra pretrčano, gotovo polovica puta. Dalje se trči cestom prema Žutoj lokvi odakle do Otočca treba pretrčati još 15-16 kilometara. Taj dio uglavnom pretrče najspremniji a ostali se prevezu do Otočca odakle do Zalužnice trče svi trkači kako bi zajedno stigli u jutarnjim satima na ceremoniju odavanja počasti poginulim u Oluji i Domovinskom ratu.

Smotra svirača heligonki i malih instrumentalnih sastava Gorskog kotara

Unuk Milan Čop i djed Josip Gašparac

Uz zvuke heligonke svijet je ljepši

Drago Šporčić: Ova smotra pokazuje ljudima kako je prošlost puna ljepote

Napisao i snimio:
Marinko KRMPOTIĆ

Svake godine Smotra svirača heligonki i malih instrumentalnih sastava Gorskog kotara održi se u drugom mjestu, a ove godine je u svom desetom izdanju u pitomim Blaževcima privukla pedesetak izvođača

Heligonka je nekada pratila ljude od rođenja pa do groba... kad se dete rodilo, svirala je heligonka... kad su se mladi ženili i udavali, svirala je heligonka..., a zna ona zasvirati i nakon pogreba...", govori nam sa sjetom, ali i s puno ljubavi i energije 79-godišnji Drago Šporčić, goranski Istranin s kojim smo popričali kao s najstarijim sudionikom desete Smotre svirača heligonki i malih instrumentalnih sastava Gorskog kotara, kojoj je domaćin bilo lijepo i mirno naselje Blaževci, smješteno uz Kupu, na samoj granici Hrvatske i Slovenije.

Svake pažnje vrijedna smotra začeta je 2003. godine u Delnicama te potom nastavljena u Skradu, Ravnoj Gori, Lividragi, Fužinama, Brod Moravicama, Lokvama, Delnicama i Mrkoplju u svom je desetom izdanju u pitomim Blaževcima privukla pedesetak izvođača.

Harmonikaši imaju više posla nego rokeri

Uz već vremešne svirače u Blaževcima bilo je među harmonikašima i ostalim sviračima lako uočiti i znatan broj mladih i to je - s očiglednom radošću ističe Drago Šporčić - najvrijednije i najljepše kad je riječ o ovom festivalu: "Ova smotra pokazuje ljudima kako je prošlost puna ljepote i kako, ako se udružimo, možemo oživjeti dio tog bogatog i lijepog nasljeđa kojeg se ne smijemo stidjeti, već ga čuvati i promovirati. Upravo to pred deset nam je godina govorila, snimajući emisiju o goranskom glazbenom nasljeđu, ugledna proučavateljica mr. sc. Miroslava Hadžihusejinović Valašek i nakon toga počeli smo se u većoj mjeri brinuti o svemu ovome, obnovili smo, primjerice, rad harmonikaškog sastava "Veseli pajdaši" u Skradu u kojem i ja sviram" prisjeća se Šporčić dodajući kako harmoniku svira od pučke škole, dakle od četrdesetih godina prošlog stoljeća:

"Počeo sam s malom takozvanom klavirskom harmonikom, a posljednjih petnaestak godina sviram na hekligonki koja je opet jako popularna i izvlači se iz starih škrinja, sa tavana, iz podruma... Svi mi stariji smo samouki. Kad smo počinjali svirati nije bilo nota i sve što smo imali bilo je "uho". Imali smo sluh i puno puno volje, a kad smo vidjeli da ljudi to vole, da im je lijepo kad sviramo, onda nam je to davalo nove i nove motive pa se svatko od nas razvijao i usavršavao. No, moram priznati da je prije je bilo puno ljepše, više se pažnje posvećivalo zabavi i sve je nekako bilo normalnije", priča nam Šporčić posebno ističući kako već godinama živi u Istri, u gradiću Buje, a "Pajdašima" se pridružuje za velikih fešti te preko ljeta kojeg veći dio provodi u Kupjaku.

I dok je sa svojih 79 godina koje odlično nosi Šporčić bio najstariji, među najmlađim sudionicima bio je Skrađanin Anton Mance Bejci koji ima svega 20 godina, a od toga je uz harmoniku punih - trinaest: "Imao sam sedam godina kad su mi tata i mama kupili neku plastičnu harmoniku. Dopalo mi se svirati na njoj i tako je krenulo. Puno sam svirao i vježbao i to ne samo harmoniku i instrumente s tipkama, već i žičane instrumente (gitara, bas, tamburaški instrumenti) pa danas sve to sviram i uživam. Uz samostalne nastupe trenutačno sviram i s "Veselim pajdašima" a osnovali smo u Skradu i svoju grupu mladih ljudi - još nemamo imena - pa ću sada i s njima svirati. Iako je harmonikaška glazba u Gorskom kotaru sve popularnija, žao mi je što nema više mladih. Većina njih više voli rock glazbu, iako je kod nas harmonikaša puno više svirki i posla. Oni možda sviraju tri puta godišnje, a mi, pogotovo preko ljeta, svaki vikend. Repertoar nam je raznolik, od hrvatskih do slovenskih pa od zabavnih do narodnih. Zna se nešto i zaraditi, ali na prvom je mjestu gušt i zabava i dok tako bude bit će odlično!", rekao nam je Bejci i krenuo zasvirati s pajdašima.

Idući susret u Ravnoj Gori

Zadovoljan desetim izdanjem ove priredbe, ali i desetogodišnjom tradicijom ove sve uglednije priredbe je i Davor Grgurić, predsjednik Udruge "Glazbeni susreti Gorskog kotara" koji je na čelu te udruge osam godina, a vodstvo je preuzeo od pokojnog Branka Mihajlovića koji je najzaslužniji za prve tri manifestacije.

"Izuzetno sam zadovoljan što nakon deset godina postojanja ove priredbe možemo reći kako smo ne samo probudili neke stare običaje i navade, već motivirali i mlade da se okrenu ovoj vrsti glazbe pa tako svake godine imamo sve veći broj mladih svirača. Posebno mi je drago što su neki od ljudi i grupa koje su proteklih godina nastupale na ovoj fešti već krenuli i u autorske vode poput Matije Turka iz čabarskog kraja, odnosno ravnogorske oberkrainer grupe Auswinkl koja je snimila album s tom glazbom i nekoliko spotova.

Žao mi je što za ovaj susret nismo uspjeli realizirati objavu dvostrukog CD-a s najboljih nastupa prethodnih godina, ali ćemo sve učiniti da prikupimo dovoljno novaca kako bismo to učinili sljedeće godine u Ravnoj Gori gdje će biti održan jedanaesti susret", rekao je Grgurić zamolivši sponzore koji su spremni pripomoći u objavi ovog CD-a s glazbom goranskih heligonkaša da mu se jave te ne propustivši priliku zahvaliti ovogodišnjim sponzorima i pokroviteljima, a to su bili - Ministarstvo kulture RH, Primorsko-goranska županija, Upravni odjel za obrazovanje kulturu i sport, Grad Delnice, Mjesni odbori Blaževci, Lukovdol i Severin na Kupi.

Probudili smo neke stare običaje i navade - Davor Grgurić

Među najmlađima - Anton Mance Bejci

Auswinkl muzikaši na bini

Heligonka Session Band na petosatnom druženju u Blaževcima

Heligonka session

Posebna atrakcija ovog festivala je pravilo da se "na licu mjesta" glazbenici mogu udružiti, povezati i zasvirati u tom jedinstvenom sastavu. Uz sve to mogući su i zasebni nastupi "sa strane" - što se često i događa - pa stoga svaka Smotre svirača heligonki i malih instrumentalnih sastava Gorskog kotara traje dugo. Jednom prigodom čak - sedam sati! No, fešta je zagarantirana, govore svi koji su bar jednom svjedočili ovom okupljanju! Uostalom, svjedoči o tome i motto susreta koji glasi - "Teraj kuca! Dok polka svira, i pod puca!"

Prof.dr sc. Milivoj Čop

Rodni Hreljin moj je životni eliksir

Razgovarala: Slavica KLEVA
Snimio: Damir ŠKOMRLJ

Prof. Milivoj Čop dobitnik je Nagrade za životno djelo Primorsko-goranske županije

Na dodjeli Županijske nagrade

Dobiti županijsku nagradu za životno djelo za mene predstavlja događaj od posebnog životnog značenja. Tim više što sam je doživio kao najveće društveno priznanje i vrhunsku društveno-etičku vrijednosnicu s dalekosežnim utjecajem na moj budući život i moju buduću djelatnost. Ona će me čak i u mojoj odmakloj dobi kao neki movens spiritus poticati na dalje spisateljske napore, ukoliko me priroda podrži u zdravlju i snazi. Tome će u najvećoj mjeri pridonositi i doživljaj koji je uslijedio tim povodom i koji me je potaknuo na razmišljanje i sjećanje na moju dugogodišnju znanstveno-stručnu spisateljsku djelatnost ali i na ono što bih još mogao napraviti. Ova me je nagrada potaknula i na razmišljanje o općoj vrijednosti čovjekova rada i na spoznaju da je on od najveće vrijednosti za onoga koji ga izvodi, ali i za društvo u cjelini, posebice onaj rad koji se na određeni način vrednuje. Stoga smatram da je nagrada PGŽ koja je meni dodijeljena za životno djelo, najveće priznanje za moju dosadašnju djelatnost, ali i poticaj za dalje napore. I na kraju ovim putem još jedanput zahvaljujem svima onima koji su pridonijeli da se ona dodijeli meni i time valorizira moja sveukupna znanstveno-stručna i spisateljska djelatnost".

Riječi su ovo zahvale ovogodišnjeg laureata, prof. dr.sc Milivoja Čopa kojeg je Grad Bakar predložio za nagradu za životno djelo zbog mnogobrojnih zasluga u dokumentiranju i promoviranju povijesti i kulture primorskog kraja, te iznimnih pedagoških zasluga. Rođen 30. rujna 1922. godine u Hreljinu gdje je završio građansku školu, profesor Čop je školovanje nastavio u čakovečkoj učiteljskoj školi. Nakon mature mladi učitelj odlazi u partizane. Školovanje nastavlja po završetku rata, od 1948. do 1953. studira pedagogiju na Pedagoškom institutu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Predavao je na učiteljskim školama u Splitu i Rijeci, bio ravnatelj Prve sušačke hrvatske gimnazije, savjetnik u Zavodu za školstvo Kotara Rijeka, a 17 godina, do 1977. godine bio nastavnik u zvanju višeg predavača na Pedagoškoj akademiji u Rijeci. Doktorirao je disertacijom pod naslovom "Školstvo i prosvjeta u Rijeci od 1848. do 1918. godine". Kao redoviti profesor Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci umirovljen je 1992. godine. I kao umirovljenik nastavlja sa stručno znanstvenom aktivnošću, posebno onom koja se odnosi na prošlost njegovog šireg i užeg zavičaja te izdaje tri monografije vezane mu uz rodni Hreljin.

Težački geni

Odakle crpite toliku stvaralačku energiju koja Vas doslovce ispunjava više od šezdeset godina života?

- Teško mi je odgovoriti na to pitanje jer nisam nikada razmišljao o tome. Pa ipak, mislim da snaga koja me je u tijeku moje aktivne djelatnosti obilno redovito pratila, a koja me i nakon devedeset godina života podržava vjerojatno ima uporište u mojoj genetskoj osnovi, težačkoj prošlosti mojih pradjedova, prirodnom sklonosti za radnom aktivnošću, utjecaju prirodne i društvene sredine i na kraju obiteljskom odgoju u kojem sam se oblikovao kao zdrav i otporan individuum s radnim navikama i u skladu s općeljudskim etičkim vrijednostima. Moje genetske osobine vjerojatno imaju korijen i u životu ondašnjih zrinsko-frankopanskih željezara, kovača, rudara u čabarskom kraju koji su se raselili po Gorskom kotaru. Dva brata po imenu Čop trajno su se naselili u Hreljinu i otvorili kovačku radionicu. Istodobno, izdanak sam i hreljinske težačke gospodarske i društvene sredine koja se stvarala tijekom 18. i 19. stoljeća nakon što su moji preci napustili stari grad Hreljin i preselili se uz novosagrađenu cestu Karolinu i pretvarali ljuti krš u plodna zemljišta, preobražavajući kamenjarske pustopoljine izgrađivali novi Hreljin. Sve je to utjecalo i na dužinu života pa je Hreljin poznat po svojim stogodišnjacima. Nerijetko se kaže da kada netko od starijih ljudi premine na Trsatu na kojemu žive mnogi Hreljani, da je taj sigurno iz Hreljina!

Osim toga, odrastao sam u jednoj zdravoj šesteročlanoj obiteljskoj radnoj sredini u skladnoj, čvrstoj gospodarsko društvenoj odgojnoj zajednici koja se održavala na vinogradskoj i ratarskoj djelatnosti i očevoj iseljeničkoj američkoj zaradi. Živeći u takvoj obiteljskoj sredini usvajao sam njezina životna mjerila, oblikovao se i u skladu s njima živio i djelovao u svojoj budućoj profesionalnoj aktivnosti.

Kako doživljavate svoj rodni Hreljin danas i koje Vas slike rodnog mjesta uvijek vraćaju u djetinjstvo?

- U njemu sam proveo najljepše trenutke života u djetinjstvu i ranoj mladosti. To je prostranstvo ispresijecano gudurama i usjeklinama, smještaj na padinama kojima se iz planinskih prostora spušta prema moru i pruža veličanstven pogled na otoke i cijelo kvarnersko područje. Hreljin je veće primorsko mjesto s najvećim brojem ljudi koji se međusobno poznaju i zajedno djeluju u brojnim životnim manifestacijama pa sam i ja kao njihov izdanak, živeći s njima aktivno sudjelovao u sveukupnim gospodarskim, društvenim, kulturno umjetničkim i drugim oblicima života. Otuda i moj interes prema hreljinskoj bogatoj zavičajnoj prošlosti što me je i najviše poticalo na njeno istraživanje i proučavanje sa željom da nadolazeći naraštaji bolje upoznaju prošlost svog mjesta. U djetinjstvo me najviše vraćaju slike umjetno stvorenog hreljinskog krajolika sa kultiviranim prostorima, oranicama, vinogradima i drugim gospodarsko ratarskim objektima uključujući i suhozidine, gromače koje su nastajale kao plod graditeljskog majstorstva. Kao povijesni dekor, tim građanskim izgledom, gospodarskom korisnošću povijesnim značenjem i brojnošću, u meni izazivaju vrlo snažno emocionalno obojeni doživljaj.

Povijesna obrada Hreljina

Kako je nastala ljubav, vječna spona povijesnih artefakata s promoviranjem povijesti i kulture primorskog kraja?

- Moja je davna želja bila da pismeno prikažem gospodarsko-društvenu prošlost Hreljina od postanka do danas, ne bih li je sačuvao od zaborava. Pri tome sam se rukovodio poznatom latinskom izrekom: "Verba volant, scripta manent" što u prijevodu znači da riječi lete, a ono što je zapisano ostaje. Taj zadatak ostavio sam za kraj moje spisateljske karijere, a svaki podatak

Oblikovao mnoge generacije studenata - Prof. Milivoj Čop

Zadužio rodni kraj

Nakon 40-godišnjeg uspješnog aktivnog radnog vijeka profesor Čop je nastavio sa stručnom i znanstvenom aktivnošću objavivši tri monografije vezane mu uz rodni Hreljin.

Posljednje djelo iz zavičajne povijesti, monografija o hreljinskom frankopanskom gradu pod naslovom Povijest Hreljina-Knjiga prva, objavljena je 2009. godine. Znanstvenim radom i nepresušnom životnom energijom prof.dr.sc Milivoj Čop zadužio je svoj rodni zavičaj. Svojim monografijama o školstvu, lovstvu na Hreljinu, te povijesti Hreljina ostavlja naraštajima nepresušni izvor znanstvenih i povijesnih činjenica o svom rodnom kraju.

Srdačan susret s dr. Katicom Ivanišević

Prof. Čop: Jedno je društvo civilizirano i napredno onoliko koliko su obrazovani i civilizirani njegovi članovi i oni koji u njemu sudjeluju. Uvijek sam uvažavao i cijenio ljude koji svoje bogatstvo nose u glavi, a ne u džepu

Hreljin kao insipracija

na koji sam nailazio tijekom moje istraživačko znanstvene karijere, a odnosio se na stari i novi Hreljin, sačuvao. To je bila moja stalna opsesija. Pristupio sam povijesnoj obradi starog Hreljina kao jednoj od zrinsko-frankopanskih metropola na području Vinodolske knežije, prionuo sam i izradi historiografskog prikaza povijesne uloge Hreljina pod nazivom "Povijest Hreljina - Knjiga prva - Od početka do novog Hreljina". Kao kruna cjelokupnog rada bio bi sveukupni prikaz gospodarsko-društvenog života Hreljina nastao preseljenjem ljudi iz starogradske jezgre pod utjecajem merkantilističke djelatnosti tijekom 18. stoljeća. Prikupio sam dosta historiografskih podataka, mnogo je toga već objelodanjeno, a dalji rad zavisit će od toga koliko me priroda bude podržala u zdravlju i snazi s obzirom na mojih prevaljenih devedeset godina.

Oblikovali ste mnoge generacije studenata, možete li komentirati današnji sustav visokoškolskog obrazovanja?

- Točno, najveći dio vremena proveo sam na području visoko odgojne obrazovne djelatnosti i istovremeno se bavio proučavanjem i kritičkim razmatranjem sustava obrazovanja na visokoškolskim ustanovama. Unapređivao se ali nedovoljno i uspijevalo, jer je previše bio obilježen ideološkim potrebama tadašnjeg društveno političkog sustava zbog njegove izražene društvene funkcije i uloge u životu društva. Pa ipak, u tom je sustavu bilo mnogo vrijednih elemenata, omogućavao je obrazovanje svima, onaj tko je htio učiti vrata za put u život bila su otvorena. Potkraj raspada društveno političkog sistema 1990. godine prikazao sam odgojno-obrazovnu programsku koncepciju od 1945. do 1990. godine i kritički razmotrio sve njezine dobre strane ali i slabosti koje su otežavale ostvarenje ciljeva koji su mu bili namijenjeni. Taj prikaz na 200-tinjak kartica nikada nisam objavio.

U zemlji prevladava bezdušni neokapitalizam

- O današnjoj koncepciji visokoškolskog obrazovanja teško mi je govoriti, jer sam umirovljenik dvadesetak godina, no ipak bih mogao reći da se Riječko Sveučilište razvilo u snažnu i najveću visokoškolsku znanstvenu i obrazovnu ustanovu u zapadnoj Hrvatskoj koja svojim potencijalima i dostignućima predstavlja temelj za budući gospodarsko-društveni razvoj Hrvatske. Osnovna slabost, nažalost, koja prati riječko Sveučilište proizlazi iz činjenice da mu društvena zajednica ne pruža dovoljnu materijalnu potporu pa time i uspješniju djelatnost. Navodno Hrvatska ne može podnijeti teret besplatnog školovanja kao što to čini većina europskih zemalja iako može podnijeti teret za mnoge trećerazredne djelatnosti. Studenti kao polaznici sveučilišta preopterećeni su nametnutom školarinom protiv koje se bune pa mnogi talenti ne mogu doći do izražaja.

Umjesto da u modernoj Hrvatskoj prevladava život koji se zasniva na tekovinama oslobodilačkog rata za domovinsku i demokratsku nezavisnost i žrtvama koje su se pridonosile za njezino ostvarenje na čijim bi se osnovama razvijalo riječko Sveučilište, u zemlji prevladava bezdušni neokapitalizam koji za sobom povlači niz pojava koje se zasnivaju na kriminalno društveno moralnim odrednicama kao i to da zemljom upravljaju privilegirani pojedinci koji su prigrabili materijalna bogatstva i društvene pozicije, a s druge stane nalazi većina obespravljene sirotinje koja od danas do sutra preživljava i ne vidi svoju budućnost. Stoga i u ovim teškim prilikama riječko Sveučilište se bori da održi i razvija znanstveno nastavni dignitet u čemu, uz neke slabosti, dobro uspijeva.

Znanje je čovjekova najveća moć

Jeste li i dalje vjerni Schopenhauerovoj misli da se "ljudi tisuću puta više trude steći bogatstvo nego duhovno obrazovanje, premda našu sreću stvara ono što jesmo, a ne ono što imamo…?"

- Svakako! Osjećaj za veće vrednovanje čovjekove duhovnosti pred materijalnim bogatstvom ima dijelom osnovu i u jednoj izjavi moje bake koju sam kao dijete upamtio. Ona je često djevojke savjetovala da se ne udaju za onoga tko ima već za onoga koji više zna i umije jer kasnije u životu "blaga nesta, a vrag osta". Znanje je čovjekova najveća moć. Jedno je društvo civilizirano i napredno onoliko koliko su obrazovani i civilizirani njegovi članovi i oni koji u njemu sudjeluju. Uvijek sam uvažavao i cijenio ljude koji svoje bogatstvo nose u glavi, a ne u džepu.

Na pitanje koliko je navedena Schopenhauerova misao danas u neoliberalističkim odnosima prihvatljiva za mlade generacije mogu reći da ona slabo nalazi mjesto u njihovom životu. Mlade generacije danas žive u svijetu u kojem prevladava tržišno gospodarstvo i u kojem se trguje svim i svačim pa čak i ljudskim dostojanstvom, sve se mjeri novcem i drugim oblicima materijalnih vrijednosti, čovjeka se ne vrednuje po znanju i obrazovanju već što ima. U današnjem životu u kojem caruje brutalni neokapitalizam sve se postiže negativnom selekcijom, u prvom redu političkom lojalnošću i stranačkom pripadnošću, novcem, protekcijom, rodbinskim i drugim vezama, a najmanje znanjem i obrazovanjem kao najznačajnijem elementu na kojem se zasniva čovjekova osobna i društvena vrijednost. To naše mlade generacije dobro vide i osjećaju, jer se sve te negativnosti najviše lome na njihovim leđima pa otuda i njihov manje izražen odnos prema školi i znanju. Stoga mnogi zaziru od obrazovanja, smatrajući da se u životu mnogo toga može postići na lakši način i bez škole, pogotovu što se i diplome mogu kupiti novcem. ■■

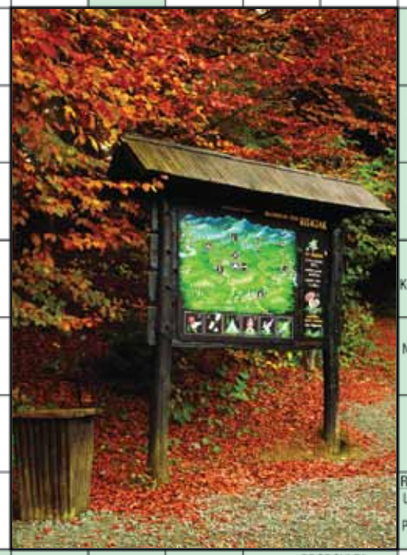

AUTOR: ANTRAKS
JAVNA GLASILA, NOVINARI (ŽARG.)
SJEDIŠTE NP RISNJAK
GLUMICA PAPAS
ŠPANJOLSKI NOGOMETAŠ U VEZNOM REDU "BAYERNA"
ZNANOST O MORALU
TV-NOVINAR OSTER
"TONA"
SREDIŠTE VRTNJE
BILJKA KOJA DAJE GROŽĐE (ZBIR.)
METALNI PAS OKO BAČVE
"GRAM"
NEKADAŠNJE IME ZAPREŠIĆKOG "INTERA"
JADRANKA IVANIŠ
SLUŽBENI SPISI, DOKUMENTI
UČENJE SEKTE ČIJI JE SLJEDBENIK TOM CRUISE
POPIS GREŠAKA U TISKANOM DJELU (LAT.)
SJEVERNI JELEN, IRVAS
"ELEKTROMOTOR. SILA"
KARIKATURIST TITANIK
DEGENERATIVNA BOLEST ARTERIJA
PRILOG; SVAKODNEVNO, DANOMICE
PLINOVIT OMOTAČ OKO ZEMLJE
PROMETIJ
TRICIJ
ZAŠTIĆENA EUROPSKA ZVIJER
MANJE RAČUNALO (MN.)
ALEMOVA IMENJAKINJA
IGRAČI KOJI POENTIRAJU SMEĆEVIMA
PLANINARSKI DOM
SANJA UDOVIĆ
AUSTRIJA
ŽENKA OVNA
"RADIJUS"
"SKI SCHOOL"
GRANA OCEANOGRAFIJE O MORSKIM MIJENAMA
RUKOMEŠAŠ VORI
JEDINICA ELEKTRIČNOG OTPORA
SLOŽENO SLOVO
KANADSKA PJEVAČICA, CELINE
RIMSKI: 50
VLASTA TUTIŠ
MJESTAŠCE UZ IZVOR KUPE
KANT-AUTORICA ADU
MJERA ZA PAPIR (MN.)
SIMBOL KRŠĆANSTVA
"ACTION ALERT NETWORK"
TREĆI PO VELIČINI GRAD U MAKEDONIJI
NOGOMETAŠ BENKO
KREŠIMIR ZUBAK
ŠPANJOLSKA
SOLI OCTENE KISELINE
VIJEKOVI (GRČ.)
MJESTO ZA ULAŽENJE
RUUD GULLIT
UKOČENOST U PONAŠANJU, RIGIDITET
KALIJ
ISTOČNJAČKI LEŽAJ BEZ NASLONA
"MAJOR OIL COMPANY"
SASTAV OD DEVET GLAZBENIKA
MATERIJA
"OPSEG"
BRODOVI ZA KOTRLJAJUĆI TERET
"BAD MOVIE SYNDROME"
POUČNA STAZA NP RISNJAK
PRILOG; PORED TOGA, NA DRUGI NAČIN
ŠPIJUN
POLIZATI SVU POVRŠINU ČEGA
PISAC SAMOKOVLIJA
MREŽA U TENISU (MN.)
REKVIZIT NA PROSVJEDIMA
ASIRSKI I BABILONSKI BOG NEBA
KISIK
SPLITSKA MISICA I MANEKENKA ("PIPI")
ERVIN ŠINKO
IMENKA OD MILJA
PRIPJEV U OJKANJU
STARIJI SPORTAŠ
ŠNAJDER
FOSFOR
DIJAFRAGMA
VELIKA HRVATSKA RIJEKA
GLUMICA FONDA

Dina Grubišić Ćiković, harfistica

Avantura zvana "harfa" odredila život

Razgovarala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Riječanka Diana Grubišić Ćiković završila je osnovnu i srednju glazbenu školu u Glazbenoj školi Ivan Matetić Ronjgov, smjer klavir kod prof. Sonje Pavletić. Prije točno 25 godina završila je Studij klavira na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Marije Gvozdić Horvat. Paralelno s klavirom Diana Grubišić Ćiković učila je i harfu na ljubljanskoj Srednjoj glasbenoj in baletnoj šol, a Studij harfe završila je 1994. godine na Akademiji za glasbo u Ljubljani, u klasi prof. Rude Ravnik Kosi.

Usavršavala se na međunarodnim majstorskim tečajevima za harfu, a poslijediplomski studij harfe završila je na Visokoj školi za glazbenu umjetnost Ino Mirković u Lovranu, u klasi prof. Irine Petrovne Pašinskaje iz Moskve. Održala je brojne solističke koncerte te nastupala kao solistica uz pratnju brojnih simfonijskih orkestara. Osim solistički, nastupa i u komornim sastavima, a snima i za fonoteku Hrvatskog radija. S Riječkim klavirskim trijom snimila je nosač zvuka sa djelima hrvatskih autora, dok je izdavačka kuća Croatia Records objavila 2007. godine njen prvi solistički nosač zvuka Harfosfera. Više od 20 godina bila je članicom orkestra Opere HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci, a od 1994. do 2006. predavala je harfu u riječkoj Glazbenoj školi. Od 2002. godine Diana Grubišić Ćiković kao docentica predaje harfu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

1

ZAVRŠILI STE STUDIJ KLAVIRA. KADA I KAKO SE DOGODILA LJUBAV PREMA HARFI?

Klavir je moja prva ljubav. Naznake ljubavi prema harfi su se javile su kasnije, u 5. ili 6. razredu niže glazbene škole, a ljubav se razvijala kasnije i još uvijek raste.

Harfa je u mom djetinjstvu za mene bila instrument namijenjen nekim drugim ljudima, kraljevsko glazbalo za malobrojne, nešto sasvim izvan okvira mog realnog života i mogućnosti, nedostupno, nešto što postoji samo na televiziji ili u kazalištu, a sviraju ga "odabrani sretnici " koji su, meni nepoznatim i nedostupnim putevima, uspjeli približiti se tom otmjenom instrumentu. Bila je to jedna fascinacija, ali ne i ljubav. Teško je istinski voljeti ono što ti nije blisko i poznato. Harfa se, uostalom, nikad nije ni poučavala u glazbenoj školi u Rijeci. A ja sam imala svoj klavir, kojeg sam voljela i željela sam postati klaviristica, što sam u konačnici i postala. Međutim, moja tadašnja profesorica klavira, Sonja Pavletić, vrlo mudro razmišljajući o mojoj budućnosti i prepoznavši u meni sposobnost ovladavanja još jednim instrumentom, pomogla mi je napraviti prvi korak u avanturu zvanu "harfa". I tako sam istovremeno krenula u riječku srednju glazbenu školu za klavir i prvi razred osnovne škole za harfu u Ljubljani. Tada se harfu moglo učiti ili u Zagrebu ili u Ljubljani. Uslijedio je vrlo naporni period od 12 godina tijekom kojeg sam paralelno vježbala oba instumenta, diplomirala studij klavira na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, završila osnovnu i srednju glazbenu školu za harfu te diplomirala studij harfe na Muzičkoj akademiji u Ljubljani. Dobro pamtim zabrinutost roditelja i pitanje jesam li sigurna u što se upuštam i jesam li svjesna koliko će mi volje i truda trebati kako bih započeto privela kraju. Valjda je ljubav bila ta koja me nije činila nimalo zabrinutom.

2

VIŠE OD DVADESET GODINA STE NA GLAZBENOJ SCENI, IZA VAS JE NEBROJENO ODRŽANIH KONCERATA. KOJA BI LIJEPA, ZAPAMĆENA ISKUSTVA, PODIJELILI S NAMA?

Svaki nastup pred publikom iskustvo je prožeto snažnim osjećajima, uvijek u različitim omjerima tu su odgovornost, trema, ushićenje, koncentracija - nekad bolja, nekad lošija, povezivanje s publikom, radost muziciranja, užitak, razdraganost... Uglavnom tim kronološkim redoslijedom, ali razdraganost obično dolazi prema kraju. Imam jedno iskustvo, iz vrlo bliske prošlosti, u kojem su se razdraganost i osjećaj povezanosti s publikom pojavili na samom početku. Bilo je to 10. svibnja ove godine, na mojem koncertnom gostovanju u Rio de Janeiru, u kojem se održavao VIII. Svjetski harfistički festival. Prije mog izlaska pred publiku, organizator je nešto na portugalskom rekao publici… Kad sam izašla i poklonila se, prolomio se bučni pljesak i puna dvorana od 200 ljudi zapjevala mi je složno "Happy birthday to you". Tog dana bio mi je rođendan i očito im je organizator prišapnuo informaciju. Čini se da ih nije trebalo puno nagovarati na pjesmu, a pjevali su kao da su imali najmanje dvije–tri probe zajedno. Sjela sam za harfu i otpratila njihovu pjesmu. Na takav način nikada do tada nisam započinjala koncert i mogu vam reći da mi se sviđa takav početak, razgaljuje dušu i ta spontanost trenutka djeluje jako opuštajuće i poticajno. Na žalost, recepturu ne možemo ponavljati, izgubila bi se spontanost i jedinstvenost.

3

NISTE SAMO IZVOĐAČ, NEGO I PEDAGOG, PREDAJETE NA MUZIČKOJ AKADEMIJI. KAKVA SU VAŠA ISKUSTVA KAO PEDAGOGA U RADU S MLADIM GLAZBENICIMA?

Svoja pedagoška iskustva počela sam stjecati 1994. kada je Glazbena škola Ivana Matetića Ronjgova u Rijeci otvorila odjel za harfu. U međuvremenu sam 2002. počela raditi i na Muzičkoj akademiji u Zagrebu i od tada sam bila mentor mnogim mladim harfisticama. Pedagoški rad smatram iznimno odgovornim poslom, osim kvalitetnog stručnog i zanatskog osposobljavanja mladog čovjeka, bitna je i odgojna komponenta. Mislim da je u čitavom pedagoškom procesu važna ruka čvrsta i sigurna, ali ona koja zna i popustiti stisak i osluškivati kreativne potencijale mladog čovjeka.

Užitak mi je rad s mladim ljudima, pomlađuje me, potiče i održava budnima sve moje interese na planu glazbe, a dosta učim i o životu.

4

KAKO KORISTITE VRIJME KAD NISTE S HARFOM ILI OKUPIRANI POSLOM NA AKADEMIJI?

Malo je trenutaka kad nisam s harfom. Kad nisam na Akademiji, vježbam harfu za svoje koncerte, ili vježbam studentske programe, ili sam na kakvoj probi s kolegama jer se bavim i komornom glazbom. Ili pak radim s moje dvije kćeri, koje, gle čuda, uče harfu. Jedna je u osnovnoj, druga u srednjoj školi. Za vrijeme ljetnih praznika, primjerice, idemo zajedno u Grožnjan, gdje već nekoliko godina održavam sedmodnevne međunarodne seminare za harfiste. Slobodne trenutke, nadalje, koristim za prekopavanje ormara s notama za harfu, mijenjanje žica na harfi, štimanje harfe…

Nastojim se, koliko je god moguće, posvetiti svojoj djeci (sad govorim o onom dijelu života bez harfe) i obitelji, pa tako i kuham, perem, peglam, usisavam i daleko sam od romantičnog lika harfistice, ha ha ha... Na žalost, zbog obveza svih četvero u obitelji, premalo vremena provodimo u prirodi, ali smo toga svjesni i pokušavamo se popraviti.

pitanja 5

KAKVI SU VAM DALJNJI PROFESIONALNI I OSOBNI PLANOVI?

Nerado najavljujem planove jer uvijek imam osjećaj da već u startu trošim ideju. Možda mogu spomenuti nekoliko dogovorenih nastupa u Zagrebu sljedeće sezone, nešto planiram i na međunarodnom planu, ali puno će ovisiti o financijama.

Međunarodna gostovanja podrazumijevaju troškove, kao što je bio slučaj s mojim gostovanjem u Riju. Iskoristit ću ovaj trenutak i zahvaliti se Uredu Županije te Gradskom uredu za kulturu na financijskoj potpori.

Prirodno je da čovjek nešto sniva, nešto planira, ali biti ću sasvim zadovoljna ako se i ne dogodi ništa spektakularno, ako i ne realiziram planove, te ako ja i moja obitelj provedemo naredni period u zdravlju i miru, onako "za svoju dušu".

Grill-konoba "Montagna"
Stari Laz 115
mob. 091/565-2647

Kako do "Montagne"

Do jedine istarsko-goranske konobe može se čak iz tri smjera. Najbrži je autocestom do izlaza Ravne Gore pa prema Ravnoj Gori (dakle, lijevo) te na prvom raskršću skrenuti desno u smjeru Stari Laz - Mrkopalj. Nakon pet-šest kilometara eto vas na cilju. Odlučite li se za pristup s mrkopaljske strane najprije treba doći do Mrkoplja iz kojeg se bez skretanja kreće u smjeru Ravne Gore i vrlo brzo s desne strane, čim prođete znak Stari Laz, ugledat ćete "Montagnu". Treći put dobar je za terence i nije preporučljiv zimi. Riječ je o makadamskoj cesti kojom je Stari Laz vezan s delničkim Polanama do kojih vodi 3,5 km dobrog makadama koji se potom kraj Lovačke kuće Polane priključuje na asfaltiranu cestu prema Delnicama. Koji god put odaberete, zasigurno ćete uživati u prekrasnim krajolicima Gorskog kotara, a kad dođete na cilj uživat ćete u odličnoj gastro ponudi "Montagne".

Priča o jedinstvenoj istarsko-goranskoj konobi "Montagna"

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Od trenutka kad je počela s radom - a to je bilo 16. listopada 2011. godine, istarsko-goranska konoba "Montagna" u Starom Lazu sve je češće odredište ne samo turista koji posjećuju Gorski kotar, već i pravih gurmana koji itekako dobro znaju da vlasnici ovog objekta - Edo Sljepčević i Eva Terek - daju sve od sebe i bogato kulinarsko iskustvo pretvaraju u užitak blagovanja, bilo da je riječ o običnoj marendi, poslovnom ručku ili nekim posebnim prigodama. No, ovom uvijek veselom i simpatičnom paru (čiji izgled upućuje na dobru kuhinju!) drugo i ne preostaje nakon što su pred sedam godina odlučili svoj život, iako su Istrijani, vezati uz Gorski kotar. No, evo priče...

Kućica uz Karolinu

Godinama radeći kao vrsni kuhari i ugostitelji po cijeloj Europi (Njemačka, Švicarska, Austrija) te potom i Istri, Edo i Eva često su se znali "zaletiti" prema Gorskom kotaru koji im je oduvijek bio idealno mjesto za predah od napornog posla. Za tih posjeta ne jednom im je na um pala ideja "kako ne bi bilo loše kupiti neku kućicu pa nek se nađe za stare dane". Na takvu jednu, vrlo derutnu i staru, naišli su uz samu Karolinu, na početku naselja Stari Laz. Kupivši je počeli su je polako uređivati, a kako i Edo i Eva stalno razmišljaju kao ugostitelji, počela se javljati nova ideja o tome "kako ne bi bilo loše tu kućicu urediti i kao konobu", pa preslikati dio rodne Istre u goranske planine. Korak po korak i to se realiziralo, a kad je novoj kući i konobi trebalo dati ime nije se moglo nego opet spojiti Istru i Gorski kotar, zeleno i plavo. Pa je tako nastala prva takve vrste uopće ISTARSKO-GORANSKA konoba

Eva Terek i Edo Sljepčević ispred svoje konobe "Montagna" u Starom Lazu

nazvana, a kako drugačije no "Montagna" iliti planina.

U skladu sa cijelom pričom do tog trenutka i u skladu s nazivom objekta bila je i ponuda pa se u "Montagni" moglo okušati ponajbolje iz kulinarske tradicije Gorskog kotara i Istre, a dodatnu privlačnost njihovoj kuhinji nedvojbeno daje činjenica da inzistiraju na ponudi sezonskih jela i namirnica: "Svaka tri mjeseca imamo novi jelovnik i novu ponudu, a i unutar ta tri mjeseca težimo sezonskoj ponudi pri čemu nam je jak adut to što niz poljoprivrednih proizvoda - zelje, krumpir, tikvice,

Edo je kuharsko umijeće stjecao po cijeloj Europi

mahune, salata... - uzimamo iz vlastitog vrta koji je maksimalno ekološki jer u njemu radimo baš po starinski. Dakle, hranu nudimo sukladno godišnjim dobima, volimo kombinirati i kreirati različita jela, a Istra nam je i dalje poveznica s Gorskim kotarom pa i dalje nudimo, primjerice, žgvacet od kunića, fuže s tartufima, istarsko vino i pršut, odnosno jela od divljači Gorskog kotara, jela od gljiva, jela pod pekom, kao i niz klasičnih obroka - od jela s roštilja i gradela, slatkovodne i morske ribe...", nabrajaju Eva i Edo naglašavajući kako u svojim kreacijama, a ponajprije stoga što se "Montagna" nalazi u srcu planine (998 metara) ali samo tridesetak kilometara od mora, nisu protiv nesvakidašnjih kombinacije poput, recimo, sočnog mesnog odreska i škampa!

Preživjeli 6,5 metara snijega

"Montagna" nudi pedeset mjesta u restoranskoj sali smještenoj u nekadašnjem prostoru štale i uređenom u stilu konobe. Tu je još i prostor kafića, a od ovog ljeta i mala terasa na otvorenom. Sam objekt - koji kombinacijom drva i kamena zaista asocira i na Istru i na Gorski kotar - građen je, nakon kvalitetnih priprema i dobrog projekta, samo pola godine, a uz vlastita sredstva financijsku potporu dobili su od Venetto Banke i Primorsko-goranske županije. "Preživjeli smo prve dvije godine, uspijemo li još dvije, sami ćemo sebi govoriti vi!", duhovito primjećuje Edo pojašnjavajući kako sa zimama zaista nisu imali sreće. U prvoj godini rada bili su na

U ambijentu "Montagne"

udaru iznimno niskih temperatura koje gotovo tri tjedna nisu padale ispod dvoznamenkaste brojke, a prošla ih je zima "darivala" ogromnim količinama snijega kojeg je bilo od sredine siječnja pa do kraja travnja: "Ukupna količina napadalog snijega kraj "Montagne" je bila ove zime 6,5 metara! Naravno da nas je to, kao i druge ugostitelje, dosta zaustavilo u radu. No, preživjeli smo i nastavljamo dalje s puno volje. Ma, ima i u toj zimi pravih čari, samo što se ljudi ne usuđuju previše izlaziti, što je šteta", govori Edo, a oboje dodaju kako Gorski kotar zaista ima niz tako fantastičnih lokacija da može biti atraktivan svim ljubiteljima prirode i izletnicima tijekom cijele godine, a pri tom je "Montagna" idealno ishodište za brojne druge goranske destinacije - obližnje Begovo Razdolje i Čelimbašu, Petehovac, rijeku Kupu, Kamačnik, Zeleni vir, Golubinjak...

Logirana krem juha od mlade koprive

Priprema: Listove mlade koprive oprati pod mlazom hladne vode te ih staviti kuhati u vrelu vodu. Nakon toga ih par minuta blanširati i šokirati u ledenoj vodi da ne izgube boju. U loncu zagrijati maslinovo ulje i maslac na koje se stavlja sitno kosana kapula i češnjak i prži dok ne zažuti. Tome dodajemo rezanu koprivu i dinstamo podlijevajući vodom u kojoj se kuhala kopriva te začinjavamo solju, paprom i muškatnim orašćićem. Svemu se dodaje malo mlijeka umućenog sa jednim žumanjkom, a poslužuje se dekorirano sa krutonima od kruha i vrhnjem za kuhanje.

Sastojci za 4 osobe: 200 grama mlade koprive, jedna žlica maslinovog ulja, 20 grama maslaca, jedan komad kapule, dva češnja češnjaka, sol, papar, muškatni orašćić, 100 ml mlijeka, jedan žumanjak, jedna žlica vrhnja i par krutona

Pečena svinjska rebarca i mladi krompir

Priprema: Meso oprati, posušiti i začiniti po želji te ga zapeći na vreloj masti sa svih strana. U poklopljenoj tavi držati ga na toplom. Mladi krompir oprati, prepoloviti i u vrućem ulju fritirati. Povrće rezati na veličinu krumpira. U glinenoj zdjeli posložiti mladi krompir i povrće te podliti dobrim bijelim vinom, poklopiti i u pećnici peći sat i pol na 180 stupnjeva Celzija. Poslužiti u glinenoj zatvorenoj zdjeli radi mirisa i aroma.

Sastojci za 4 osobe: Svinjska rebra u komadu (1,2 do 1,5 kg), 40 dg mladog krompira (sitnijeg), 20 dg mrkve, 20 dg paprike, jedna oveća kapula, tri režnja češnjaka, sol, papar, ružmarin, peršin, 2 dcl vina i svinjska mast.

Punjeni njoki sa borovnicama u vanilija umaku i cimetu

Priprema: Skuhajte krumpir, propasirajte ga mlakog kroz pasirku, dodajte jaja, malo soli, maslac te oštro brašno kako biste dobili kompaktnu masu za njoke. Smrznjene ili svježe borovnice obložite tijestom tako da dobijete loptice. Na maslacu popržite prezlu, mrvljeni keks i šećer. Kuhane njoke izvadite i uvaljajte ih u popržene kekse. Umak od vanilije napravite od pudinga te na kraju dodajte cimet i šećer u prahu.

Sastojci za 4 osobe: 1 kg krumpira, 250 g borovnica, oštro brašno po potrebi, dva jaja, par keksi, maslac, šećer, sol, prezla, cimet i puding vanilija.

Županijski upravni odjeli:

Ured Županije
Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351 612 • **F** ++385 51 351 613
ured.zupanije@pgz.hr
skupstina@pgz.hr

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu
Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672 • **F** ++385 51 351-673
proracun@pgz.hr, financije@pgz.hr

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
Riva 10/I, Rijeka
T: ++385 51 351 952 • **F**: ++385 51 351 953
graditeljstvo@pgz.hr

Upravni odjel za zdravstvo
Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922 • **F** ++385 51 351-923
zdravstvo@pgz.hr, socijalna.skrb@pgz.hr

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje
Slogin kula 2/I, Rijeka
T: ++385 51 351-882 • **F**: ++385 51 351-883
obrazovanje@pgz.hr

Upravni odjel za gospodarenjem imovinom i opće poslove
Slogin kula 2/V, Rijeka
T: ++385 51 351-822 • **F**: ++385 51 351-803
imovina@pgz.hr

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze
Slogin kula 2/VI, Rijeka
T: ++385 51 351-952 • **F**: ++385 51 351-953
pomorstvo@pgz.hr

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Slogin kula 2/II
T: ++385 51 351-260 • **F**: ++385 51 351-263
gospodarstvo@pgz.hr

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Adamićeva 10/III
T ++385 51 351-604 • **F** ++385 51 351-643
razvoj@pgz.hr

Upravni odjel za za socijalnu politiku i mlade
Slogin kula 2
T: ++385 51 351-660

Upravni odjel za za kulturu, sport i tehničku kulturu
Slogin kula
T: ++385 51 351-660

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja
Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
Margita Cvjetinović Starac
T: ++385 51 213-578, 335-772
F: ++385 51 213-578
pomorski-povijesni-muzej
@ri.htnet.hr

Prirodoslovni muzej Rijeka
Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc Željka Modrić Surina
T: ++385 51 553-669
F: ++385 51 553-669
info@prirodoslovni.com
www.prirodoslovni.com

Ustanova Ivan Matetić Ronjgov
Ronjgi 1, 51516 Viškovo
Ravnatelj: Darko Čargonja
T: ++385 51 257-340
F: ++385 51 503-790
ustanova@ri.t-com.hr
www.ustanova-ronjgov.hr

Javna ustanova Priroda
Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ
Grivica 4, 51000 Rijeka
Ravnateljica: mr. sc. Sonja Šišić
T: 00385-51-352-400
F: 00385-51-352-401
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr

Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije
Splitska 2/II, Rijeka
Ravnatelj:
prof. dr. sc. Mladen Črnjar
T: ++385 51 351 772
F: ++385 51 212 436
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr

DOBITNICI NAGRADNE KRIŽALJKE IZ 31. BROJA ZIP-A

(pristiglo 469 koverti, dopisnica i razglednica)

Ručak/večera za dvije osobe u restoran pizzeriji „Nava“ u Novom Vinodolskom
Mirjana Brkljačić
Mate Balote 35
51 000 Rijeka
Nebojša Petrač
Donji Sroki 14
51 216 Viškovo
Ida Zoričić
Antuna Barca 3c
51 000 Rijeka

Poklon bon za kupnju eko-proizvoda u zadruzi „Zeleno i plavo“
Dino Brkljačić
Donji Sroki 121C
51 216 Viškovo
Miljenka Makjanić
Slavka Krautzeka 66D
51 000 Rijeka
Ivan Tibljaš
Zametska 65
51 000 Rijeka

Monografija Petra Trinajstića „Primorsko-goranska županija“
Ana Dobrec
M. Piškulića 5
51 000 Rijeka
Marija Jakovac
Augusta Šenoe 8
51 300 Delnice
Ester Juranić-Radulović
S. Gopčević 33
51 550 Mali Lošinj

Foto-monografija Ivice Tomića “Rijeka svijeta bez photoshopa“
Karla Car
Glagoljaša 50
51 260 Crikvenica
Branko Šafar
Tina Ujevića 25
51 000 Rijeka
Sergio Gallat
Franje Čandeka 36
51 000 Rijeka

knjiga Damjana Miletića „Zeleno i plavo na pijate“
Koraljka Brlas
Franje Čandeka 23A
51 000 Rijeka
Barbara Lavrnja
Drage Gervaisa 64
51 000 Rijeka
Tonka Zoretić
Škrljevo 128
51 223 Škrljevo

Knjiga čakavske poezije „Duša zdola kamika“
Serž Antonić
Gradac 47
51 253 Bribir
Marija Babnik
Mihelići 1B
51 211 Matulji
Livio Hrelja
Ivanje 21
51 559 Beli
Mirjana Lučić
Ćikovići 73
51 215 Kastav
Tatjana Rubčić
Radetići 7
51 211 Matulji

komplet promidžbenih poklona PGŽ
Alina Bajčić
Kresnikova 17
51 000 Rijeka
Henrika Ćesan
Franje Čandeka 35A
51 000 Rijeka
Mile Gajić
Boćac 61
51 550 Mali Lošinj
Diana Grgurić
ul. 43. istarske divizije 1/8
51 415 Lovran
Šimica Kovačević
Hinka Wuertha 18
10 000 Zagreb
Denis Mahmutović
Militina Barča 20
51 000 Rijeka
Biserka Magazin
Braće Horvatića 15
51 000 Rijeka
Marina Mataija
Braće Bačić 4
51 000 Rijeka
Ivan Mrakovčić
Gornja kala 2
51 521 Punat
Vesna Zorko
Tuška 1
51 311 Skrad

CD festivala „Grobnička skala 2012“
Sandra Duhović
Šet. trinaeste divizije 63
51 000 Rijeka
Bernarda Franković
Sveta Jelena 8a
51 417 Mošćenička Draga
Branko Kranjac
Šetalište maršala Tita 36
51 415 Lovran
Lara Laloš
S. Strahimira Kranjčevića 16
51 300 Delnice
Jasminka Lulić
Ropci 1
51 243 Tribalj
Ivan Renčić
Japlenički put 3
51 512 Njivice
David Maričić
Kralja Tomislava 25A
51 250 Novi Vinodolski
Hrvoje Martinović
Kvaternikova 70A
51 000 Rijeka
Gabrijel Mišić
Škrljevo 120
51 223 Škrljevo
Vanda Škalamera
Brseč 26
51 418 Brseč

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) do 28. studenoga 2013. g na adresu:
Primorsko-goranska županija, Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku), Adamićeva 10, 51000 Rijeka
Izvlačenje dobitnika bit će 28. studenoga 2013. g na Kanalu RI u emisiji „Od mora do gorja – Županijske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmova iz prošlog broja:
Park šuma u Velom Lošinju: POD JAVORI; omiljena plaža Velološinjana: ROVENSKA; inteligentni morski sisavac: DUPIN; najveći hotel Velog Lošinja: PUNTA; stari naziv Velog Lošinja: VELO SELO; Muzej Velog Lošinja: KULA

Nagrade za točne odgovore iz ove križaljke
3 ručka/večere za dvije osobe u restoranu „Trsatika“ u Rijeci
3 poklon bona za kupnju eko-proizvoda u zadruzi „Zeleno i plavo“
3 foto-monografije Petra Trinajstića „Primorsko-goranska županija“
3 foto-monografije Ivice Tomića “Rijeka svijeta bez photoshopa“
3 knjige „100 vodećih hrvatskih restorana i njihovi recepti“
3 knjige Ede Stojčića „Bajke za velike Hrvate“
3 knjiga čakavske poezije “Duša zdola kamika“
10 kompleta novogodišnjih promidžbenih poklona PGŽ
5 CD festivala „MIK 2013“
5 CD festivala „ČAnsonfest Kastav 2013“

Kastavci bacili kapetana u bunar

Tekst: Dragan Ogurlić
Ilustracija: Vjekoslav Vojo Radoičić

Davne 1666. godine u Kastvu su, kao u svakom gradu u to vrijeme, davali stanovnici jednu desetinu gradskom kapetanu. U ljeto te godine bio je kapetan grada neki Frane Morelli, koji je na svu silu htio Kastavcima nametnuti još više poreze. Nikad nije bio zadovoljan i uvijek je tražio više. Najzad su se ljudi zasitili njegovih hirova i rekli su mu da ih pusti na miru, jer ako neće, oni će ga u bunar baciti.

Bila je prva nedjelja u kolovozu kad je kapetan Morelli opet počeo sa svojim potraživanjem. Ljudi su u Kastvu potpuno pobjesnili, pa je jedna grupa momaka banula u kaštel. Zgrabili su kapetana za noge i vukli ga po stepenicama do trga Lokvine, sva mu je glava bila izudarana i krvava.

Kad je kapetan vidio u čemu je stvar i da ga doista žele baciti u bunar, počeo je zapomagati:

- Pomozite, Bog i Sveta trojica! Pomozite!

Kastavci su govorili:

- Ni trebe, ne, Boga, ni Svete trojice! Ćemo sami, sami!

I bacili su ga u bunar.

O tom se događaju brzo pročulo po cijelom kraju. Sva su gospoda bila u strahu da se to i njima ne dogodi. U Kastav je zato došao sudac iz Trsta i proveo istragu, a glavno mu je pitanje bilo:

- Tko je prvi udario kapetana?

A Kastavci su odgovarali kao jedan:

- Si smo ga! Ja i moj brat i od mojga brata brat, i sudac Kinkela, i si, do vragu tega! Još ga j’ i stara Mare s preslicun v rit badala!

Kastavci su bili složni pa sudac nije znao koga će kazniti. Nije mogao cijeli Kastav zatvoriti i bio je sav zbunjen. Najzad je osudio one za koje se sumnjalo da su prvi počeli po gradu šurovati. Bilo ih je osuđeno dvadesetak, ali nisu završili u zatvoru nego su godinu dana morali za vratom nositi jedan konopac.

Zato su ih zvali “obješenjaci”.

PUTO
VIMA
FRAN
KOPANA

Brod na Kupi

Kaštel Zrinskih u Brodu na Kupi datira iz 1651. godine. Dao ga je sagraditi knez Petar Zrinski, vjerojatno na mjestu starijeg kaštela obitelji Zrinskih ili još starijeg kaštela Frankopana iz 15. stoljeća ili ranije. Podignut je uz prijelaz preko rijeke Kupe u Kranjsku. Kaštel predstavlja tip građevine koja spaja fortifikacijsku funkciju sa stambenom, te pripada tipu tvrđave - palače. Danas je u kaštelu smješten Muzej šumarstva, lovstva i ribolova.

Primorsko - goranska županija
Adamićeva 10
HR - 51000 Rijeka

+385 51 351 600
info@pgz.hr
www.pgz.hr

primorsko goranska županija